

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ERGENLERİ REKREATİF FAALİYETLERE KATILMAYA
MOTİVE EDEN UNSURLARIN CİDDİ SERBEST ZAMAN
PERSPEKTİFİ AÇISINDAN DEĞELENDİRİLMESİ

ÜMİT DOĞAN ÜSTÜN

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

DOKTORA TEZİ

KÜTAHYA

2016

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ERGENLERİ REKREATİF FAALİYETLERE KATILMAYA
MOTİVE EDEN UNSURLARIN CİDDİ SERBEST ZAMAN
PERSPEKTİFİ AÇISINDAN DEĞELENİRİLMESİ

ÜMİT DOĞAN ÜSTÜN

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

DOKTORA TEZİ

Danışmanı

Doç. Dr. ADNAN ERSOY

KÜTAHYA

2016

KABUL VE ONAY**KABUL**

Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne:

Ümit Doğan ÜSTÜN' ün hazırladığı “Ergenleri Rekreatif Faaliyetlere Katılmaya Motive Eden Unsurların Ciddi Serbest Zaman Perspektifi Açısından İncelenmesi” başlıklı Doktora Tez çalışması jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Programında Doktora tez çalışması olarak kabul edilmiştir.

20/ 06/ 2016

<u>JÜRİ ÜYELERİ</u>	<u>ANABİLİM DALI</u>	<u>İMZALAR</u>
Doç. Dr. Gökhan ÇALIŞKAN	(GAZİ SBF Öğretim Üyesi)	Jüri Başkanı
Doç. Dr. Adnan ERSOY (Danışman)	(D.P.Ü. Besyo Öğr. Üyesi)	Üye
Doç. Dr Yağmur AKKYUNLU	(D.P.Ü. Besyo Öğretim Üyesi)	Üye:
Yrd. Doç. Dr. Halil BIŞĞİN	(D.P.Ü. Besyo Öğretim Üyesi)	Üye
Yrd. Doç. Dr. Hanifi ÜZÜM	(A.İ.B.Ü. Besyo Öğretim Üyesi)	Üye:

ONAY

Bu tez Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Muhammet DÖNMEZ

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŐEKKÖR

Bu tezin hazırlanmasında ve bilimsel çalıŐmalarında bilimsel dűŐünce ve disiplini içinde gerek bilgi birikimi gerekse tecrübe ve önerilerini esirgemeyen değerli danıŐmanım Sayın Doç. Dr. Adnan ERSOY' a teŐekkÖrü borç bilirim.

Tez çalıŐmam esnasında verilerin derlenmesi ve toplanmasında sabırlı ve anlayışlı davranması ve değerli katkılarında dolaylı Sayın Yrd. Doç. Dr. Halil BİŐŐİN' e teŐekkÖrü borç bilirim.

Son olarak maddi ve manevi olarak beni her zaman destekleyen başta canım annem olmak üzere aileme ve NesliŐah AKTAŐ' a teŐekkÖr ederim.

Bu tez herhangi bir kurum ya da kuruluŐ tarafından desteklenmemiŐtir.

ÖZET

Üstün, Ü.D.Ergenleri Rekreatif Faaliyetlere Katılmaya Motive eden Unsurların Ciddi Serbest Zaman Perspektifi Açısından Değerlendirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Doktora Tezi, Kütahya. 2016. Bu çalışmanın amacı ergenleri rekreatif faaliyetlere katılmaya motive eden unsurların ciddi serbest zaman perspektifi açısından incelenmesidir. Çalışma pilot çalışma geçerlik ve güvenilirlik çalışması ve hipotezlere ait bulguların yer aldığı aşama olmak üzere 3 aşamadan oluşmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Baldwin ve Caldwell (2003) tarafından geliştirilen ergenler için serbest zaman motivasyon ölçeği Türk kültürüne adapte edilerek uygulanmıştır. Veri toplama aracının dilsel açıdan adaptasyonu çeviri geri çeviri yöntemi ile sağlanmış, geçerliği doğrulayıcı faktör analizi güvenilirliği ise iç tutarlık ve iki yarı güvenilirlik yöntemleri ile sağlanmıştır. Çalışmada NFI, NNFI, IFI, RFI, CFI, GFI, AGFI, RMSEA, SRMR uyum indeks değerleri hesaplanmıştır. Sonuç olarak veri toplama aracının Türk Kültürü için güvenilir ve geçerlik ölçütü olan uyum indeks değerlerine göre de 19 madde ve 5 faktör olarak iyi uyum gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca cinsiyet, sınıf, okul sporlarına katılma, düzenli olarak spor yapma ve ciddi serbest zaman katılımcısı olma durumlarının ergenleri rekreatif faaliyetlere katılmaya motive eden unsurlar olduğu yaşı ise herhangi bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Serbest Zaman, Rekreasyon, Ciddi Serbest Zaman Perspektifi, Motivasyon

ABSTRACT

Üstün, Ü.D. Investigating the Motivational Factors that Motivate Adolescents to Recreation Activities in the Extent of Serious Leisure Perspective. Dumlupınar University Health Sciences Institute, Department of Physical Education and Sports, Post Graduate Thesis, Kutahya. 2016. The aim of this study was to investigate motivational factors that motivate adolescents to recreation activities in the extent of serious leisure perspective. The study conducted in three steps including the pilot study, the validity and reliability study and the third study in which hypotheses of the study were tested. In the study as data gathering tool Baldwin and Caldwell (2003)'s "Free Time Motivation Scale for Adolescents" was used and adopted into Turkish. The scale translated into Turkish with the translated translation again method and validity was assessed with Confirmatory Factor Analysis and reliability was assessed with Cronbach's Alpha and Half Split Reliability methods. In the study NFI, NNFI, IFI, RFI, CFI, GFI, AGFI, RMSEA, SRMR was assessed as fit indicates. According to results it was found that FTMS-A to be valid and reliable with 19 items and 5 factors. Also significant differences were emerged in the free time motivation of the adolescents according to gender, class, participating in school sports, doing regular sport and being serious leisure participant but according to age no significant difference was found.

Key Words: Free Time, Recreation, Serious Leisure Perspective, Motivation

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ	vii
GRAFİKLER DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	2
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
1.3. PROBLEM CÜMLESİ.....	3
1.4. HİPOTEZLER.....	3
1.5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI.....	4
1.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	4
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. Zaman Kavramı	5
2.2. Boş Zaman/Serbest Zaman Kavramlarının Etimolojik Açından İncelenmesi	6
2.3. Serbest zaman.....	7
2.3.1. Serbest zaman Hakkı	9
2.3.2. Çalışma Hakkı.....	12
2.4. Serbest zaman ve Çalışma/İş İlişkisi	13
2.5. Serbest zamanları değerlendirme-Rekreasyon-.....	15
2.6. İslam'da zaman.....	18
2.6.1. İslam Kültürüne Göre Serbest Zamanı Değerlendirme	19
2.7. Rekreasyon etkinlik alanları	24
2.8. Kentleşme ve Açık alan rekreasyonu	25
2.9. Rasyonel Rekreasyon	28
2.10. Ciddi Serbest zaman Perspektifi.....	29
2.10.1. Perspektifin Önemi	32

2.11. Rekreasyona Katılım	35
2.11.1. Rekreasyona Katılım ve Motivasyon.....	37
2.11.1.1. İçsel Motivasyon.....	39
2.11.1.2. Dışsal Motivasyon	40
2.11.1.3. Motivasyonsuzluk.....	41
2.11.2 Ergenlik ve Rekreasyona Katılım	41
2.12. Alanda Yapılan Çalışmalar.....	44
3. YÖNTEM.....	49
4. BULGULAR.....	53
4.1. Pilot Çalışmaya Ait Bulgular	53
4.2. Geçerlik ve Güvenirlğe Ait Ait Bulgular	54
4.3. Çalışma Hipotezlerine Ait Bulgular	59
4.3.1. Katılımcıların Genel Özelliklerine İlişkin Bulgular	59
4.3.2. HİPOTEZ 1. Katılımcıların yaşlarına göre serbest zaman motivasyonları	68
4.3.3. HİPOTEZ 2. Katılımcıların cinsiyetlerine göre serbest zaman motivasyonları	69
4.3.4. HİPOTEZ 3. Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıflara göre serbest zaman motivasyonları	70
4.3.5. HİPOTEZ 4. Katılımcıların okul sporlarına katılma durumlarına göre serbest zaman motivasyonları	71
4.3.6. HİPOTEZ 5. Katılımcıların düzenli spor yapma durumlarına göre serbest zaman motivasyonları	72
4.3.7. HİPOTEZ 6. Katılımcıların ciddi serbest zaman katılımcısı olma durumlarına göre serbest zaman motivasyonları	73
5. TARTIŞMA	74
6. SONUÇ	79
7. ÖNERİLER.....	80
KAYNAKÇA.....	81
EKLER.....	93

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1 Rekreasyona Katılımı Destekleyen Sosyo-Ekonomik Etkenler	35
Tablo 2 Türkiye’ de Akademisyenlerin Serbest Zaman/Boş Zaman ve Rekreasyona Bakış Açıları.....	44
Tablo 3 Pilot Çalışmaya Ait Bulgular	53
Tablo 4 Yirmi (20) Madde İçin Birinci Düzey DFA Sonuçları	54
Tablo 5 On Dokuz (19) Madde İçin Birinci Düzey DFA Sonuçları	56
Tablo 6 Veri toplama aracına ait güvenilirlik sonuçları.....	58
Tablo 7 Madde ayırt ediciliğe ilişkin bulgular	58
Tablo 8 Ölçüt Bağımlı Geçerliğe İlişkin Bulgular	59
Tablo 9 Ölçek maddelerine verilen cevapların dağılımları.....	66
Tablo 10. Hipotezlere Ait Bulgular İçin Güvenirlik Sonuçları.....	67
Tablo 11 Yaşa göre Mann Whitney U sonuçları.....	68
Tablo 12 Cinsiyete göre Mann Whitney U sonuçları.....	69
Tablo 13 Öğrenim görülen sınıfa göre Mann Whitney U sonuçları	70
Tablo 14 Okul sporlarına katılma durumuna göre Mann Whitney U sonuçları	71
Tablo 15 Düzenli spor yapma durumuna göre Mann Whitney U sonuçları	72
Tablo 16 Ciddi serbest zaman katılımcısı olma durumuna göre Mann Whitney U sonuçları	73

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1 Katılımcıların yaşlarının dağılımları.....	59
Grafik 2 Katılımcıların cinsiyetlerinin dağılımları	60
Grafik 3 Katılımcıların sınıflarının dağılımları.....	60
Grafik 4 Katılımcıların okul sporlarına katılma durumları	61
Grafik 5 Katılımcıların düzenli olarak spor yapma durumları.....	61
Grafik 6 Katılımcıların aile bireylerinin düzenli olarak spor yapma durumları	62
Grafik 7 Katılımcıların müzik aleti kullanma durumları	62
Grafik 8 Katılımcıların kütüphaneye gitme durumları.....	63
Grafik 9 Katılımcıların kitap okuma durumları	63
Grafik 10 Katılımcıların serbest zaman değerlendirme biçimleri.....	64
Grafik 11 Katılımcıların izledikleri tv programları.....	64
Grafik 12 Katılımcıların ciddi serbest zaman katılımcısı olma durumları.....	65
Grafik 13 Ciddi serbest zaman katılımcılarının ilgilendiği rekreatif etkinlikler.....	65

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1 Ciddi Serbest Zaman Perspektifi	34
Şekil 2 Veri Analizinde İzlenilen Yol.....	52
Şekil 3 Yirmi (20) Madde İçin Path Grafiği	55
Şekil 4 On dokuz (19) madde için path grafiği	57

1. BÖLÜM: GİRİŞ

Günümüzde sosyal ve psikolojik bir olgu olan rekreasyona yönelmede başta aile ve çevre olmak üzere pek çok sosyal ve kültürel faktörün yanı sıra psikolojik faktörlerde etki etmektedir. Bu faktörler bireyin sahip olduğu serbest zaman diliminde katılacağı rekreatif faaliyet türünü belirlemede önemli rol oynamaktadır. Serbest zaman diliminde seçilen faaliyet türünün uzun süre düzenli olarak yapılması başlangıcında belki de hobi amaçlı icra edilen bu faaliyetin zamanla bir tür ciddi serbest zaman etkinliğine (Stebbins 2012) dönüşmesine olanak sağlayabilir.

Zaman içerisinde –ilerleyen bölümlerde anlatıldığı üzere- her ne kadar farklılık gösterse de rekreasyon kavramı kısaca “insanların serbest zamanlarında, eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler” olarak tanımlanabilmektedir (TDK 2005).

Fakat durum bu tanımdan daha da kompleks bir yapı içermekle birlikte - özellikle güncel araştırmalar neticesinde- bu etkinlikler ciddi/kayıtsız ve proje tabanlı serbest zaman etkinlikleri (Stebbins 2012) olarak ele alınmaktadır. Her etkinlik türü de kendi içerisinde bir takım alt etkinliklere ayrılmak suretiyle mikro seviyede incelenmektedir.

Yaşamdan beklentiler, yaşama anlam katma, algılama ve anlamaya yönelik çabalar zamanın değerlendirilmesinin gereğini ortaya koymaktadır. Nitekim bu durum da araştırmalarla desteklenmektedir (Lapa vd. 2012).

Bireylerin sosyal, psikolojik ve kültürel yönden gelişmesinde de etkili olan rekreasyon faaliyetleri (Koçyiğit ve Yılmaz 2014, Ardahan ve Yerlisu Lapa 2011) insan unsurunun, topluma sosyal ve ekonomik yönden daha çok katkıda bulunmasına imkân sağlayacaktır.

Rekreasyonu önemli yapan diğer bir başka neden de bireylerde çeşitli doyumlara yol açmasıdır. Başka bir deyişle rekreasyon faaliyetleri, bireylerin sosyalleşmesi topluma bütünleşmesi gibi açılardan da etkili olabilmektedir (Özkalp, 1997).

Bireyler rekreatif etkinliklere katılarak fiziksel, sosyal ve duygusal açılardan kendilerini geliştirirler (Tekin vd, 2009; Atalay vd, 2013). Psikolojik açıdan ince-

lendiğinde rekreatif faaliyetlerin seçimi ve katılımında içsel ve dışsal motivasyon ile motivasyonsuzluk faktörleri önemli rol oynayabilmektedir (Üstün vd. 2013b).

Her ne kadar rekreasyon etkinliklerine katılım amaçlarının, beklentilerinin, doyum düzeylerinin ve aktivite seçimlerinin bireysel faktörlere (örneğin cinsiyete (Çoruh ve Karaküçük 2014), yaşa (Ardahan 2012) veya kültüre (Başkan, Karaküçük 2015) göre değiştiği kabul edilse de; bireylerin rekreatif etkinliklere katılımında ön plana çıkan önemli motivasyonel faktörlerin –içsel, dışsal ve motivasyonsuzluk- ne olduğunu belirlemek önem arz etmektedir.

1.1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Serbest zaman, kişinin mesleki, ailesel ve toplumsal ödevlerini ve hayatını devam ettirebilmesi için zorunlu olan faaliyetleri yerine getirdikten sonra, özgür iradesiyle yapabileceği dinlenme, eğlenme, bilgi ve becerilerini geliştirme, toplumsal yaşama gönüllü olarak katılma gibi uğraşları gerçekleştirebileceği zaman dilimidir (Karaküçük 2005).

Rekreasyon bireylerin ya da toplumsal kümelerin serbest zamanlarında gönüllü olarak yaptıkları dinlendirici ve eğlendirici etkinlikler anlamını taşıyabilmektedir (Stebbins 2012). Rekreasyon, insanın öz benliğine uygun ve yapmaktan zevk aldığı bir faaliyete katılması ile monotonlaşan modern hayatın ve yaşam kavgasının sıkıcı havasından sıyrılarak kendisini bulması ve kendi duygularına ortak olacak diğer insanlarla kaynaşarak zevk içinde sosyal bir kişilik kazanması açısından önemli bir sosyal olgudur.

Rekreatif faaliyetlere yoğun olarak katılan insanlarla, bu faaliyetlerden yoksun kalan insanlar arasında sağlık yönünden, çevreye ve kanunlara karşı tutum bakımından önemli farklılıklar görülmektedir. Rekreatif faaliyetler yaşam kalitesini artıran ve hayata anlam kazandıran faaliyetlerdir. Bu bakımdan dünyanın her yerinde insanlar fiziksel, ruhsal ve toplumsal yararları nedeniyle rekreatif faaliyetlere katılmaktadırlar

Bir ülkenin geleceği gözüyle bakılan ergenlerin rekreatif faaliyetlere katılmaları onların gelişimi ve kendini gerçekleştirme açısından önem arz etmektedir. Rek-

reatif faaliyetlere katılım önemlidir ve bu faaliyetlere neden katıldığımızı, hangi faktörlerin bizi bu faaliyetlere katılmaya motive ettiğini bilmek de son derece önemlidir.

Çalışma ile ergenlerin rekreatif etkinliklere katılmalarında etkin olan motivasyonel faktörlerin (bunlar içsel ve dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk) belirlenmesi ve ülkemizde bu alanda eksik olduğunu düşündüğümüz ergenlere yönelik bir ölçüm aracının adaptasyonunun yapılması amaçlanmıştır. Ayrıca ergenlerin rekreatif eğilimleri belirlenerek, bu eğilimler neticesinde sağlıklı arkadaşlık ilişkileri geliştirebilen, kurallara uyan, mücadele eden, karşısındakinin hakkına saygı gösteren, uyumlu, başarılı ve anlayışlı bir gençlik yetiştirilmesi de son derece önemlidir ve bu durumun da çalışmanın önemini arttırdığı düşünülmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmanın amacı ergenleri rekreatif faaliyetlere katılmaya motive eden unsurların ciddi serbest zaman perspektifi açısından incelenerek bu duruma etki etmesi muhtemel sosyo-kültürel faktörlerin belirlenmesidir.

1.3. PROBLEM CÜMLESİ

Çalışmanın problem cümlesi ergenlerin serbest zaman motivasyonlarını ölçmeye yönelik olarak geliştirilen serbest zaman motivasyon ölçeği Türk kültürü için geçerli ve güvenilir midir? Ve ergenleri rekreatif faaliyetlere katılmalarına motive eden faktörler –içsel, dışsal, motivasyonsuzluk- nelerdir?

1.4. HİPOTEZLER

- 1- Yaşa bağlı olarak ergenlerin rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonları arasında bir fark yoktur.
- 2- Cinsiyete bağlı olarak ergenlerin rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonları arasında bir fark yoktur.
- 3- Öğrenim görülen sınıfa bağlı olarak ergenlerin rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonları arasında bir fark yoktur.
- 4- Okul sporlarına katılmaya bağlı olarak ergenlerin rekreatif faaliyetlere katılım motivasyon düzeyleri arasında bir fark yoktur.

- 5- Düzenli olarak spor yapmaya bağlı olarak ergenlerin rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonları arasında bir fark yoktur.
- 6- Ciddi serbest zaman katılımcısı olma durumuna bağlı olarak ergenlerin rekreatif faaliyetlere katılım motivasyon düzeyleri arasında bir fark yoktur.

1.5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

- 1- Bu çalışmada uygulanan yöntemin amaca uygun olduğu varsayılmıştır.
- 2- Seçilen örneklem grubunun araştırmanın evrenini temsil eder nitelikte olduğu varsayılmıştır.
- 3- Bu çalışmada yer alan öğrencilerin veri toplama araçlarına verdikleri cevapların çalışmanın ciddiyeti dâhilinde, samimi ve gerçeklere uygun olarak verildiği varsayılmıştır.

1.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

- 1- Çalışmada yer alan öğrenciler Kütahya İl Merkezi' nde ki okullarda öğrenim görmektedir ve alışma Kütahya İli ile Sınırlandırılmıştır.
- 2- Çalışma 2015-2016 eğitim-öğretim yıllarında öğrenim gören öğrencilerle sınırlı tutulmuştur.
- 3- Çalışma lise öğrencileri ile sınırlandırılmıştır.
- 4- Çalışma katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Zaman Kavramı

Zaman ile ilgili araştırmalar incelendiğinde zamanın tam veya net bir tanımının yapılamadığı görülmektedir. Örneğın Karaküçük (2005, 1-6) eserinde zaman konusunu işlerken, zaman ile ilgili çeşitli tanımlamalara yer vermiş olmasına rağmen bu tanımlar değişkenlik göstermektedir. Karaküçük zaman kavramı ile ilgili olarak Carrel' e atıf yaparak aktardığı tanımda zamanı, astronomik ve fizyolojik zaman olarak el almış ve astronomik zamanın değişmeyen ya da çok az değişen zaman olduğunu, fizyolojik zamanın ise değişkenlik gösterdiğini belirtmiştir. Fizyolojik zamana örnek olarak ise yumurtanın çatlamaya başladığı andan insanın ölüm anına kadar gelişen ve gözlenebilen değişmeleri göstermiştir. Türk Dil Kurumu zamanı, *“olayların ardışıklığını görerek aklımızla yarattığımız ve olayların bundan sonrada içinde olup gideceklerini düşündüğümüz başı ve sonu olmayan soyut kavram”* olduğunu belirtmiştir (Türk Dil Kurumu, 2005).

Zaman kavramının tek bir tanımının olmaması ya da çok farklı tanımlarının olmasındaki temel nedenlerden birisi de; kavramının bünyesinde birçok özelliği taşıyor olmasıdır (Can, 1994). Doğan' a göre (2002) zaman kavramının birey ve toplum için ifade ettiği önem onu tüm çağlar boyunca insan yaşamının önemli bir sorunsalı haline getirmiştir ve gerek geçmişte olduğu gibi gerekse de günümüzde veya gelecekte de bu önem, anlamını ve etkisini sürdürmeye adaydır. Bu nedenle zaman konusunda birey için dile getirilen bu duyarlılıklar toplumlar içinde geçerlidir. Bu konuda bilinçli olan, iş yaşamını ve toplumsal ilişkilerini bu bilincin ışığında düzenleyen toplumlar, bu konuda ihmali olan toplumlara göre daha ileri durumdadırlar. Bu noktada toplumları zamanı rasyonel kullanan ve kullanmayan toplumlar olarak ikiye ayırmakta mümkündür.

Bazı araştırmacılara göre ise zamanın tanımını yapabilmek için zaman kavramı farklı parçalara ayrılmalıdır. Bunlar:

- Var olma zamanı,
- Zorunlu olarak yapılan işler için harcanan zaman
- Serbest zaman (Karaküçük 2005).

2.2. Boş Zaman/Serbest Zaman Kavramlarının Etimolojik Açından İncelenmesi

Boş zaman veya Serbest zaman alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde araştırmacıların her iki terimi de eş anlamlı olarak inceledikleri görülmüştür. Etimolojik¹ olarak free [*serbest*] ve leisure [*boş*] kelimeleri farklı anlamlar içerse de rekreasyon alanında ki araştırmacılar –özellikle ülkemizde- her iki kavramı da eş anlamlı olarak yada birbirinin yerini alacak şekilde ele almış ve çalışmalarında yer vermişlerdir (örnek: Pala ve Dinç 2013, Ekinci vd 2014).

Örneğin wikipedia serbest zamanı açıklarken;

“serbest zaman ya da boş zaman, iş ve gerekli kişisel faaliyetler dışında geçirilen zaman dilimidir” şeklinde her iki kavramı eş anlamlı olarak ele almıştır (tr.m.wikipedia.org).

Ülkemizde bu alanda yapılan çalışmalarda yegâne kaynak görevi gören eserinde (Karaküçük 2005, vii) boş zamanı açıklarken, “leisure”, serbest zamanı açıklarken ise “free time” sözcüklerini esas almıştır. Yüncü ise (2013, 4) serbest zaman/boş zamanı etimolojik olarak incelemiş ve kelimenin Yunanca *skholê* ve Latince *licere* kelimelerinden türediğini belirtmiştir. Yüncü ayrıca Blackshaw’ dan alıntı yaparak kelimenin Yunanca kökünün boş zaman kelimesi ile eş anlamlı olarak kullanıldığını ve “*iş dışı, temel zorunluluklardan muaf olma ve ayrıca öğrenme ve kültür ile ilişkili olma*” anlamları taşıdığını ifade etmiştir. Latince *licere* kelimesinin ise temelde “*izinli olmak*” anlamı taşıdığını belirterek karışıklığın bu sebepten kaynaklandığını belirtmiştir.

Stebbins (2012, 8-12) konuya farklı bir bakış açısı getirmiş ve boş zaman ve serbest zaman kelimelerinin eş anlamlı kullanılmayacağını ifade ederken; boş zamanlarda hareketsizlikten (yapacak bir şey olmamasından) ya da cazip olmayan etkinliklerden dolayı bireylerin can sıkıntısı yaşayabileceğini ve bu durumun–geleneksel tanımlamalarda serbest zaman etkinliklerinin bireylere bir çeşit tatmin duygusu yaşatmasından ötürü- serbest zamanın doğasına aykırı olduğunu belirtmiştir. Boş zaman kavramı çoğu zaman serbest zaman kavramı ile karıştırılabilmektedir.

¹ Etimoloji (köken bilimi), bir dilde ki sözcüklerin kökenlerini ve bunun bir gereği olarak o dilin diğer dillerle ve o dili konuşan toplulukların geçmişten günümüze diğer toplumlarla olan ilişkisini araştırır www.tr.m.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6ken_bilimi

Demir ve Demir (2006) de her iki kavramın farklı olduğunu ifade ederken boş zamanın, iş saatleri dışındaki serbest zaman aralığı olduğunu ifade eder. Serbest zaman ise özgürce geçirilen çalışma dışı zamandır. Boş zaman, kişinin çalışma dışı faaliyetler için kullandığı zaman aralığı olup serbest zamanın bir parçasıdır. Kişiler eğer serbest zamanlarında çalışma kaygısı olmaksızın diledikleri gibi hareket edebiliyor ve bu faaliyetlerden hoşnutluk, mutluluk duyarak tatmin oluyorsa boş zaman faaliyeti gerçekleştirmiş olurlar. Tezcan (1978) boş zaman denildiğinde sanki hiçbir şey yapılmayan zaman olarak anlaşıldığını, hâlbuki boş zamanları değerlendirme söz konusu olduğunda dopdolu geçen zaman zaman olduğunu fakat kavramın Türkçe'ye boş zaman olarak çevrildiğini ve bu durumun yerleştiğini belirtmiştir.

Caldwell (2006) boş zaman, serbest zaman ve rekreasyon kelimelerinin birbiri yerine kullanılabilirliğini ifade ederek bu durumun araştırmacılara bir sorun teşkil ettiğini belirtmiştir.

Oxford Advanced Learner' s da yer alan tanıma göre ise leisure kelimesinin kökeni olarak Latince *licere* ve Eski Fransızca da yer alan *leisir* kelimeleri gösterilmiş ve “use of free time for enjoyment” [serbest zamanın eğlence olarak kullanılması] şeklinde tanımlanmıştır. Çalışmada ise leisure ve free time kelimeleri serbest zaman olarak ele alınmıştır.

2.3. Serbest zaman

Günümüz serbest zaman araştırmaları –gerek teorik gerek uygulamalı- genellikle serbest zamanın tanımı ve serbest zaman araştırmalarının sınırlarına odaklanmıştır (Lockstone-Binney vd. 2010, 435-55). Bu bağlamda araştırmacıların serbest zamanı tanımlarken birbirinden çok bağımsız olmamakla birlikte benzer fakat ince nüanslarla birbirinden ayrılan tanımlar yaptıklarını söylemek mümkündür. Örneğin Stebbins (2012, 11) serbest zamanı etkinlik olarak ele alırken;

“bireylerin sahip oldukları serbest zamanlarda zorla yaptırılmayan, bireylerin kendi beceri ve kaynaklarını kullanarak yapmak istedikleri ve yaptıklarını bağlamsal çerçevesi çizilmiş tatmin edici ya da doyurucu (ya da her iki şekilde de) etkinlikler olarak” tanımlamıştır.

Stebbins ayrıca günümüzde serbest zamanın eşsiz bir fenomen olduğunu ve bir etkinliğin serbest zaman etkinliği niteliği taşıması için belirli özellikler içermesi gerektiğini belirtmiştir (Stebbins 2012).

Daha önce belirtildiği üzere serbest zaman hakkında yapılan tanımlar ince nüanslar içerse de araştırmacıların hem fikir oldukları noktalar, serbest zamanın çalışılmayan zaman dilimini içermesi (İlhan ve Balcı 2006, Sındık ve Puljic 2010) ve bireylerin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda istedikleri veya kendilerine önerilen etkinliklerle maddi kazanç elde etmeden geçirdikleri zaman (Tezcan 1994, Yetim 2005, Güngörmüş, Yetim ve Çalık 2006) dilimi olmasıdır. Araştırmacıların hem fikir oldukları bir başka nokta da serbest zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilen etkinliklerin özgür seçim olması yani hiçbir zorunluluk içermemesidir (Karaküçük ve Ekenci 1995, Şahin ve Şahin 2003). Fakat Stebbins (2012, 12) özgür seçim konusuna farklı bir bakış açısı ile yaklaşmış ve seçimin hiç bir zaman serbest ve/veya özgür olamayacağı tam tersine seçimlerin farklı türlerde koşullarla sınırlandığını ve bu ve benzeri durumlarda serbest zaman ile ilişkili özgürlük ve ruh hali gibi kavramların serbest zamanın asli unsurları olmaktan çıktığını ifade eder.

Cordes ve İbrahim (1991)' e göre serbest zamanın net bir tanımının yapılamamasının nedeni serbest zaman kavramının içerdiği anlamın ve uygulamaların kültürlere göre değişiklik göstermesidir.

Serbest zamanın iyi şekilde anlaşılabilmesi için zaman, etkinlik ve deneyim üçlemesinin iyi analiz edilmesi lazımdır. Açık bir şekilde serbest zaman bireylerin işten ve diğer zorunluluklardan muaf oldukları ve rahatlama, sosyalleşme, eğlenme veya kendini geliştirme –ya da bir şekilde bütün bunların hepsi- şekillerinde kullanılan zaman dilimidir. Fakat serbest zaman sadece işten arta kalan zaman dilimi değildir çünkü birçok çalışmayan (işsiz) birey için serbest zamanın işten arta kalan zaman dilimi olarak nitelendirilmesi bu bireylerde tam bir tatmin duygusu oluşturmaması nedeniyle bu özelliğini kaybeder (Chandler vd 2002, 115-116).

Yukarıda yer alan Stebbins' in tanımında olduğu gibi serbest zamanı etkinlik açısından ele alırsak yapmaktan hoşlandığımız hobilerimiz veya alışkanlıklarımız ön plana çıkmaktadır, lakin bu hobi veya alışkanlıklar sadece işten arta kalan zaman diliminde değil örneğin iş saatlerimizde de geçerlidir. Çünkü işte de kendimizi ger-

çekleştirme ve bir şekilde tatmin duygusu yaşayabiliriz. Bu düşünceye benzer bir düşünceden hareketle Stebbins mesleki adanmışlar kavramını geliştirmiştir (Stebbins 2012).

Serbest zaman günümüzün en yoğun şekilde kullanılan öğelerinden birisidir ve derin şekilde incelenmeye devam etmektedir.

2.3.1. Serbest zaman Hakkı

Serbest zamanın bir hak olarak ele alınabilmesi için öncelikle serbest zamanın tarihsel süreçte geçirdiği evreleri iyi değerlendirmek gerekmektedir. Serbest zaman günümüze gelene kadar çeşitli deformasyonlara uğramıştır (Aytaç 1994) ve araştırmacılara göre tarihsel süreç içerisinde serbest zaman algısı modernite öncesi ve modernite sonrası olmak üzere iki şekildedir ve serbest zamanın özerk ve bağımsız bir yaşam alanı olarak algılanması modernite sonrası dönemin bir eseridir (Aytaç 2002, 231-60). Buna rağmen serbest zamanın varlığı, algılanması ve konumlandırılmasının tarihi eskidir. Bugün olduğu kadar eski dönemlerde de serbest zaman, aydınları yakından ilgilendirmiş ve bu zaman diliminin optimal ve rasyonel şekilde kullanımı için çaba sarf edilmiştir.

Antik Yunanistan' ı ele alalım. Bu dönemde Antik Yunan'da serbest zaman, iyilik, güzellik, hakikat ve bilgi gibi dünyanın üstün değerleriyle uğraşmak ve bunlar üzerine düşünmek olarak anlaşılmıştır. Bu düşünceye göre, serbest zaman, bir şey yapılmayan veya tembellik edilen zaman değildir. Aksine, seçkinlik, derin düşünme, estetik hazlar ve beğeni oluşturma zamanıdır. Serbest zaman bir ölçüde ruhun arındırılması ve derin düşünce yüklü bir zaman olarak görülmektedir (Aytaç 2002, 231-60). Bu dönemde serbest zaman ayrıca sınıflar arasında ki bireyler açısından farklılık göstermektedir. Örneğin, iş/çalışma alt sınıfa ait bir uğraşken; serbest zaman, seçkinlere/iktidar çevrelerine ait bir ayrıcalık olarak görülmekte ve her sınıf, kendi konumuyla paralel algılama, beğeni ve estetik hazzına sahiptir. Ayrıca bütün yaşam deneyimleri, sınıflara özgü kıstaslar, tercihler ve pratikler tarafından belirlenmekteydi (Aytaç 2005).

Bu dönemde Plato' ya göre kendisini gerçeği keşfetmeye adanmış herhangi birisi için serbest zaman gerekli bir koşuldur ve bir gerçeği bulmak için uğraşan düşünürün geçimini güvenceye alma ihtiyacından yoksun olması gerekir (Stebbins 2012,

34). Plato' nun bu düşüncesinden de anlaşılabilceği üzere tarihsel süreç içerisinde serbest zaman iş/çalışma ile paralel olarak ele alınmıştır (serbest zaman ve iş/çalışma ilişkisi bir sonraki bölümde ele alınacağından burada bu konuya daha fazla değinilmeyecektir).

Orta dönem ele alındığında ise serbest zamanın bir dinlenme ve etkinlik zamanından ziyade üst sosyal tabaka arasındaki bir sosyal temsil alanı olduğu görülmektedir. Bu dönemde serbest zaman Antik Yunan düşüncesinin aksine işten boşalma ve hangi etkinliğe katılacağını seçme özgürlüğünü ifade etmektedir. Geç orta çağda ise serbest zaman; gösteriş, lüks, haz ve israfa doğru dönüşmeye başlamış ve bu zamanın kullanımı köleci çalışma düzeninin aksine bir soyluluk işareti olmuş ve yapay bir zenginlik, saygınlık ve güç kaynağı olarak günümüze kadar gelmiştir (Aytaç 2005).

Serbest zaman hakkı ise ilk defa Paul Lafargue tarafından 1883 senesinde “çalışma hakkına” eleştirel bir yaklaşım olarak dile getirilmiştir (Kahraman, 2015).

Karaküçük (2005, 44-45) günümüzde serbest zaman bilincinin geliştiğini belirtirken,

“çalışan kesimin daha fazla serbest zamana ve bu zamanlarını dilediğince özgür olarak kullanma hakkına sahip olmak istediklerini” ifade etmiştir.

Çalışanların serbest zaman hakkını teslim eden ilk çalışmalar 1. Dünya Savaşı akabinde Bazı Batılı ülkelerin geliştirdikleri yazılı hukuk ve mevzuatlardır. Bu konudaki ilk uluslararası toplantı ise 1920' lerde gerçekleştirilmiş, 1930' lu yıllarda ise Birleşmiş Milletler Topluluğu' nun gündemine girmiştir (Karaküçük 2005, 44-45).

Ayrıca Çocuk Hakları Sözleşmesi 31. Maddesi' de çocuklara dinlenme ve eğlenme hakkı tanınmasının yanı sıra, onlara gerek kültürel gerek güzel sanatlarla ilgili rekreatif etkinliklere katılma haklarını da tanımaktadır. Maddeleştirecek olursak Çocuk Hakları Sözleşmesi 31. maddesi çocuklara birbirinden farklı fakat yakından ilişkili a- dinlenme hakkı, b- eğlenme hakkı,- c oyun ve rekreasyon hakkı ve d- özgürce kültürel ve sanatsal etkinliklere katılma haklarını sunmaktadır.

Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi bildirgesi (sözleşmesi) 13. maddesi c fıkrası da “kadın ve kızların kültürel hayatın bir parçasını temsil eden her türlü rekreatif ve sportif etkinliklere katılma” hakkı tanımaktadır.

Araştırmacı Paulo David (2006) bu konular üzerinde detaylı bir çalışma yapmış ve bu konuya eserinde 30 sayfaya yakın yer vererek konunun önemi üzerinde durmuştur (David 2006, 1-28).

Türkiye ise Çocuk Hakları Sözleşmesini 1990 tarihinde imzalamış ve bu karar 1995 yılında Resmi Gazete’ de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Kılbaş 2001, 51).

İslam hukuku da insanlara rekreasyona katılım hakkı sağlamaktadır denilebilir². İslam İnsan Hakları Beyannamesi 18. Maddesi bireylere hayati olan ihtiyaçları elde etme hakkı tanımaktadır. Bu maddeye göre “her fert hayatının devamı için zaruri olan yeme, içme, giyme, mesken ve bedenın sıhhati için gerekli olan şeylerle ruhunun ve aklının sıhhati için lazım olan ilim, marifet ve kültür gibi olguları İslam milletinin imkân ve kaynaklarının elverdiği ölçüde elde etme hakkına sahiptir” der (Akgündüz 1993, 118).

Günümüzde ise serbest zaman en temel insani haklardan biri olarak ele alınmakta ve yasal olarak korunmaktadır.³

² Bireylerin ihtiyaçları hakkında en geçerli teorinin sahibi Abraham Maslow’ dur. Maslow’ un ihtiyaçlar hiyerarşisini yorumlayan araştırmacılar rekreasyona katılımın -bireylerde tatmin ve bir çeşit kendini gerçekleştirme hissiyatı yaratmasından ötürü- bu hiyerarşinin en üst basamağında yer aldığını ifade ederler (Karaküçük, 2005: 87). İslam’ da İnsan Hakları Beyannamesi 18. Madde de geçen “.....bedenin sıhhati için gerekli olan şeylerle, ruhunun ve aklının sıhhati için lazım olan ilim, marifet ve kültür gibi olguları.....” ifadesi –aklın ve ruhun sıhhati bir şekilde kendini gerçekleştirme ile mümkün olabileceği için- açık şekilde rekreasyona katılımı güvence altına almaktadır. Şüphesiz ibadet etmekte ruhun doyumunu için bir araç olabilmektedir. Fakat söz konusu madde de ilim, marifet ve kültür olguları ele alındığı için ibadet konusu mevzu bahis değildir (ibadet konusu aynı bildirgenin 13. Maddesi ile koruma altına alınmıştır).

³ İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’ nin 24. Maddesi “herkesin dinlenmeye, serbest zamana ve özellikle iş saatlerinin makul ölçüde sınırlandırılmasına ve belirli dönemlerde ücretli izinlere –tatillere- hakkı vardır” der. T.C. 1982 Anayasası 17. maddesi temel yaşama hakkı gereği “herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir” der. Ayrıca aynı Anayasanın 50. Maddesi ülkemizde çalışma ve dinlenme haklarını garanti altına almaktadır.

2.3.2. Çalışma Hakkı

T.C. Anayasası 49 Maddesi “çalışma/iş herkesin hakkı ve ödevidir” derken, “devlet çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma/iş hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı/işi desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır” diye ilave eder. Bu hususta Erken (2013) çalışmanın temel haklardan birisi olduğuna vurgu yapar. Erken ayrıca 1982 anayasasının temel hakları temel özgürlüklerle beraber genel hükümler dışında kişinin hakları –sosyal, ekonomik ve siyasi haklar- olarak üç başlık altında barındırdığını belirtir. Çalışma hakkı ise sosyal haklar bölümü içerisinde açıkça düzenlenmiştir. Fakat çalışma hakkı belirli sınırlamalar içermektedir. Başka bir deyişle çalışma hakkı belirli sorumluluklar –ödevler- içermektedir.

Çalışma hakkının anayasal bir hak olması devletin her vatandaşına bir iş sağlama zorunluluğu getirmemektedir (detay için bak: Anayasa Mahkemesi, E1989/6, 1989/42, K.T: 07.11.1989 ve RG. 6.4.1990/20484).

İnsan hakları evrensel bildirgesinde yer alan “her bireyin çalışmaya ve işini serbestçe seçmeye ayrıca adil ve elverişli çalışma şartlarına..... hakkı vardır” ifadeleriyle çalışma hakkı koruma altına alınmıştır (detay için bak: İnsan hakları Evrensel Beyannamesi 23. Madde).

İslam hukuku da insanlara çalışma hakkı tanımaktadır. İslam’ da İnsan Hakları Beyannamesi 11. Maddesi “İslam ümmetinin her ferdi, amme maslahatı bulunan kamuya ait işlerden haberdar olma ve hayatında cereyan eden bu tür şeyleri bilme hakkına sahiptir. Ayrıca İslam hukukundaki şûra prensibi gereği, sahip olduğu kabiliyetler ve gücü nispetinde, kamu işleri ve hizmetlerine katkıda bulunması da bir vazifesidir” der. Ayrıca aynı bildirgenin 15. Madde c fıkrası da “her insan, rızık elde etmek üzere, meşru yollardan çalışıp helal kazanç elde edebilir” diyerek çalışma hakkını hukuksal açıdan garanti altına almıştır. Aynı bildirgenin 17. Maddesi ise işçinin hakkı ve ödevini ele almakla birlikte işçinin hakkını detaylı bir şekilde koruma altına almıştır (Akgündüz 1993, 117).

2.4. Serbest zaman ve Çalışma/İş İlişkisi

Yukarıdaki paragraflarda çalışma ve iş aynı anlamı ifade edecek şekilde kullanılmış ve çalışma kelimesi tercih edilmişse de bu bölümde metnin anlam bütünlüğü ile daha uygun olacağından iş kelimesi tercih edilmiştir.

İş ve serbest zaman arasındaki ilişkinin incelenebilmesi için öncelikle iş kavramının ve konseptinin net olarak anlaşılması gerekmektedir. Aytaç (2002, 231-60)' e göre iş:

“amaçlı bir dizi eylemliliği ve bunun için geçirilen süreyi kapsar. Bu eylemlilik çoğu kez, zorunluluk, bağlayıcılık, disipline olma, örgütsel normlara dayanma gibi formalist bir yapılanmaya dayanır. İşin doğasında, bireyin istencine hükmeden bir zorunluluk/bağlayıcılık vardır. Bu durum, bireyin serbest, özgür devinimini devre dışı bırakır. Kişisel ya da kurumsal zorunluluk bağıyla faaliyette bulunma, bağımsız hareket etmeyi, kişisel tasarrufta bulunmayı imkân dışı kılmaktadır”.

Aytaç' ın tanımından anlaşılacağı üzere doğası gereği iş serbest zamandan sorumluluk, bağlayıcılık gibi özellikleri barındırmasından dolayı ayrılmaktadır. İşin konsepti mevzubahis olduğunda ise Stebbins (2012, 62) Applebaum' a atfen Onun, *“işin insan etkinlikleri ile ilgili olmasından ötürü bireylerde tatmin edici bir his oluşturmadığını ve işi bireylerin hayatlarını devam ettirmek için yaptıkları etkinlikler”* olduğunu belirtir. Bu tanıma göre bazı insanlar işleri gereği ücret alırken –saatlik, günlük, haftalık ya da aylık- bazıları da yaptıkları iş gereği doğrudan ürün alırlar – balık tutmak, çiftçilik vb-.

Tarihsel süreç içerisinde iş ve serbest zaman ilişkisine farklı anlamlar yüklenmiş ve her dönem kendine has özelliklerle bu ilişkiyi şekillendirmiştir. Örneğin Antik Yunan' da serbest zaman hakkı sadece düşünürler/aydınlar için bir hak olarak görülürken iş sadece kölelerin ve alt sınıfa mensup kesimin yükümlülüğü olarak algılanmıştır. Antik Yunan' da gözlenen serbest zaman algısının aksine Roma döneminde, serbest zamanın sınıfsal bir hak dolmadığı gözlenmektedir. Romalılar, eğlenceli boş vakit etkinlikleri için iş dışı zaman oluşturmuşlardır. Serbest zaman üretici aktivilerden sonraki bir zaman dilimini kapsamakta ve işin yeniden üretimi için gereklidir. Bir bakıma işi destekleyici, onu takviye edici bir kullanıma sahiptir ve yönetsel/toplumsal gönenç açısından da bir işlevsellik taşımaktadır. Dolayısıyla bu dö-

nemde yöneticiler serbest zamanlarını spor, gladyatör dövüşleri vb, eğlenceler yoluyla optimal şekilde geçirilmesi için uğraşmışlardır (Osmanlı ve Kaya 2014).

Serbest zaman ve iş ilişkisinin yoğun şekilde yaşandığı dönemler hiç şüphesiz sanayi devrimi ile başlayan endüstrileşme sürecinde başlamış ve kapitalizm ile günümüze kadar gelmiştir. Bu düşüncüyü desteklemesi açısından, Burke (1995, 136-150)

“doğrudan veya dolaylı olarak son dönem çalışmalarının endüstri öncesi ve sonrası arasındaki bölünmeyi (farklılığı) konu edinen merkezi bir hipotez ile çerçevelenmiştir ve bu görüşe göre orta dönem ve modernite öncesi Avrupa’ da –diğer endüstri öncesi toplumlarda olduğu gibi- modern bir serbest zaman fikrinin eksikliği hissedilmektedir. İş ve serbest zaman arasındaki ayrım kapitalizmin bir eseridir” der.

Endüstrileşme süreci ile birlikte toplumsal hayat değişmelere uğramış ve bu durum kendi içerisinde özerk yaşam alanlarının oluşmasına sebep olmuştur. Bu dönemde iş zorunlu, kuralcı ve örgütçü bir yapıya kavuşmuş dolayısıyla da iş dışı – işten arta kalan- zaman dilimi de anlamsal kaymaya uğramıştır. Bu dönemde ayrıca Luther’ in dinsel yorumu da iş ve serbest zaman ilişkisine farklı bir bakış açısı getirmiş ve serbest zaman daha çok “başıboşluk” ve “israf” kavramları ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Bu dönemde serbest zaman günah olarak görülürken –en azından serbest zamanın barındırdığı hedonizm gibi belirli duygular- iş ise kutsiyet kazanmıştır (Aytaç, 2004, 2005).

Çalışmaya karşı bir görüşe sahip olan Paul Lafaurge 1883 yılında yayınladığı eserinde işin kutsanmasını 1770 yılında Londra’ da yazarı bilinmeyen bir kitaba vurgu yaparak:

“günde 12 saat çalışmak... İşte 18. Yy hümanizminin ve ahlakçılığının ideali! Şu “daha ötesi yok”u bile geçmişiz yahu! Bugünkü atölyeler, işçi yığınlarının kapatıldığı, yalnızca erkeklerin değil kadınların ve çocukların da 12-14 saat boyunca zoraki çalışmaya mahkûm edildikleri ideal ıslah evlerine dönüştü!” sözleriyle eleştirir.

Lafargue ayrıca 1857 senesinde Brüksel’ de toplanan 1. Hayırsever kongresinde dile getirilen iş alanlarında çocuklar için birkaç eğlence olanağı konulması ve bu sayede çocuklara iş esnasında şarkı söylemenin ve sayı saymanın öğretilmesi du-

rumlarını da ağır bir şekilde eleştirirken, modern mekanik sanayiinin henüz yeni geliştiği 1813 senesi ve o dönemi emekçinin altın çağı olarak zikreder (Kahraman 2015, 32-43).

Lafargue' nin söylemlerine benzer bir şekilde Bob Black⁴ ' de "*hiç kimse çalışmamalı*" diyerek, işin bugünkü dünyada sefaletin ya da hemen hemen bütün sefaletlerin kaynağı olduğunu ve bütün kötülüklerin çalışmaktan ve işe adanmışlıkla yaşanan bir dünyadan kaynaklandığını ifade eder (Kahraman, 2015, 75-78).

Kapitalizmin hegemonyasında geçen ve günümüze kadar gelen süreç içerisinde ise serbest zaman bir dinginlik, arınma ve de tüketme zamanı şeklinde ele alınmaktadır. Serbest zaman hem çalışmayı yeniden üretmek için hem de artan üretimin tüketilmesi için ihtiyaç duyulan bir zamandır. Serbest zaman, bir yandan çalışmanın bir neticesi olan yorgunluk ve bitkinliğin minimize edilmesi bir yandan da artan üretimin tüketilip tekrar üretilmesi için işlevsel bir alan haline gelmiştir. Böylelikle serbest zamanlar –kapitalizme aykırı olmasına rağmen- yine kapitalist düzen yörüngesinde organize edilmektedir (Aytaç 2005, Omay 2008).

2.5. Serbest zamanları değerlendirme-Rekreasyon-

Rekreasyon insanların serbest zamanlarında yaptıkları, uzaklaşmak, dinlenmek, hava değişimi, gezme/görme, sağlık, beraber olma, heyecan duyma, farklı yaşantılar elde etme gibi pek çok amaçla, ev dışında veya ev içinde, açık veya kapalı alanlarda aktif (örneğin halı saha maçına oyuncu olarak gitmek) veya pasif şekilde (halı saha maçına seyirci olarak gitmek), kent içerisinde veya kırsal alanlarda katıldıkları etkinlikler bütünüdür. Yani rekreasyon insanların serbest zamanlarında yaptıkları bu etkinlikleri ifade eden bir kavramdır (Karaküçük 2005, 58). Başka bir deyişle rekreasyon –kısaca- bireylerin serbest zamanları içerisinde, günlük yaşamın sıkıcı, disiplinli ve monoton geçen çalışmasının etkisinden kurtulmak, dinlenmek ve hoşça vakit geçirmek amacıyla gösterdikleri çeşitli aktivitelerdir (Mansuroğlu 2002, 53-62). Mansuroğlu bu tanımı yaparken 1975 tarihli bir çalışmaya atıf yapmaktadır yani bu tanımın 1975 senesine dayandığı görülmektedir. Peki, rekreasyonun tanımı

⁴ Bob Black 1951 Amerika doğumlu düşünür ve yazar. Detaylı bilgi için bak: https://en.m.wikipedia.org/wiki/Bob_Black

her dönem aynı mıdır? Başka bir ifadeyle rekreasyon her dönem için aynı olguyu mu ifade etmektedir?

Godbey (2000)' e göre alanda yapılan çalışmalar başlangıçta ekseriyette sanayileşen ve yaşamın büyük çoğunluğunun iş üzerinde yoğunlaş(ma)dığı toplumlarda sosyal bir problem olan serbest zamanın kullanılmasına odaklanmıştır. Sosyolojik açıdan bu çalışmalar günlük yaşama ve bu yaşamda zamanın kullanımına (zamanın kullanım bölümlerine), kentleşmeye ve yoğun şekilde işe odaklanmıştır.

Hiç şüphesiz ki rekreasyon kavramı zaman içerisinde anlam değişikliklerine uğramıştır. Rekreasyon olgusu disiplinler arası yapısından dolayı bünyesinde çok farklı anlamlar barındırabilmektedir. Örneğin rekreasyon –serbest zamanlarda yapılan- bir etkinlikler bütünü (Constantine 1991, Tezcan 1994, Tuncel 1999, Kır 2007) olarak ele alınabileceği gibi, işten veya zorunluluklardan arta kalan zaman olarak da incelenebilir (Şahin ve Şahin 2003). Dahası iş gücünün tekrar kazanılması için yeniden canlanma (Chandler vd. 2002,172) anlamı taşıyabileceği gibi üretimin tekrar canlanabilmesi için gerekli olan tüketimin gerçekleştiği zaman dilimi (Baudrillard, 1997, Omay 2008, 122-147) anlamı da taşıyabilmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi Chandler vd (2002, 172) rekreasyonu, işe hazırlık için beden ve ruhun “yeniden yaratılması” (yenilenmesi) olarak ifade ederken, kavramın genellikle serbest zaman kavramı ile değişmeli –birbirinin yerine- kullanıldığını belirtmiş ve serbest zaman kelimesinin etimolojik olarak kökeninin “özgür olmak” şeklinde ki Latin bir kelimedenden geldiğini, buna ilaveten rekreasyon kelimesinin ise “restorasyon” ya da “yenilenme” anlamına gelen Latin kökenli bir kelimedenden geldiğini belirtmiştir.

Yetiş' e göre (2008) herhangi bir etkinlik, bir kültürde rekreasyon faaliyeti olabilirken bir diğerinde iş olabilmektedir. Yani bir etkinlik herhangi bir birey için rekreasyon faaliyeti olabilirken bir başkası için iş ihtiva ediyor ve bu yüzden ağır ve sıkıcı olabilmektedir. İçinde bulunan ortam ve şartlar etkinliğin bir rekreasyon biçimi olup olmadığı konusunda etkin faktörlerdir. Zevk için araba kullanmak bir rekreasyon faaliyeti olabilirken, işe gidip gelirken araba kullanmak bir ulaşım şeklidir.

Rekreasyon kavramının daha geniş açıklanabilmesi için bazı temel ifadelere ihtiyaç vardır. Karaküçük (2005, 62)' ye göre bunlar:

- Rekreasyon serbest zamanda yapılır. İş değildir. Kar gayesi taşımaz.
- Rekreasyonda kişi gönüllü olarak ve tamamen kendi arzusu ile katıldığı etkinliklerde bulunur.
- Rekreasyon etkinlikleri katılımcısına zevk veren, mutlu eden ve neşelendiren bir formattadır.
- Rekreasyon etkinlikleri kişisel ve toplumsal fayda sağlar.
- Rekreasyon toplumsal değerlere aykırı değildir. Yemek yemek, uymak gibi hayati önem taşımaz.

Fakat yapılan son araştırmalar bu temel ifadelerin –en azından bazı toplumlarda- değiştiğini göstermektedir. Örneğin Stebbins (2012, 110) olağan dışı serbest zaman etkinlikleri diye nitelendirdiği bir rekreasyon etkinlik türünü açıklamıştır. [Stebbins’ in tanımladığı bu tür bir rekreasyon etkinlik türü toplumsal normlara uygun değildir. Nitekim bu durumu eserinde Stebbins’ de belirtmiştir]. Ayrıca bir çalışan –örneğin bir memur- mesai saatleri içerisinde de zevk veren, mutlu eden veya neşelendiren –ya da bir şekilde bu duyguların her üçünü barındıran- etkinliklerde de bulunabilir. Bu hususta Stebbins (2012, 60-65) interstisyel serbest zaman kavramını geliştirmiştir.

Bu teoriye göre interstisyel serbest zaman:

“iş esnasında resmi olarak mesai saati olarak kabul edilen süreden alınan kısa sürelerde spontane olarak ortaya çıkan ve zorlama içermeyen etkinlikleri ifade eder, ancak gayri resmi olarak çalışanlarca –mesai saatleri içerisinde olmasına rağmen- serbest zaman olarak kabul edilir. Etkinliğin cereyan ettiği süre zarfı içerisinde katılımcılar çalışmadıklarını hissederler. Ayrıca bu süreler yemek molası ya da kahve molası gibi resmi ara zamanlar da değildir. Bu tür serbest zaman etkinlikleri aynı iş günü (ya da gece) içerisinde bazen sıklıkla yeniden tekrarlanabilecek olsa bile birkaç dakika içerisinde bitiyor gibi görünmektedir”.

Rekreasyon kavramı da tarihsel süreç içerisinde serbest zaman kavramı gibi tanımsal ve içeriksel değişimlere uğramıştır. Örneğin Victoria Devri⁵ İngiltere’ sini ele alalım. Günümüzdeki mevcut anlamının aksine rekreasyon kavramı bu dönemde karşımıza “rasyonel rekreasyon kavramı” olarak çıkmaktadır. Bu dönemde çalışan halkın yaşam ve iş koşullarını arttırmak amacı ile reformistler bir eğitim aracı olarak serbest zaman kavramını kullanmışlardır. Bu dönemde Rasyonel Rekreasyon girişimleri sosyal iyimserliğin bir ögesi haline gelmiştir. Reformistlere göre rasyonel rekreasyon çalışan kesimi iyileştirecek ve özellikle çalışan anneler bu harekette önemli bir rol oynayacaktır (Parratt 1999, 471).

Stebbins (2012)’ e göre günümüzde rasyonel rekreasyon kavramının ciddi serbest zaman etkinlikleri olarak ele alınması gerekmektedir ve Stebbins’ in bu görüşü günümüzde en çok kabul gören görüşlerden birisidir (rasyonel rekreasyon ve ciddi serbest zaman etkinliklerine ileriki bölümlerde değinileceği için burada daha fazla değinilmeyecektir).

2.6. İslam’da zaman

İslam ilk insan olan Hz. Âdem’ den itibaren Allah tarafından gönderilen ve peygamberler tarafından insanlara tebliğ edilen hak dinin adıdır (Karagöz 2012, 9). Kuranda yer alan “Allah katında hak din İslam’dır” ayeti (Al-İmran 19/3) bu durumun kanıtıdır. Bu dinin esasları saflığı –değiştirilmemiş olduğu- ayetle baki kılınan Kuranı Kerim olmak üzere Peygamber Efendimiz (s.a.s)’ in uygulamaları ile insanlara yol göstermektedir.

Zaman kavramı asr, dehr, karn, saat, sene, yevm, leyl, nehar, fecr ve vakit gibi kelimelerle Kuran-ı Kerim’ de ifade edilmektedir. Yaklaşık olarak beş yüz yerde geçen bu kelimelerden en çok tekrarlananı ise gün kelimesinin karşılığı yevm kelimesidir (Canan, 2015 22).

İslam evrensel ve çağları kuşatan bir yapıya sahiptir. Yani zamanın geçmesi ile İslam’ in emir ve kaidelerinde bir değişiklik olması söz konusu değildir. Bu ne-

⁵ Victoria devri Britanya sanayi devriminin yükselişi ve Britanya İmparatorluğu’ nun zirvesi olarak kabul edilmektedir. Genellikle Kraliçe Victoria’ nın hüküm sürdüğü 1837-1901 yılları arası için kullanılır, ancak birçok tarihciye göre 1832 Reform Hareketi bu kültürel devrin başlangıç senesidir. Detay için Bak: https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Victoria_devri

denledir ki İslam' ın zaman ve zamanı değerlendirme hususlarında bize aktardıkları önem arz etmektedir.

Bu hususta Canan (2015, 21) günümüzde İslam Dünyasının zamanın ehemmiyetini unuttuğunu lakin bu durumun geçmişte farklı olduğunu ilk İslam tarihçilerinden birisi olan Taberi' ye atıf yaparak Onun eserine başlarken dahi Allah' ın zamanla ilgili bir vasfını ⁶ zikrederek başladığını belirtmiştir. Canan ayrıca İslam ve Zaman arasındaki ilişkiyi incelediği eserinde İslam' ın zaman mefhumuna önem adettiğini belirtmiş ve bu hususu detaylı şekilde incelemiştir. Canan (2015)' e benzer şekilde Karaküçük (2005, 4)' de eserinde batılı bir yazardan aşağıda ki cümleyi alıntı yapar:

“Müslümanların da dâhil olduğu doğulu milletlerin büyük çoğunluğunda zaman israfı, başka her türlü israfı gölgede bırakacak boyuttadır”.

Fakat İslam' a göre zaman değerlidir ve her mümin zamanın değerini bilerek ona göre hareket etmelidir. Ayrıca yine İslam' a göre yılın bazı ay ve günleri ve hatta günün bazı saatleri daha kıymetlidir (Canan 2015, 43).

2.6.1. İslam Kültürüne Göre Serbest Zamanı Değerlendirme

Önceki bölümlerde İslam'da zaman kavramının işleniş biçimini ele almaya çalıştık. Burada ise İslam kültürüne göre zamanı değerlendirme hususundan bahsedeceğiz. Bu doğrultuda zamanı değerlendirme ile ilgili bazı ayet ve hadislerden ve çeşitli bilim adamlarının düşüncelerinden bahsedeceğiz. Esasında İslam kültüründe zamanın nasıl değerlendirilmesi gerektiği fikri tefsir ilminde eserler veren Taberi gibi birçok İslam âliminin dikkatini çektiği gibi bilim insanlarının da dikkatini çekmiştir.

Örneğin Ağaoğlu ve arkadaşları (2005) eserlerinde İslam' da serbest zaman kavramının işlenişini ele almışlar ve bu hususta Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.s)' in peygamberliğini ilan etmesi ile toplumları etkilediğini belirterek, İslam toplumunun cahiliye devrinden kalan alışkanlıkları terk ederek yeni bir yaşam tarzını benimsediğini ifade etmişlerdir. Müslümanların Cuma gününü kutsal ilan ederek bu günün tatil olmasını sağladıklarını da ilave etmişlerdir. Müslümanların İslam

⁶ “Elhandü lillahi'l-Evveli kable külli evvel ve'l-Ahiri ba'de külli ahir...” (Her evvelden Evvel ve her sonuncudan Sonuncu olan Allah' a hamd ediyorum)

geleneği gereği kutsal geceleri çeşitli etkinliklerle kutladıklarını ve bunun bir neticesi olarak evlerde ve camilerde Kuran- ı Kerim okumalarını, camiye giderek söyleşilerde bulunmalarını da, Müslümanların zamanlarını geçirme biçimleri olarak ifade etmişlerdir. Daha da özelde özellikle Ramazan aylarında erkeklerin kahvehanelere giderek oyun oynadıklarını, Karagöz ve Hacivat gibi oyunlarla zamanlarını geçirdiklerini belirtmişlerdir. Burada dikkat çeken başka bir husus ise yazarların erkek ve kadınların hemcinsleri ile aktivitelere katıldıklarının belirtilmesidir.

Karaküçük (2005, 51-52) ise serbest zamanları değerlendirme konusunda Kuran-ı Kerim’ in insanlara bazı mesajlar verdiğini belirtmiştir. Kuran-ı Kerim’ e göre, insanlığa en fazla zarar verecek olguların tembellik (Necim suresi ayet 32), kötü arkadaş (keyif suresi ayet 28), zararlı kitap (Nur suresi ayet 15) ve çeşitli zararlı telkinler (Tövbe suresi ayet 67)’ dir (Karaküçük 2005, 52). Karaküçük eserinde ayrıca Mısırlı yazar Ahmed Emin’ in Evkatül-Ferağ (serbest zamanlar) isimli çalışmasına atfen Ahmed Emin’ in serbest zamanların iş zamanları gibi aklın hükmüne tabi olması gerektiği ve belirli hedefler için kullanılması gerektiğini ifade ettiğini belirtmiştir. Ayrıca vücuda yararlı spor oyunları, ruha tat veren ilmi araştırmalarla ya da Kuran-ı Kerim ve hadis okumak veya nafîle ibadet yapmak gibi etkinliklerle serbest zamanların değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Canan (2015, 100) ise eserinde İslam’ ın tamamen boş geçirilecek bir vakit tanımadığını ifade eder. Gerek Kuran-ı Kerim ayetleri ve gerekse de hadislerin zamanın hiçbir surette boş geçirilmemesini emrettiğini ekledikten sonra İnşirah Suresi (94/7)’ nde “kolaylığın zorluktan sonra elde edileceği” bildirildiğini ve akabinde de “O halde boşaldığın vakit yeniden yorul” emredildiğini belirtir. Daha sonra ise ayetin açıklaması için günümüzde yoğun şekilde kullanılan merhum Elmalılı Hamdi Yazır’ ın tefsirine atfen ayetin “*bir vazifeden, bir ibadetten, bir işten fariğ olup zorluktan kolaylığa geçince, iş bitti diye rahata düşüp kalma da yine zahmeti, zorluğu ihtiyar edip diğer bir ibadet, diğer bir iş için kalk, çalış, yorul; farz bitti ise nafîleye geç, namaz bittiyse duaya geç ki, kolaylık da artsın, şükürü de çok yapmış olasın*” manası içerdiğini belirtir. Daha sonra ise Ayet-i Kerime’ nin bize meşguliyetin değiştirilmesi suretiyle dinlenme elde edileceği işaret ettiğini bu durumun bir çeşit “*çalışarak dinlenme*” içerdiği yorumunda bulunur.

Bu yorum tamamen anlaşılır olmakla birlikte bazı bilim insanları ise duruma daha farklı yaklaşmaktadırlar. Örneğin Elik ve Coşkun (2013) Tevhid Mesajı isimli eserlerinde ülkemizde Kuran-ı Kerim' in anlaşılması istikametinde oldukça verimli çalışmalar yapıldığını özellikle Osmanlı döneminde klasik tefsir literatürüne dâhil edilebilecek önemli eserler neşredildiğini fakat bu durumun Cumhuriyet döneminin başlarından itibaren klasik tefsir geleneğinden vazgeçilerek Kuran-ı Kerim' i doğrudan Türkçe' ye çevirip halkın istifadesine sunma eğiliminin ön plana çıktığını ve bu durumun Kuran-ı Kerim meallerinin ortaya çıkmasına vesile olduğunu belirtmiştir. Yazarlar Meal yöntemi ile Kuran-ı Kerim' i Türkçe' ye çevirme geleneğinin ise merhum Elmalılı Hamdi Yazır ile başladığını ifade eder. Fakat bu şekilde yapılan Kuran meallerinde ayetlerin sadece lafızlarının çevirisinin yapıldığını ve Kuran-ı Kerim' in nüzulüne eşlik eden siret-i nebevi hiç dikkate alınmadığı için ilahi kelamın mana ve maksadının tebarüz etmediğini ve ifadelerin yoruma açık bir muğlaklıkta kaldığını belirtir. Ayrıca “boş kaldın mı hemen yorul” (İnşirah 94/7) gibi ayetlerin manalarının tam olarak anlaşılamayacağını ve kapalılık teşkil edebileceğini ifade eder. Yukarıda bahsi geçen İnşirah Suresi (94/7) ayetini ise “Müşriklerin Alay Etmesinden Rahatsız Olan Hz. Peygamberi Teselli” başlığı altında inceleyerek, “O halde karamsarlığı bırak! İçini ferah tut! Kendini tamamen peygamberlik görevine ve ilahi rızaya adanmış bir şekilde, büyük bir azimle tevhidi tebliğ etmeye koyul!” şeklinde açıklayarak; ayetin “bir işi bitirdiğin zaman” anlamında değil de “aklını meşgul eden sıkıntılardan kurtulduğuna göre” anlamına geldiğini ifade eder. İnşirah Suresi (94/7) Elik' in yapmış olduğu tefsir dikkate alındığında ayetin serbest zamanı değerlendirme hususunda bir bilgi içermediği düşünülebilir.

İslam Kültürüne göre serbest zamanların değerlendirilmesi hususunda araştırmacıların yaygın olarak düşündükleri bir konuda sünnet namazlarının durumudur. Çünkü sünnetler Peygamber Efendimiz (s.a.s.)' in uygulamalarıdır ve farz olmamakla birlikte uyulması gereken uygulamalardır.⁷ Nitekim bu durum Nisa Suresi (80)' de

⁷ Hanefi mezhebine göre ele alınmıştır. Hanefi mezhebi İslam dininin Sünni (fıkıh) mezheplerinden birisidir. Hanefilerin itikatta (inançta) mezhepleri ise Maturidiliklidir. İsmi, kurucusu Ebû Hanife'den (Numan bin Sabit) (699-767) alır. Türkiye, Balkanlar, Türkistan, Afganistan, Mısır, Suriye, Ürdün, Bangladeş ve Pakistan'da yaygındır. Hanefi mezhebi dört Sünni mezhebin nüfus açısından en geniş-

“Kim Rasul’ e itaat ederse Allah’ a itaat etmiş olur” şeklinde açıkça ifade edilmiştir. Ayrıca Al-i İmran Suresi 31. Ayette de “(Rasul’ um) De ki: Eğer Allah’ ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah’ da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın” buyurmaktadır. Yani Peygamber Efendimiz (s.a.s.)’ in azarlaması ve ikazı Allah’ ın kahrı ve gazabı anlamı taşıyabilmektedir. O’ nun müjdesi ve tebriki ise Allah’ ın da rızası anlamına gelebilmektedir. Bu nedenle her icraatımızı Sünnet-i Seniyye’ ye uygun olarak icra etmek en önemli kulluk görevlerimizden sayılmaktadır ve bu durumda Sünnet Namazları bir çeşit serbest zaman etkinliği olarak ele alınamaz. Bu durum nafîle ibadetler için değişiklik gösterebilmektedir.

Kutsal kitabımız Kuran-ı Kerim’ de yer alan Muminun suresi 3. Ayetinde mümin insanların vasıfları sayılırken zamanın değerini bilen ve boş işlerden yüz çevirebilen müminlerin kurtuluşa erebileceği ifade edilmektedir. Günümüzde –geçmiş bazı dönemlerde olduğu şeklinin aksine- rekreasyonel etkinliklerin faydaları birçok araştırma ile ortaya konulmuştur. Örneğin Karaküçük (2005: 51)’ e göre serbest zaman yerinde ve değerli kullanıldığında bireylere dinlenmek, eğlenmek gibi geçici faydaları sağlamanın yanında kendisini yetiştirmek, geliştirmek, yaratıcılık, dernekleşmek, toplumsallaşmak, olgunlaşmak, görüş ve düşünce alanını, bilgisini genişletmek gibi olumlu etkiler bırakmaktadır. Bu nedenle rekreasyon etkinlikleri “boş işler” değerlendirmesinin dışında tutulmalıdır. Fakat burada da bu etkinliklerin ibadetlerimizi engelleyici nitelikte olmaması göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin –her ne kadar faydalı bir etkinlik olarak düşünülse de- bireylerin serbest zamanlarında kitap okuyor olmaları veya sağlık için spor yapıyor olmaları⁸ ibadetlerini yerine getirmeyi engellememelidir.

dir. Takipçileri tüm İslam âleminin yaklaşık %56’sını oluşturmaktadır. Detay için Bak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Hanefilik>

⁸ Dr. Ahmet Turan İslamiyet’te spor ve önemi isimli eserinde, İslam Dini’ nde sporun çeşitli vesilelerle teşvik edildiğini belirtmiş, bu durumun sebeplerini de şu şekilde izah etmiştir. “Bir taraftan Müslümanların ibadetlerine ve diğer görevlerine kuvvetli bir istekle sarılmalarını sağlama; onlara daha güçlü olma yollarını göstermek beden sağlığını temin etmek, diğer taraftan Müslümanların yurt savunmasına topyekûn hazırlık olmalarına teşvikte bulunmak.... Bu sebepler arasındadır. “Peygamber (s.a.s.) size ne verirse (Haşr Suresi 7. Ayet) onu alın, sizin için ne yasak ederse ondan sakının” anlamındaki ilahi emre uygun olarak Müslümanlar, Hz Peygamber’ in (s.a.s.) tavsiye ve teşvik ettiği sporlardan

Nitekim bu hususta Peygamber Efendimiz (s.a.s.) “İki nimet vardır ki, insanların çoğu bunlardan faydalanmak hususunda aldanır ve değerini bilemez. Bu iki nimet Sıhhat ve Serbest zamandır” buyururlar (Buhari, Rikak 1).

Peygamber Efendimizin “Ey İnsanoğlu! Ben yeni bir anım. Yaptığın işler konusunda sana şahidim. Öyleyse beni hayır işleyerek iyi değerlendir ki senin lehinde şahitlik edeyim. Çünkü ben bir daha geri gelmeyeceğim. Gecede aynen bu şekilde söyler” sözü de (Hindi, Kenzul- Ummal, no: 43159) zamanı olumlu şekilde değerlendirmenin önemini net bir şekilde ortaya koymaktadır.

İslam âlimleri de zamanın ve zamanı değerlendirmenin –dolayısıyla da serbest zamanları değerlendirmenin- önemini çeşitli vesilelerle dile getirmişlerdir. Örneğin 300den fazla eser veren İbnü’ l Cevzi zamanı öldüren insanları girdaba sürüklenen bir geminin sohbete dalmış yolcularına benzeterek zamanı değerlendirmenin önemini ifade etmiştir (Refik 1990).

Burada önemli olan husus rekreasyon etkinliklerinin bir çeşit “boş işler” olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususudur. Yukarıda da ifade edildiği şekilde rekreasyona katılım boş uğraşlardan ziyade anlamlı ve bireylere fayda sağlayan etkinliklerdir ve ayrıca bu durum araştırmalarda ortaya konulmuştur. Bu şekilde ele alındığında rekreasyona katılımın İslam Kültürü içinde kabul edilebilecek uğraşlar olduğu söylenebilir. Nitekim Tezcan (1978) gençlerin serbest zamanlarını değerlendirmesinde özellikle imamların camilerde dinsel eğitim sağlama, dini musikinin gelişmesini sağlama, hattatlık, mimari ve süsleme gibi İslam sanatlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması yönlerinden önemli katkıları olduğunu ifade etmiştir.

Bu konuda dikkat edilmesi gereken bir başka önemli nokta da dini ibadetler için ayrılan zamanın serbest zaman olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir. İbadetler, Karaküçük (2005: 14)’ te yer alan zamanın kullanım bölümleri tablosunda serbest zamandan ziyade varoluşla ilgili zaman olarak kategorize edilirken rekreasyona katılım serbest zamanlarda yapılmaktadır. Bu nedenle serbest zamanlarda yapılan rekreasyona katılım ibadet için ayrılan zaman dilimine yayılmadığı müddetçe İslam Kültürü içinde kabul edilebilirdir. Burada da bu katılımın İslam Kültürüne,

atıcılık, binicilik, koşu ve güreş gibi sporlarla meşgul olmuşlardır. Detay için bak: Ahmet Turan (1985) İslamiyet’ te spor ve önemi, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.

toplumun normlarına yani örf ve adetlerine uygun olması önem arz etmektedir. Örneğin Karaküçük (2005: 51)' ün belirttiği şekilde serbest zamanın kötü kullanımı gerek gençlerde gerekse de yetişkinlerde zararlı alışkanlıklar, durgunluk, gevşeklik, tembellik, dikkatsizlik, bencillik ve başıbozukluk gibi olumsuz davranışların gelişmesine sebep olabilmektedir. Bu şekilde bir rekreasyona katılım İslam Kültürü içinde kabul edilmeyebilir. Fakat bu durum çalışmanın sınırları içerisinde olmadığından burada ele alınmamıştır.

2.7. Rekreasyon etkinlik alanları

Önceki bölümlerde bahsi geçen tanımlamalardan anlaşılacağı üzere rekreasyon etkinlikleri her yaştan bireyin hemen hemen her ortamda katılabileceği etkinlikler olarak göze çarpmaktadır. Bu hususta Karaküçük (2005, 84,85) “*rekreasyon etkinlik alanları, serbest zamanın şekline, süresine, katılım tarzına, iklim, ekonomik, coğrafi durumlar ile toplum kültürüne göre farklılıklar ya da çeşitlilikler gösterebilmektedir*” der. Bu faktörlere ayrıca ülkenin sanayileşme durumu ve politikasının da eklenebileceğini ifade eder.

Karaküçük eserinde rekreasyon etkinlik alanlarını ele alırken etkinliğin gerçekleştiği mekânsal ortamdaki ziyade etkinliğin içeriğine –türüne- odaklanmıştır. Burada ise -etkinlik türlerinin yanı sıra- bu etkinliklerin gerçekleştiği –ya da gerçekleşmesi muhtemel olan- mekânsal ortamlar mevzu bahistir.

Stebbins (2012, 51) rekreasyon etkinliklerinin özelliklerinden birisinin bu etkinliklerin coğrafi farklılıklar içermesi olduğunu ifade etmiştir. Ona göre “*serbest zamanın içeriği coğrafi terimlerle ifade edilirken etkinliklerin yapıldığı yerler yani alanlardan bahsedilir. Bu yerler [göl kenarında piknik yapmakta olduğu gibi] doğal ya da [halı sahada maçında olduğu gibi] yapay ya da [doğal bir göl kenarının yerel yönetimler tarafından peyzaj edilip halkın hizmetine sunulmasında olduğu gibi] her ikisinin bir kombinasyonu olabilir*”. (Stebbins burada belirtilen son örneğe itirazla *doğal ortamlarda gerçekleştirilen değişiklikler onların yapay hale geldikleri anlamına gelmez* der). Stebbins ayrıca David Crouch' un bu tanımlamaya sanal/siber ortam ve beden (vücut) bileşenlerini eklediğini belirtir. Bu tanımlamaya göre sanal/siber ortam yapay bir ortamdır ve sınırsız bir büyüklüğe sahiptir. Beden (vücut) ise doğal bir ortam olmakla birlikte en çok kullanılan öge olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde şehirleşme ile birlikte –özellikle büyük şehirlerde yaşayan- insanların serbest zamanlarını yapay ortamlarda geçirdikleri düşünülmektedir. İbrahim ve Cordes (1993, 11-12)' e göre:

1800' lü yılların ortalarında Amerika Birleşik Devletleri' nde 85 şehir bulunmaktaydı ve insanların büyük çoğunluğu kırsal kesimlerde yaşamaktaydı. 1910 da ise Amerika' da nüfusu 100.000' inin üzerindeki şehir sayısı 50' yi geçmişti. Kanada da ise 1800' lü yıllarda nüfusu 5.000' i geçen topluluk sayısı 20 iken, 19 yy başladığında bu rakam 62' ye ulaşmıştı. Durum Kuzey Amerika veya Avrupa' da farklı değildi. Büyüyen şehirleşme ile birlikte rekreasyon etkinlik alanları ihtiyacı arttı. Şehirleşme sadece modernleşme ve ekonomik büyüme ile gelmedi ayrıca kültürel ve sosyal değişmelerde birlikte geldi. Buda rekreasyon ihtiyacının artmasına olanak sağladı ve açık alan rekreasyonu da bu durumdan nasibini aldı.

2.8. Kentleşme ve Açık alan rekreasyonu

Kırsal alanlar gibi doğal ortamlarda yapılan rekreasyon etkinlikleri doğa ile birliktelik sağlamaktadır. Örneğin sörf yapmak su ile katılımcı arasında bir etkileşim yaratmasından dolayı açık alan rekreasyonu olarak kabul edilirken, futbol oynamak doğa ile minimum etkileşim içerdiği için açık alan rekreasyonu olarak kabul edilmez (İbrahim ve Cordes 1993, 5).

Açık alan rekreasyonu düşünüldüğünde kentleşme kavramı da göz önüne alınmalıdır. Karaküçük ve Gürbüz (2007, 68) kentleşme hakkında, “*kent ortamında yaşayan bireylerin sayısal anlamda çoğalmasının yanında bir takım ekonomik, sosyal ve politik değişimlerle de ilgili olan bir süreçtir*” der. Yani kentleşme kavramını daha iyi kavrayabilmek için öncelikle kent kavramının ne olduğu hakkında bilgi sahibi olmak gereklidir. Özer (2004 2-4) kent kavramını açıklarken diğer kavramlarda olduğu üzere kent kavramının da her bilim dalında veya yaklaşımda farklı ölçütler kullanılarak tanımlandığını belirtmiştir. Örneğin demografik kent tanımında, *fiziksel coğrafya ve kentbilim dalları, kent kavramını belirli nüfus büyüklüğüne erişmiş yerleşmeler olarak nitelendirirken; kent kavramını kırsal kesimden ayıran ölçütler ise işlevsel ya da ekonomik ölçütlerdir. Bu yaklaşıma göre kent kavramının tanımlanmasında sayısal büyüklüğün yeterli olmadığı ve nüfusun niteliği veya bileşiminin de*

hesaba katılması da gerekmektedir. Örneğin köy ile kenti birbirinden ayıran temel özne nüfus farklılığından ziyade işlevlerdeki farklılaşmadır. Köyün geçimini tarımsal üretime dayandıran bir topluluktan oluşmasına karşılık, kentin ekonomik temeli, ticaret, endüstri gibi tarım dışı üretim ve ekonomi sağlamaktadır (özer 2004, 3).

Günümüzde kentleşmenin birçok sebebinin olduğu aşikârdır. Bu sebepler sanayileşme ile bağlantılı olabileceği gibi (Karaküçük, Gürbüz 2007, 72) toplumların gelişme tarihleri ile ilgili de olabilir (Özer 2004, 5).

Kentleşme rekreasyona katılımı etkilemektedir. Karaküçük ve Gürbüz (2007, 87-90) büyük göç dalgaları sonucu kentlerdeki nüfusun arttığını ve bu durumun beraberinde getirdiği monotonluk hissini kentlerde yaşayan bireylerin rekreasyon ihtiyacını arttırdığını belirtmiştir. Ayrıca kentleşme neticesinde rekreasyon hizmet ve alanlarının yaşama geçirilmesi söz konusudur. Yani kentleşme spor, turizm, kültür-sanat ve daha birçok rekreatif etkinliğin yapıldığı veya hizmet olarak sunulduğu ortamları doğurmaktadır.

Kentleşmenin beraberinde getirdiği bu olumlu süreçlerin aksine doğal ortamların azalmasına ve kentlerde yaşayan bireylerin bu imkânlardan mahrum olmasına neden olabilmektedir. Bu duruma bir örnek teşkil etmesi bakımından İbrahim ve Cordes (1993, 7-8):

“1800’ lü yıllarda Amerikan Şehirlerinin giderek büyüdüğünü ve bu durumun açık alan⁹ ihtiyacını da beraberinde getirdiğini belirtir. Örneğin Chicago 1839 senesinde Fort Dearborn¹⁰ ve çevresini açık alan rekreasyonu için tahsis etmiştir ve 1853 yılında ilk şehir parkını oluşturan şehir ise New York olmuştur.

Bu örnekten de anlaşılabilceği üzere –her ne kadar Amerika örnek gösterilse de- açık alan rekreasyon ihtiyacının toplumlar tarafından fark edilmesi 19 yy’ ın bir ürünüdür. Lakin Cordell’ e göre açık alan rekreasyonuna talep oluşması 2. Dünya Savaşı’ nın bir ürünüdür çünkü ekonomi bu durumu destekler niteliğe ulaşmıştır. Buna göre ulaşım araçları ve yollarının gelişmesi, benzinin ucuzlaması, ortalama

⁹ Metinde geçen Açık alan kavramı o dönemde halk tarafından ortak olarak kullanılan kamu arazilerini ifade etmektedir. Detay için bak: İbrahim ve Cordes (1993) Outdoor Recreation pp7.

¹⁰ Fort Dearborn (Dearborn Kalesi): 1803 yılında Chicago nehri kenarına inşa edilen Amerikan Kalesi.

çalışma saatlerinin azalması, açık alan etkinliklerinin orta kesim ve dar gelirli kesim için ulaşılabilir olması bu talebin tetikleyicisi olmuştur (İbrahim ve Cordes 1993, 310). Ayrıca kentsel yaşam koşulları incelendiğinde kırsal alanlardan oldukça farklı olduğu dikkat çekmektedir. Kırsal yaşam içerisinde topluluk küçük, kendi kendine yeterli diğer gruplardan soyutlanmıştır (Aslan ve Aslan 2001).

Açık alan etkinlikleri çeşitlilik gösterebilmektedir. Bu durumun nedeni toplumun yargı değerlerinin değişmesi veya teknolojik imkânlar olabilmektedir. Araştırmacılar açık alan rekreasyonunu karada yapılan (örn: doğa yürüyüşü, at binme, fotoğrafçılık), suda yapılan (örn: kano, rafting), kar veya buzda yapılan etkinlikler (örn: kayak) olarak incelemiştir (İbrahim ve Cordes 1993, 314).

Açık alan rekreasyonu katılımcılarında psikolojik, sosyolojik ve fiziksel açılardan olumlu değerler katmaktadır. Brown açık alan etkinliklerinin katılımcılarına sağladığı faydaları şu şekilde açıklar:

- Doğa ile ilişki kurma
- Fiziksel baskılardan kurtulma
- Sosyal baskılardan kurtulma
- Başarı/meydan okuma
- Özerklik/bağımsızlık/özgürlük
- Kişisel değerlerin yansımaları
- Hatırlama/nostalji
- Risk alma/hareket/heyecan
- Yeni insanlarla tanışma/başkalarını gözlemleme
- Malzemelerin kullanımı ve bakımı
- Egzersiz/fiziksel uygunluk
- Bir rekreasyon grubu ile birliktelik kurma
- Öğrenme/keşfetme
- Aile birlikteliği
- Mahremiyet
- Güvenlik
- Fiziksel dinlenme (İbrahim ve Cordes 1993, 63).

Örneklerden anlaşılacağı gibi bu faydalar “öğrenme/keşfetme” dürtüsünden “doğa ile ilişki kurma” tutumuna kadar çok çeşitli olabilmektedir ve bu faydaların bazıları araştırmacılar tarafından ortaya konulmaya çalışılmıştır. Örneğin Üstün ve ark (2013a; 2014) yaptıkları çalışmalarda açık alan rekreasyonuna katılmanın bireylerde doğaya karşı tutumu –farkındalığı- geliştirdiğini belirtmişlerdir.

Açık alan rekreasyonuna katılmanın sağladığı faydalar da –maddeler halinde ele alacak olursak- başlı başına katılımcılara olumlu değerler katabilmektedir. Örneğin Sarıçam ve ark (2015) –açık alan rekreasyonun sağladığı bir fayda olarak- “doğayla ilişkili olmanın” depresyon, anksiyete ve stres gibi –genellikle- olumsuz (araştırmacılar stresi bazı durumlarda olumlu olarak nitelendirmişlerdir [Steers 1994, 545]) psikolojik duyguları azalttığını yaptıkları araştırma ile ortaya koymuşlardır. Yani açık alan rekreasyonuna katılmanın sağladığı faydalarda bağımsız olarak bir takım farklı çeşitli faydalar sağlamaktadır.

Günümüzde açık alan rekreasyonu başlı başına bir endüstri halini almıştır. Örneğin dünya çapında markalar (Colombia vb.) açık alan rekreasyonuna uygun kıyafetler üretmekte, organizatörler büyük ücretler karşılığı turlar düzenlemektedir. Açık alan rekreasyonu küresel çapta bir ekonomi üretmesinin yanında yerel ekonomilere de hizmet edebilmektedir. Örneğin -bir açık alan rekreasyon etkinlik türü olarak- yayla turizmini ele alalım. Farklı şehirlerde yer alan insanlar turlara katılarak ya da bir rekreasyon grubu ile yayla turizmine katılmak için yola çıktıklarında, büyük ekonomilere hizmet etmenin yanında (tur için bilet almak yada farklı bir şehre ulaşım için harcanan benzin vb. bedeller) yerel ekonomilere de (katıldıkları turda yerel halk tarafından üretilen ürünlerin tüketilmesi vb.) katkı sağlar.

Rekreasyonun bir parçası olmasına rağmen açık alan rekreasyonu günümüzde gerek kentleşmenin bir sonucu olarak gerek sağladığı faydalardan ötürü başlı başına ele alınabilecek büyüklükte ve dünya genelinde rağbet gören bir rekreasyon çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.9. Rasyonel Rekreasyon

Rasyonel rekreasyon akımı 19yy ortalarında çalışan kesimin (işçi sınıfın) kaba ve boğuk [bir nevi atipik] geçen meşgalelerine bir tepki olarak doğmuştur. Burjuvazinin, endüstrileşme sürecinde işçi sınıfın sürekli olarak geleneksel spor dalları ile

ilgilenmesi neticesinde sosyal denge ve ekonomik gelişmenin bu durumdan olumsuz etkileneceği ve bu durumun da şahsi çıkar ve niteliklerini (sosyal statü) kaybetmelerine sebep olacağı düşüncesinden kaynaklanan yaygın kaygıdan ötürü, işçi sınıfı için bir takım yeni etkinliklerin geliştirilmesi gerekliliği doğmuştur. Reformistler ise bu geleneksel spor dallarını ortadan kaldırmak veya bu sporlara duyulan aşırı ilgiyi frenlemek yerine bu duruma karşılık farklı eğlence programları önermişlerdir (Chandler vd 2002, 171). Alkolizm, şiddet ve hayvan yarışları gibi etkinlikler, çay partileri, sahil gezileri, bando, koro, kütüphane, müze ve eğitim etkinlikleri gibi çeşitli rekreasyon etkinlikleri ile bertaraf edilecektir. Bu dönemde sağlık, öz disiplin ve kişisel gelişimi sağlayan etkinlikler rasyonel ve saygı değeridir (Chandler vd 2002, 171; Burke 1999, 149).

Catriona M. Parratt çalışmasında (1999, 471) Geç Viktorya Dönemi İngiltere’inde rasyonel rekreasyon etkinliklerini incelemiş ve bu dönemde rasyonel rekreasyon etkinliklerinin biraz sosyal ve politik düzensizlikten birazda işçi sınıfın yaşam şartlarını yükseltmek amacıyla reformistler tarafından serbest zamanın kitleleri eğitim ve terbiye etmek amaçlı kullanılması neticesinde gerçekleştiğini belirtmiştir. Bu dönemde daha önce de belirtildiği gibi rasyonel rekreasyon etkinlikleri sosyal iyimserliğin büyük bir temsilcisi rolündeydi ve bu etkinliklerin işçi sınıfın tutum ve davranışlarını değiştirmek için kullanılması düşüncesi hakimdir.

Teorik olarak bakıldığında rasyonel rekreasyon fikri gerçekleştiği dönem için önemli bir adım olarak görülebilir fakat uygulama noktasında Chandler vd (2002, 171)’ e göre rasyonel rekreasyon etkinlikleri bir yere kadar başarılı olsa da genel olarak işçi sınıfında var olan hoyratlık arzu edilen ahlaki standartlara dönüştürülemedi, bir çok işçi taşkın (ayyaş), müsrif ve iffetsiz davranmaya devam etmiştir.

2.10. Ciddi Serbest zaman Perspektifi

Ciddi Serbest zaman Perspektifi Robert A. Stebbins tarafından uzun süreli çalışmalar¹¹ sonucu (Stebbins 1982; 1992; 1996a; 1996b; 1997; 2007) ortaya konulan

¹¹ Stebbins ciddi serbest zaman perspektifi isimli kitabında (2007, 1) Perspektif ile ilgili çalışmalara 1974 senesinde başladığını kayıtsız serbest zaman ve proje tabanlı serbest zamanında peşi sıra geldiğini belirtmiştir.

bir dizi önermelerden oluşmaktadır. Stebbins (2007) Ciddi serbest zaman perspektifi isimli kitabında Perspektife neden bu ismi verdiğini ise şu şekilde açıklamıştır:

“*Ciddi serbest zaman, kayıtsız ve proje tabanlı serbest zamanın öncüsü olmuştur. Bu yüzden Perspektife doğal olarak öncü olanın ismini verdim*”.

Perspektifin Türkçe literatüre kazandırılmasında ise Arslan (2011) sıradan (casual leisure) ve sistemli serbest zaman etkinlikleri (serious leisure) olarak incelemiştir. Fakat Akyıldız (2013, 48-58) Perspektif için yapılan tanımlamalardan hareketle İngilizce *serious leisure* ifadesinin Türkçe karşılığı olarak *ciddi serbest zaman* ifadesinin kullanılmasının uygun olabileceğini belirtmiş, *casual leisure* kavramının ise *serious leisure* kavramı ile zıtlık göstermesinden ötürü ve kavramın Türkçe kullanımında da bu zıtlığı ifade etmesinden dolayı kavramı *kayıtsız serbest zaman* olarak incelemiştir. Takip eden yıllarda yapılan çalışmalarda da bu geleneğin devam ettiği görülmüştür bu yüzden bizde bu yaklaşımı esas aldık.

Ciddi serbest zaman perspektifi kısaca serbest zamanın üç farklı formunu birlikte sentezleyen, ayırt edici özelliklerini ve benzerliklerini ortaya koyan teorik çerçeve olarak tanımlanabilir. Bu üç öge ise şu şekildedir:

Ciddi serbest zaman etkinlikleri: önemli ve ilginç olabilen ayrıca katılımcısına bir tür doyum hissi vermesinin yanı sıra katılımcısının yetenekleri, bilgisi ve deneyimi ölçüsünde bir kariyer elde etmesine olanak sağlayan, amatör, hobi veya gönüllü olarak sistematik bir şekilde uğraşılan etkinliklerdir.

Kayıtsız serbest zaman: hızlı bir (içsel) doyum sağlayan ve genellikle kısa sürebilen eğlenceli etkinliklerdir. Bu etkinliklerle uğraşmak özel bir eğitim veya donanım gerektirmez.

Proje Tabanlı serbest zaman: kısa süreli, makul ölçülerde karmaşık (komplike), tek seferli veya ara sıra uğraşılabilen buna rağmen katılımcısını geliştiren ve yaratıcı olabilen etkinliklerdir (Stebbins 2007, xi,xii).

Her üç türde de –ciddi, kayıtsız ve proje tabanlı- Perspektifin temel çerçevesi bir türün diğer ikisi ile olan farklılıkları ve benzerlikleri üzerine kurulmuştur. Örneğin ciddi serbest zaman üç şekilde cereyan edebilmektedir:

- Amatör uğraşlar,
- Hobi etkinlikleri ve
- Gönüllülük/Kariyer gönüllülüğü.

Amatörler sanat, bilim, spor ve eğlence alanlarında bulunabilirler ve bir şekilde profesyonel emsalleriyle etkileşim içerisinde bulunurlar. Bu iki grup mevzu bahis olan etkinliğin profesyoneller için geçim kaynağı olmasından ötürü birbirinden ayrılır ve dolayısıyla profesyoneller Perspektif dışında kalır (Stebbins 2007, 6; 2012, 83).

Fakat Stebbins amatör veya hobicilerin de uğraşları karşısında bir takım faydalar elde edebileceklerini ve bu durum karşısında uğraşlarına daha fazla zaman ayırabileceklerini belirtmiştir. Lakin bu durumun bir işte tam zamanlı çalışmak şeklinde gerçekleşmeyeceğini de ifade ederek profesyonelleşmenin serbest zaman çalışmalarından ziyade sosyoloji çalışmalarının bir konusu olduğunu belirtmiştir.

Hobiciler de amatörler gibi uğraşlarından çeşitli faydalar sağlayabilmektedirler ama amatörler ile bir tutulamazlar çünkü amatörlerin profesyonel karşılıkları varken hobicilerin ise yoktur (Stebbins 2007, 6; Cohen-Gewerc ve Stebbins 2013, 39). Hobiciler kendi içerisinde beş kategori de kategorize edilmiştir:

- Koleksiyoncular (örn: nümismatik (para koleksiyonculuğu)),
- Yapan ve tamir edenler (amatör tamircilik),
- Rekabetçi olmayan etkinlik katılımcıları (örn: balıkçılık),
- Hobi tabanlı sporlar (örn: frizbi) ve
- Temel bilimlerle ilgili hobiciler (Stebbins 2007, 6).

Temel bilimlerle ilgili hobileri olanlar, bilgiye ulaşmak için sistematik bir uğraşı içerisindeyler. Bu kişilerin büyük bir çoğunluğu bilgiye ulaşmayı sanat, spor, mutfak, dil, kültür, tarih, bilim, felsefe, politika veya edebiyatın herhangi bir alt alanında okuma alışkanlığı kazanarak başlarlar (Stebbins 2012, 83).

Perspektif açısından ele alındığında gönüllük, altruizm¹² ve kişisel faydalar olmak üzere iki temel güdü üzerine odaklanmaktadır. İçerik olarak altruizm kişisel bir fayda içermemesinden ötürü esasen –Perspektif açısından ele alındığında- gönüllük zıt iki güdü üzerinde odaklanmaktadır da denilebilir. Bu nedenle öncelikle gönüllüğün tanımının net olarak anlaşılabilmesi gerekmektedir. Stebbins (2012, 84) eserinde gönüllüyü tanımlarken Smith, Stebbins ve Dover’ in tanımına atıf yaparak *“iktisadi veya istemsel olmakla birlikte kısa süreliğine dahi olsa gönüllük esasına dayanan bir işi resmi veya gayri resmi ortamlarda gerçekleştiren kişi”* dir der. Gönüllülük her ne kadar içerik olarak zıt sayılabilecek güdüler tarafından çerçevesinde de esasında bu güdüler birbirinden bağımsız değildir. Örneğin altruist güdülerle başkalarına hizmet veya bir nevi fayda sunan gönüllülerin kendileri de bu süreç içerisinde deneyimledikleri çeşitli faydalardan (sosyal etkileşim, kendini gerçekleştirme deneyimi, grup başarısına katkıda bulunma vb gibi) yararlanmaktadırlar (Stebbins 2012, 83).

2.10.1. Perspektifin Önemi

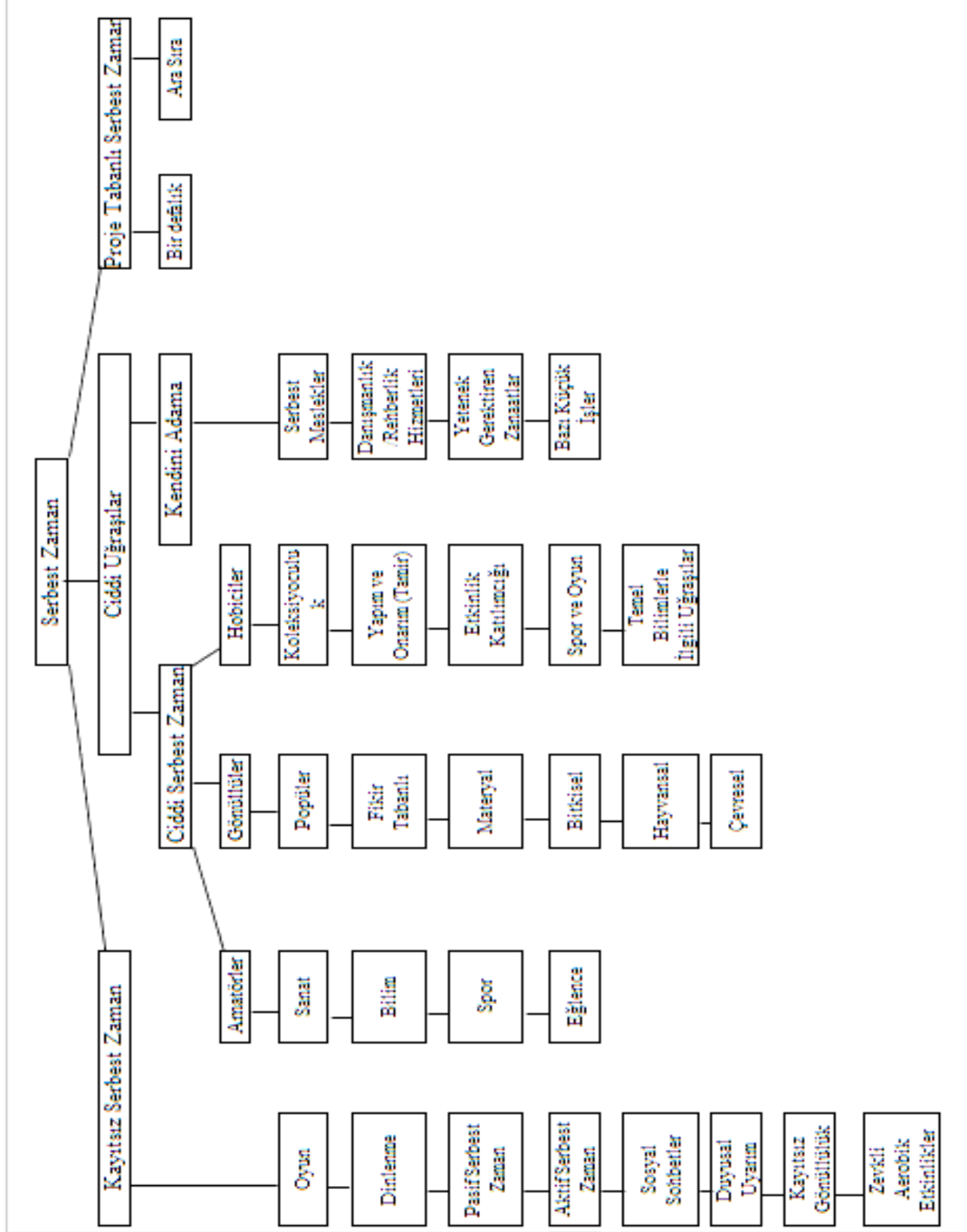
Stebbins (2007,119, 120) Perspektifin önemini ifade ederken onun multidisipliner yapısını derinlemesine incelemiş ve günümüze nasıl uyum göstereceğini tartışmıştır. Stebbins’ e göre öncelikle serbest zamanın sınıflandırılması önem arz etmektedir. Yazarın çeşitli araştırmacılara atıf yaparak serbest zamanı “amaca yönelik”, “analitik” ve “teorik” olarak sınıflandırmayı uygun gördüğü ifade edilebilir. Ona göre teorik sınıflandırma genellikle ampirik olmaktadır ve sonuç olarak geçerliliğinin sağlanması lazımdır. Ayrıca serbest zaman etkinliklerinin günümüzde hızlı bir şekilde gelişmesi ve çeşitlilik göstermesi de Perspektifin önemini ifade etmektedir çünkü bu etkinlikler Perspektifte ifade edilen üç türde –ciddi, kayıtsız, proje tabanlı- cereyan etmektedir. İlâveten Perspektifin günümüzde Global bir hal alması da (örn: Büyük Britanya, Hollanda, Belçika, İspanya, Portekiz gibi ülkelerde çalışmalara öncelik etmesi ve işlenmesi) onu önemli kılmaktadır. Fakat Stebbins bu ülkelerin genellikle Batı ülkeleri veya Doğu Bloğu ülkeleri olduğunu ve bu durumun Batı Dünyası dışın-

¹² Altruizm veya diğergamlık başkalarının yararını da kendi yararı kadar gözetme veya diğer insanlara maddi veya manevi kişisel çıkar gözetmeksizin yararlı olmaya çalışma ve bencillik karşıtı hareketlerde bulunma olarak tanımlanır. <https://tr.m.wikipedia.org/wiki/diğerkamlık>

da kalan ülkelerde farklılık gösterdiğini de belirtmiştir. Bu ülkelerde ki –Batı Dünyası dışında- insanlar o veya bu şekilde serbest zamana sahiptirler ve rekreasyonel etkinliklere katılmaktadırlar. Buna rağmen -Batı ile karşılaştırıldığında- bu ülkelerde spor, serbest zaman ve turizm daha az yaygındır (Stebbins 2007, 125-126).

Stebbins burada Batıya kıyasla gelişmekte olan ülkeleri ele almıştır. Fakat bu tanımlama uygun değildir. Çünkü ülkemizde beynelmilel arenada gelişmekte olan ülkeler sınıflamasına dâhildir. Fakat gerek serbest zaman gerekse spor ve turizm alanlarında Batı ile yarışmaktadır ve hatta bu alanlarda birçok Batılı ülkeyi geride bıraktığını da söylemek milliyetçilikten ziyade gerçeğin bir göstergesi olarak ifade edilebilir.

Şekil 1 Ciddi Serbest Zaman Perspektifi

2.11. Rekreasyona Katılım

Rekreasyona katılım sosyolojik ve psikolojik açıdan ele alınabilir. Sosyolojik açıdan rekreasyona katılımın anlaşılabilmesi için öncelikle serbest zaman kavramının sosyolojik açıdan ne ifade ettiğine bakmak gerekmektedir. Erkal (2011, 286)' e göre serbest zaman devamlı yenilenen teknoloji sayesinde kazanılmış bir imkândır ve bu imkânın çeşitli şekillerde değerlendirilmesi hem bireysel hem de sosyal açıdan faydalı olmaktadır. Yani rekreasyona katılım bir takım sosyal faydalar sağlamaktadır denilebilir. Üstün (2013, 1) rekreasyona katılım sayesinde bireylerin sosyal açıdan kendilerini geliştirebileceklerini belirtmiştir. Bu gelişim sadece bireysel olarak değil toplumun bütünü içinde geçerli olabilir. Stebbins toplumsal faydaya örnek olarak savaş halinde olan Körfez ülkelerinin 1. Körfez futbol Turnuvasından sonra birbirlerine karşı daha ılımlı bir tavır takındıklarını belirtmiştir (Stebbins 2012, 137).

Karaküçük (2008, 102-104) ise birçok araştırmacıdan hareketle rekreasyona katılımın bazı sosyal ve ekonomik etmenlerden etkilendiğini belirtmiştir. Karaküçük eserinde bu etmenleri detaylı olarak ele almış ve rekreasyona katılımı hangi şekillerde desteklediğini derinlemesine incelemiştir. Bu etmenlerin bazıları sosyal etmenler olmakla birlikte (örn: değerlerdeki değişimler) bazıları ise ekonomik etmenlerdir (örn: harcanabilir gelirin artması). Fakat bazı durumlarda bu etmenler arasındaki sınırlar bulanıklaşır. Örneğin rekreasyon merkezleri (kadınlar kulübü örneğinde olduğu gibi) sosyal bir etmen olarak karşımıza çıkarken, (bu merkeze ulaşmak için alınan otobüs bileti veya kulüp üyeliği için ödenen aidat vb. örneklerde olduğu gibi) ekonomik bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 1 Rekreasyona Katılımı Destekleyen Sosyo-Ekonomik Etkenler

Ekonomik verimlilik ve çalışma koşullarındaki gelişmeler (serbest zamanın artışı),
Harcanabilir gelirin artması,
Şehirleşme,
Nüfus artışı ve hareketliliği,
Teknolojik gelişmeler,
Kitle iletişim araçlarının etkisi, reklam ve propaganda,

Kültürel etki,
Eğitim düzeyi,
Çevre bilinci,
Değişen yeni sağlık bilinci ve isteklerin değişmesi,
Değerlerdeki değişmeler,
Siyasal otorite ve diğer kuruluşların etkisi,
Eğlence hareketinin etkisi,
Doğal zenginliklerin etkisi,
Sosyal hareketliliğin etkisi,
Araç-gereç ve malzemelerin teşviki,
Rekreasyonel merkezler

Rekreasyona katılımı psikolojik açıdan ele alacak olursak, araştırmacılar tarafından en yoğun şekilde araştırılan engeller ve motivasyon kavramlarının karşımıza çıktığını görürüz¹³. Literatür incelendiğinde serbest zaman engelleri kavramının genellikle bireylerin serbest zamanlarında rekreasyona katılımını engelleyen veya kısıtlayan etkenler olarak geçtiğini görürüz (Gürbüz ve Karaküçük 2007; Chow ve Dong 2013; Ekinci vd., 2014).

Crawford ve ark (1991) serbest zaman engellerini içsel, kişilerarası ve yapısal olarak üç boyutta ele almış ve bu boyutlardan en etkili olanının içsel boyut olduğunu belirtmiştir. Bu teoriye göre içsel engeller en önemli engellerdir ve genellikle bireylerin karar alma aşamasında meydana gelir. Yapısal engeller ise en alt basamakta yer almaktadır. Caldwell ve Balwin (2005: 76) engellerin bireylerin rekreasyon ilgi alanlarını, tercihlerini, bu tercihlere katılımlarını ve deneyimlerini etkileyebileceğini belirtirken; Alexandris ve diğ (2002) engellerin minimize edilip motivasyonun sağlan-

¹³ Alexandris ve Carroll (1997) serbest zaman engelleri kavramında sosyal etmenlerden de bahsetmişler ve yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi etmenleri örnek olarak göstermişlerdir. Benzer şekilde Demir ve Demir (2006) rekreasyona katılımın önündeki engelleri ele alırken cinsiyet, eğitim düzeyi, yaş ve gelir seviyesine vurgu yapar.

ması açısından engeller motivasyon ve katılım arasında ki bağıın anlaşılması gerektiğini ifade etmiştir.

2.11.1. Rekreasyona Katılım ve Motivasyon

Literatür incelendiğinde motivasyon kelimesinin genellikle güdülenme kelimesi ile eşanlamlı olarak kullanıldığı görülmektedir. Etimolojik olarak motivasyon kelimesi hareket ettirme, hareketlendirme anlamları içeren Latince “movere” kelimesinden gelmektedir. Fakat harekete geçirme manası taşımasına rağmen motivasyon kavramı birden fazla anlamada kullanılmaktadır ve tam ve kesin bir tanımı yapılamamakla birlikte; “motivasyon insan davranışlarının ortaya çıkmasına sebep olan ve davranışlara yön veren içsel durum” şeklinde tanımlanabilmektedir (Köknel 1997; Ertem, 2006).

Yani motivasyon kavramını bireylere karşı nasıl davranıldığı ve bireylerin yaptıkları uğraş hakkındaki hisleri ile ilgili bir dürtü olarak ele almak mümkündür (Mutlu vd 2011).

Bireylerin nasıl ve neden motive oldukları ile ilgili olarak birçok teori vardır. Bu teorilerden en yaygın olarak kullanılanı (aynı zamanda kabul göreni) Abraham Maslow (1943)' un İhtiyaçlar Hiyerarşisi teorisidir. Bu teoriye göre Maslow öğrenmenin gerçekleşmesi için gerekli olan motivasyondan önce temel fiziksel ihtiyaçların karşılanması gerektiğini belirtmiştir. Bu temel ihtiyaçlar ise genellikle yemek, su, hava, dinlenme, hareket, seks ve duyuşsal tatmindir. Maslow ayrıca tek bir davranışa etki eden birden fazla güdülenme olduğunu ileri sürmüştür. Bu nedenle motivasyonun nedenleri değil amacı hedef alınmalıdır. Yani bireyleri neyin motive ettiğinden ziyade neden motive oldukları önemlidir. Bu durumu bir örnekle açıklayacak olursak aç bir insanın bir dilim kek görmesi örneği verilebilir (burada bireyin görsel olarak keki görmesi bir tür motiv –neyin motive ettiğ-i- iken açlık dürtüsü motive olmanın nedenidir).

Maslow teorisini insan ihtiyaçlarının temel iki grup üzerinde olduğunu ifade etmiş -eksikliği olan şeylerin (fiziksel ihtiyaçlar) ve gelişmenin ihtiyaçları (sosyal ihtiyaçlar)- ve ihtiyaçlar hiyerarşisini bu temel üzerine kurmuştur.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi (en düşükten en yükseğe doğru):

- Fiziksel ihtiyaçlar
- Güvenlik ihtiyaı
- Sevgi ihtiyaı
- Saygı ihtiyaı
- Kendini gerçekleştirme ihtiyaı (maslow 1943).

Motivasyon genellikle iki ögeye bağlı olarak kullanılmaktadır. Bu ögelerden birincisi davranış veya eğilimin bireyin amaçlarına ulaşmasında yardımcı olması, ikincisi ise bu davranış veya eğilimin eylemle ilişkilendirildiğinde dışsal faktörlerle desteklenmesi durumudur. Motivasyon, kişilerin bekleyiş ve ihtiyaçları, amaçları, davranışları, kendilerinin performansları hakkında bilgi verilmesi konuları ile ilişkili olabilmektedir (Kaya, 2011).

Motivasyon bireysel farklılıklar gösterebilmektedir. Yani motivasyon kişiden kişiye göre değişiklik göstermektedir denilebilir. Bazı bireyler zorlamanın az olduğu koşullar altında çalışmayı ve ortalama zorluktaki eylemler tercih ederken, bazıları çok çalışmaktan, meydan okumaktan, enerjik ve değişik aktivitelerden hoşlanabilirler (Ertem, 2006).

Motivasyon bireylerin hedefe ulaşmasını sağlayan bir olgudur. Motivasyon sayesinde organizmada genel bir pozitif ivme söz konusu olmakla birlikte, bireylerle amaçları doğrultusunda hareket etmesi için ihtiyaç duyulan enerjiyi sağlamaktadır (Koç 1994; Erden Akman, 2002). Motivasyon, hemen hemen bütün davranışların öğrenilmesinde ve uygulanmasında birinci dereceden rol oynayabilmektedir. Bu nedenle öğrenilen bir davranış uygulanmadığı takdirde motivasyondan söz edilemez (Emeksiz, 2006; Erdem, 2008).

Rekreasyona katılım açısından motivasyon ele alınacak olursak bireyleri rekreasyonel etkinliklere karşı harekete geçiren motivlerden bahsetmemiz gerekmektedir. Yani bireyler neden rekreasyona katılırlar? Samdahl (1991)' a göre bu sorunun cevabı bireylerin rekreasyona katılımları ile kendi benliklerini –kim olduklarını- net olarak anlayabilecek olmaları ve bu etkinliklerin kendi öz kimliklerini geliştirmede yardımcı olmasıdır. Bu durum Maslow' un İhtiyaçlar Hiyerarşi' sine göre ele alın-

cak olursa rekreasyona katılımın bu hiyerarşinin en üst basamağında –kendini gerçekleştirme- yer aldığı açıkça görülmektedir.

Peki, bireylerin kendi benliklerini bulmak istemeleri içsel bir motiv midir? Yoksa dışsal motivlerin bu duruma etkisinin olduğu söylenebilir mi? Bu sorunun cevabını araştırmacılar motivasyonu çeşitlendirerek vermeye gayret etmişlerdir (Deci, Ryan, 1985; Deci, Ryan, 1991; Vallerand, 2000).

Örneğin Vallerand üç tip motivasyonun olduğunu -içsel, dışsal ve motivasyonsuzluk- ve bunların kapsamlı hiyerarşik bir içsel ve dışsal motivasyon modeli içerisinde yer aldığını belirtirken, motivasyonun üç seviyesinden bahsetmiştir. Birinci seviye daha genel bir seviyede oluşmaktadır. Yani bireyin çevresine karşı genel motivasyonel yönelimidir. Bu bakış açısından motivasyon kişilik özelliği ile benzerdir ve kişisel farklılık değişkeni olarak çalışılmaktadır. İkinci seviye iş, eğlence, eğitim ve ilişkiler gibi belirli bir hayat alanına motive olma durumu ile ilgilidir. Üçüncü seviye ise bireylerin bir görevi yerine getirirken o anki motivasyonları ile ilgilidir (Vallerand 1997, Wallerand 2000).

Motivasyon üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde de motivasyonun genellikle içsel, dışsal ve motivasyonsuzluk olarak gruplandırıldığını görmekteyiz (Deci, Ryan, 1985; Deci, Ryan, 1991).

2.11.1.1. İçsel Motivasyon

Özkalp' e göre (1997) açlık ve susuzluk dürtüleri bireyleri sıklıkla hedefe yönelik davranışlarda bulunmaya zorlar. Açlık ve susuzluk dürtülerinin yol açtığı motivsel davranışların yanı sıra, bedenin fizyolojik dengesini korumak amacıyla yapılan birçok davranış vardır ve bu tür fizyolojik ihtiyaçların yol açtığı dürtülerin kaynaklarına içsel motivasyon denmektedir.

İçsel motivasyon 20. Yy' ın son çeyreğinden itibaren araştırmacılar tarafından detaylı olarak araştırılmış ve başarıma ve keyif alma duygularının içsel motivasyon konusunda yüksek rol oynadığı görülmüştür. Araştırmacılar ayrıca içsel motivasyonun –bilmeye yönelik, başarıma yönelik ve uyarılmaya yönelik içsel motivasyon olmak kaydıyla üç alt kategorisi olduğunu ileri sürmüşlerdir (Vallerand ve Losier, 1999; Vallerand, ve ark., 1987; Vallerand, Bissonnette, 1992). Dışsal motivasyonun aksine içsel motivasyon bir şeyi ilginç ve keyifli olduğu için yapmak anlamı içer-

mektedir (Ryan, Deci 2000: 55). Rekreasyona katılımın bireylere bir tür keyif alma hissiyatı verdiği düşünülürse, rekreasyona katılımıda yoğun şekilde içsel motivasyondan bahsetmenin mümkün olduğu söylenebilir.

2.11.1.2. Dışsal Motivasyon

Dışsal motivasyon diğer insanlar aracılığıyla gelen olumsuz ve olumlu etkilerde bulunabilen, davranışın tekrarlama olasılığını artırıp azaltabilen maddi, manevi değerler taşıyabilen güçlendirme veya pekiştirmelerdir. Dışsal ödüller (para, madalya, kupa vb.) maddi materyaller olduğu gibi, maddi olmayan (takdir edilme, övülme vb) kaynaklardan da gelebilir (Türkmen, 2005).

Yukarıda ki tanımdan da anlaşılacağı üzere araştırmacıların dışsal motivasyonu içsel motivasyonun zıttı olarak işledikleri görülmektedir. Örneğin deCharms' in görüşüne göre dışsal motivasyon dışa bağımlı bir nedensellik odağı iken (ve bu nedenden ötürü otonom değildir) içsel motivasyon içsel dürtülerdir ve bu nedenle otonom bir yapıdadırlar. Bu görüşe benzer bir görüşle Harter' in yaygın olarak kullanılan motivasyon ölçeği de dışsal motivleri içsel motivlerin zıttı olarak ele alır. Fakat self determinasyon teorisi bu ayrımı iki şekilde birbirinden ayırır. Bunlardan birincisi insanların –eş zamanlı şekilde içsel ve dışsal olmak kaydıyla- birden fazla şekilde motive olabildikleridir ve bu durum motivasyonun toplam niteliği açısından birlikte düşünülmelidir. İkincisi ise bireylerin dışsal motivleri ne kadarını içe yansıttığıdır ve bu durum dışsal motivlerin ne kadarının otonom olmadığı sorusunu ortaya çıkarır. Self determinasyon teorisine göre ise dışsal motivlerin bir kısmı tamamen dış kaynaklı olabileceği gibi bir kısmı ise otonom olabilmektedir (Ryan, Deci 2007: 7). Bu nedenle araştırmacıların dışsal motivasyonu kendi içerisinde sınıflandırdıkları görülmektedir. Örneğin Deci ve Ryan (1985, 1991) dışsal motivasyonu şu şekilde sınıflandırmaktadır:

- Dışsal düzenleme (External Regulation)
- İçselleştirilen –içe yansıtılan- düzenleme (Introjected Regulation)
- Kişiselleştirilen düzenleme (Identified Regulation)
- Bütünleşmiş düzenleme (Integrated Regulation)

Bu sınıflandırma -self determinasyon teorisinin bir alt teorisi olarak- organizmik bütünleşme (birleşme) teorisi olarak ele alınmaktadır ve temel olarak dışsal motivas-

yonun içselleştirilmesini işler. Bu teoriye göre dışsal düzenlemeye örnek olarak bir kadın futbolcunun antrenöründen tebrik almak için sert (azimli) oynaması gösterilebilir. Burada antrenörden gelen tebrik dışsal bir motiv olarak karşımıza çıkmaktadır ve otonom yapıda değildir. İçe yansıtılan düzenlemeye ise bir lacrosse oyuncusunun istediği standartları yakalaması veya hedefe ulaşmasından ötürü kendini ödüllendirmesi veya başarısızlıktan ötürü kendini cezalandırması örneği verilebilir. Burada ödül ve ceza dışsal bir motivden ziyade otonom bir yapıdadır. Kişiselleştirilen düzenlemede ise isminden anlaşılacağı üzere yapılan eylemin (dışsal bir motiv iken) o eyleme verilen değer doğrultusunda kişiselleştirilmesi söz konusudur. Bir kadının kişisel olarak enerjisini arttırdığı ve sağlığını koruduğuna inandığı için spor yapması bu duruma örnek olarak verilebilir. Burada enerji ve sağlık unsurları dışsal birer motiv durumundayken olgulara verilen önemden dolayı kişiselleştirilmesi söz konusudur. Spor yapma eylemine verilen önemden ötürü bu eylemin bireyin yaşantısı boyunca devam etmesi ise bir yaşam şekli alması ise bütünleşmiş düzenlemedir (Ryan, Deci, 2007: 9).

2.11.1.3. Motivasyonsuzluk

İnsan davranışlarının içsel ve dışsal motivasyon ile tam olarak açıklanamamasından dolayı araştırmacılar bu motivasyon türlerinin dışında -insan davranışlarını, bütünüyle anlaşılmasını sağlamak için- üçüncü bir motivasyon türünü açıklamak zorunda kalmışlardır. Motivasyonsuzluk adını verdikleri bu türe göre bireyler hareketleri ile sonuçların meydana getirdikleri arasında bir bağlantı kuramazlarsa motivasyondan söz edilemez (Deci, Ryan 1985). Vallerand bu durumu ilgi eksikliğine bağlı olarak motive olamama olarak açıklamıştır. Vallerand' a göre bireyler motive olamadıklarında bir tür yetersizlik ve kontrol edilemezlik hissine kapılırlar. Böyle durumlarda bu bireyler etkinlik karşısında tamamen amaçsızlaşırlar ve bu nedenle etkinliği yapma konusunda çok az motive olabilirler (gerek içsel gerek dışsal olarak) (Vallerand 2007: 259).

2.11.2 Ergenlik ve Rekreyona Katılım

Literatür incelendiğinde çocukluk ve yetişkinlik arası döneme verilen isimlendirmelerin kültürden kültüre farklılık arz ettiği görülmektedir. Örneğin Brown ve Larson (2002)' ye göre ergenlik –her ne kadar kültürden kültüre değişse ve sosyo-

ekonomik, bölgesel ve cinsiyet farklılıkları gösterse de- bu ara döneme verilen ve genel kabul görmüş bir isimlendirmedir. Selçuk (2004: 35)' e göre ergenlik erinlik dönemini takip eden bir dönemdir ve kızlarda yaklaşık olarak 18, erkeklerde ise 21 yaşına kadar sürebilmektedir. Fakat bazı araştırmacılara göre ergenlik, zihinsel, duygusal, toplumsal ve fiziksel gelişimi içerisine alan geniş kapsamlı bir kavram olmakla birlikte, yukarıda ki tanımlamada da geçen ve yakın zamana kadar genel kabul gören “*çocuğun cinsel olgunluğa adım attığı dönemden 21 yaşına kadar devam eden süreçtir*” ifadesinden çok daha karışık bir dönemi ifade etmektedir. Yapılan araştırmalar ergenlik dönemini ilk ergenlik ve son ergenlik dönemi olmak üzere iki şekilde incelemişlerdir. Bu teoriye göre ilk ergenlik dönemi kızlarda 13 erkeklerde ise 14 yaşında başlayan ve genellikle 17 yaşlarında biten süreçken; son ergenlik dönemi 17 yaşında ilk ergenlik döneminin bitmesi ile başlayan ve genellikle 21 yaşına kadar devam edebilen bir süreçtir (Hasırcı vd. 2009, 23-27; Aksoy 2014: 288-304).

Ergenlerin –özellikle gelişim döneminde olmalarından ötürü- serbest zamanlarını doğru şekilde değerlendirmeleri önemle üstünde durulması gereken bir konudur. Bu sebepten ötürü serbest zaman ve rekreasyon kavramlarının ergenler için ifade ettiği anlam dikkatli şekilde incelenmelidir. Tezcan (1978) bu durumu “önemli olan bireylerin okul ve çalışma saatleri dışında kalan zaman dilimini nasıl geçirecekleri yani ne yapmaları gerektiğidir” şeklinde özetlemiştir. Çalışmasının devamında ise bu bireylerin serbest zamanlarını olumlu şekilde değerlendirmelerinin onları çok çeşitli şekillerde geliştirebileceğini belirtmiştir.

İlgili literatür incelendiğinde araştırmacıların ergenlerin serbest zamanlarını değerlendirmeleri konusunda duyarsız kalmadıkları görülmektedir. Örneğin Güçlü (2013) Gençlik Döneminde Serbest zaman Faaliyetlerinin Yeri ve Önemi isimli çalışmasında serbest zamanları değerlendirmenin ergenlerde psikolojik, sağlık, fiziksel ve sosyal açılardan fayda sağladığını belirtirken olumlu şekilde değerlendirilemeyen serbest zamanın ise çeşitli buhranlara neden olabileceğini belirtmiştir. Güçlü eserinde ayrıca çeşitli araştırmacılara atıf yaparak gençlerin serbest zaman davranışlarını etkileyen 5 temel unsurdan söz etmiştir ve bu unsurları

- Aile
- Referans grupları

- Önceki fikirler
- Kişilik ve
- Kültür olarak açıklamıştır.

Yetiş (2008)' de benzer şekilde ergenlik döneminde serbest zamanları değerlendirmenin öneminden bahsetmiş ve bu dönemde erkeklerin kızlara göre daha fazla rekreatif etkinliklere katıldıklarını belirtmiştir. Ayrıca ergenlerin serbest zamanlarını değerlendirecek yerlerinin olmamasının onları farklı ve olumsuz şekillerde serbest zamanlarını değerlendirmeye itebileceğini bu durumunda onların ruhsal ve fiziksel gelişimlerini olumsuz etkileyebileceğinin üzerinde durmuştur. Ayrıca ergenlerin rekreasyon eğilimlerinin belirlenmesinin önemini ifade etmiştir.

Yukarıda ki bilgilerden de anlaşılacağı üzere ergenlerin serbest zamanlarını değerlendirmelerinin birçok boyutu vardır. Bu boyutlardan biriside ergenlerin serbest zaman ihtiyacıdır. Ülkemizde öğrenci statüsünde olan ergenlerin yoğun müfredata maruz kalmaları onları olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Bu yüzden özellikle okulların sadece eğitim kurumları olmaktan çıkarılıp serbest zamanların olumlu şekilde değerlendirilebileceği yerler olarak kullanılması gerekliliği vardır (Özer vd, 2009 [Tezcan' a atfen]).

Rekreasyona katılımın olumlu faydalarına rağmen araştırmacılar ergenlerin serbest zamanlarını kimi zaman doğru şekillerde değerlendiremediklerini ifade etmişlerdir. Örneğin Afyon ve Karapınar (2014) araştırmalarında lise son sınıf öğrencilerinin serbest zamanlarını pasif bir şekilde ve genellikle evde geçirdiklerini ifade etmiş ve bu durumun nedenini gelir seviyesi olarak göstermiştir. Fakat bu durumun daha başka sebepleri de olabilmektedir. Serbest zamanın yararsız yani boşa geçirilen zaman olarak görülmesi (Aslan ve Cansever 2012) belki de en önemli sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat bu şekilde bir düşünce tarzı ergenlere yeteri kadar değer vermemekten ve anlayamamaktan kaynaklanmaktadır (Irby ve Tolman 2002).

Araştırmalar her ne kadar serbest zamanları olumlu değerlendirmenin faydalarından bahsetse de olumsuz şekillerde değerlendirilen serbest zaman ergenlerde çok çeşitli olumsuzluklara sebebiyet verebilmektedir. Yani serbest zamanları değerlendirmek ergenler üzerinde olumlu ve olumsuz olmak kaydıyla iki şekilde etki gösterebilmektedir. Ergenlerin rekreasyona katılım biçimleri ve kişilik gelişimi üzerine ya-

pılan bir araştırma serbest zamanlarda yapılan sportif etkinliklerin duyguları kontrol etmeye yardımcı olduğu ortaya konarken (olumlu bir etki) (Hansen vd 2003), serbest zamanlarını tv izleyerek geçiren kadın ve erkeklerin kişilik gelişiminin kaygılandırıcı olduğunu ortaya koyan (Shaw vd 1995) çalışmalarda mevcuttur. Fakat bu çalışmaların azınlıkta olduğu da bir gerçektir.

2.12. Alanda Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde rekreasyon alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde akademisyenlerin birbirine benzer fakat nüanslar içeren çalışmalar yaptıkları gözlenmektedir. Metin vd (2013) çalışmalarında bu konuyu detaylı şekilde ele almışlar ve akademisyenlerin özellikle rekreasyon kavramına dair farklı yaklaşımlar sergilediklerini ve alan ile ilgili bazı konulara hakim olamadıklarını ifade etmişlerdir. Çalışmalarında nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğini kullanan araştırmacılar T.C. vatandaşı 9 akademisyene açık uçlu sorular sormak suretiyle ortaya çıkan verileri kaydetmiş ve akademisyenlerin özellikle rekreasyon ve serbest zaman kavramlarının Türkçe anlamlarının karmaşıklığı sebebiyle bu kavramların farklı şekillerde ifade edilmesi gerektiği belirttikleri sonucuna ulaşmışlardır. Ortaya çıkan sonuç tablo 3' de yer almaktadır:

Tablo 2 Türkiye' de Akademisyenlerin Serbest Zaman/Boş Zaman ve Rekreasyona Bakış Açıları

<i><u>Tema 1: Rekreasyon ve boş zaman kavramlarının ilişkisine ilişkin bulgular</u></i>
<i>A: Rekreasyon ve Boş zaman İfadeleri ve Tanımları</i>
Rekreasyon insanların bedenlen ve ruhen kendilerini boşaltmalarını sağlayan, eğlendiren, dinlendiren, deneyim kazandıran ve haz veren her türlü aktiviteyi kapsar.(6)
Rekreasyon insanların iş dışında gerçekleştirdikleri ve gelir yaratıcı özelliği olmayan aktivitelerdir. (3)
Boş kelimesinin karşılığı Türkçede değersiz bir çerçeveyi işaret ettiği için; Boş zaman ifadesinin yerine serbest zaman ifadesi kullanılmalıdır. (3)
Rekreasyon ifade olarak toplumun alışık olmadığı yabancı bir kavram ve kelimedir. (2)
Akademik boyutuyla rekreasyon sistematik bir olguyu ve disiplinler arası bir yapıyı ifade eder. (2)
Boş zaman, insanların kendilerine ayırdığı zamandır. (1)

Literatüre boş zaman ve serbest zaman ifadeleri birbirinden farklı anlamları içermektedir. (1)
Rekreasyon ve boş zaman terimleri etimolojik olarak aynı kökenden gelmektedir. (1)
Boş zaman ve serbest zaman kavramlarının kullanımı sorgulanmaya başlanmıştır. (1)
Rekreasyon faaliyetlerini sadece iş dışındaki zamanda yapılan aktiviteler olarak sınırlandırılarak tanımlanamaz. (1)
Rekreasyon iş ve uyku zamanı dışında kalan tüm aktivitelerdir. (1)
Boş zaman yerine serbest zaman ifadesi kullanılmalıdır. (1)
Kişilerin amaçları hangi aktivitenin rekreasyon olup olmayacağına belirleyicidir. (1)
Rekreasyon insanın kendini yeniden yaratması ise illaki boş zamana ihtiyaç yoktur. (1)
Boş zaman ve rekreasyona ilişkin kavramlar zaman içerisinde sürekli değişmiş ve değişmeye devam edecektir. (1)
<i>B: Rekreasyon ve Boş Zaman İlişkisi ve Boyutları</i>
Rekreasyon boş zaman şeklinde iki olgu ayrılmamalı bunun yerine “boş zaman değerlendirme” tek başına yeterli bir kavramdır. (2)
Postmodernizm sonrası, teknolojinin de gelişmesiyle birlikte evde de iş ile ilgili çalışılmakta ya da iş zamanında da çeşitli rekreatif etkinlikler olarak ortaya çıkması boş zaman ve rekreasyon olgularının kesin bir biçimde ayrılmasını zorlaştırmaktadır. (2)
Boş zaman ve rekreasyon eski çağlardan bu yana kapitalizm, endüstri devrimi sonrasında ticari odaklı olarak şekillenmiştir. (2)
Rekreasyon ve boş zaman yerine boş zaman ve rekreasyon olarak olgulara yaklaşmak daha doğru olacaktır. (2)
*Parantez içinde yer alan rakamlar çalışmada yer alan katılımcıları işaret etmektedir.

Gerek yukarıda ki tablodan anlaşılacağı üzere gerekse de önceki bölümlerde ifade edildiği üzere serbest zaman ve rekreasyon kavramları zaman içerisinde değişimlere uğramış durumdadır.

Ülkemizde bu alanda yapılan çalışmalar her ne kadar farklı yöntemler içerse ve serbest zaman, serbest zaman ve rekreasyon kavramlarını birbirinin yerine geçecek şekilde (veya eş anlamlı şekilde) kullansa da genellikle çeşitli sosyo-kültürel yapıda ki bireylerin rekreatif etkinlik tercihleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu çalışmaların başka bir özelliği ise sadece rekreasyon bölümü araştırmacılarının değil aynı zamanda ilişkili olduğu alanlarda ki araştırmacılarında yoğun şekilde bilimsel eser

vermeleridir. Örneğin Yeniceri vd (2000) devlet memurlarının rekreatif eğilimlerini incelerken veri toplama yöntemi olarak anket kullanımını tercih etmişlerdir. Çalışmalarının sonucunda ise örnekleme yer alan devlet memurlarının rekreatif eğilimlerinin genellikle kahvehane vb alanlarda zaman geçirmek ve spor yapmak olduğunu tespit etmişlerdir. Güngörmüş de benzer şekilde anket tekniği kullanılarak yaptığı çalışmada milletvekillerinin serbest zaman değerlendirme alışkanlıklarını incelemiş ve çalışma neticesinde milletvekillerinin yeteri kadar serbest zamanlarının olmadığını ve sahip oldukları serbest zamanları da genellikle evde veya açık alanlarda geçirdiklerini ifade etmiştir. Sağlık ve Kelkit (2014) ise anket tekniğinden faydalandıkları çalışmalarında Çanakkale halkının rekreasyonel eğilimlerini incelemiş ve etkinliğin yapıldığı yere ulaşım imkânının bu eğilimi etkilediğini ifade etmiştir.

Literatür incelendiğinde üniversite öğrencileri üzerine yapılan çalışmaların yoğunlukta olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin Müderrisoğlu ve Uzun (2004) Orman Fakültesi öğrencilerinin rekreasyon eğilimlerini belirlemeye çalıştıkları çalışmaları da anket tekniğinden yararlanmışlar ve cinsiyet ve gelir faktörlerinin bu eğilime en çok etki eden faktörler olduğunu belirtmişlerdir.

Alanda yapılan çalışmalarda, rekreatif eğilimlerin belirlenmesinin yanı sıra bu eğilimi olumlu veya olumsuz şekilde etkileyen ve etkinliklere katılımı kısıtlayan unsurların birlikte incelendiği çalışmalar da mevcuttur. Karaçar ve Paslı (2014) Üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin rekreatif eğilimlerinin yanı sıra bu etkinliklere katılmalarına engel olan unsurları incelemişler ve çalışma neticesinde rekreasyonel aktivitelere katılımı sağlayacak tesislerin yetersiz olması, aile için vakit ayırma zorunluluğu ve program zamanlarının uygun olmaması rekreasyon etkinliklerine katılımında en büyük engeller olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çoruh ve Karaküçük (2014)' de benzer bir çalışmada zaman ve ilgi eksikliği faktörlerinin üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılmalarına engel teşkil eden unsurlar olduğunu ifade etmişlerdir.

Ülkemizde serbest zaman motivasyonu üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların genellikle farklı sosyo-kültürel yapıdaki bireyleri kapsadığı ve üniversite öğrencilerinde yoğunlaştığı gözlenmektedir. Örneğin Binbaşoğlu ve Tuna (2014) üniversite öğrencilerinin serbest zaman motivasyonlarının hangi değişkenler

tarafından yordandığını inceledikleri çalışmalarında cinsiyetler arasında –veri toplama aracı alt boyutları olan- bilmek-başarmak, uyarıcı yaşama ve özdeşim/içerme alt boyutlarında kadınlar açısından anlamlı bir farklılık olduğunu fakat mezun olunan lise ve aile gelir düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık olmadığını ifade etmişlerdir. Mutlu vd (2011)' de çeşitli sosyo-kültürel statüdeki bireylerin serbest zaman motivasyonlarını rekreatif eğzersizle güdülenme şekliyle incelemiş ve yaş ve cinsiyet gibi faktörlerin bu duruma etki ettiğini ifade etmişlerdir. Üstün (2013) ve Üstün vd (2013b) ise üniversite öğrencilerinin serbest zaman motivasyonlarının yaş, cinsiyet, öğrenim görülen sınıf vb. değişkenlere göre farklılık gösterdiğini ifade etmiştir. Bu çalışmalarda rekreasyon bölümü öğrencilerinin en yüksek düzeyde serbest zaman motivasyonuna sahip oldukları ise çalışmaların bulguları arasındadır. Ergenlerin serbest zaman motivasyonları üzerine yaptığı çalışmasında ise Çalık (2014) ergenlerin –ölçek alt boyutları özelinde- bilmek alt boyutunda en yüksek serbest zaman motivasyonuna sahip olduklarını ifade etmiş ve cinsiyet gibi faktörlerin boş zaman motivasyonu üzerinde etkisinin olduğunu belirtmiştir.

Alanda yapılan yabancı menşeli çalışmalar incelendiğinde de benzer nitelikte çalışmaların ve sonuçların olduğu gözlenmektedir. Örneğin Dong ve Chick (2005) hiyerarşik engeller üzerine yaptıkları çalışmalarında Çinli ve Japonların serbest zaman engellerinin [Crawford vd (1991) de ifade edildiği şekilde] içsel, kişilerarası ve yapısal olmak kaydıyla üç şekilde belirlediği fakat üç kategoride de yer alamayacak engellerin olduğunu ifade etmişler ve bu durumun kültürel bir etkiden kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir. Drakau vd (2008) çalışmalarında ise tesisler ve ulaşım unsurlarının öğrencilerin karşılaştıkları serbest zaman engelleri olduğunu ifade etmişlerdir.

Serbest zaman motivasyonuna yoğunlaşan çalışmalarda ise Gleeson (2008)' in hem engeller hem de serbest zaman motivasyonu üzerinde çalıştığını görmekteyiz. Gleeson çalışmasında engeller kavramının ergenler üzerinde Batı literatüründe yaygın şekilde incelendiği haliyle etkisinin olduğunu, güvenlik unsurunun -kadınlar için daha fazla delil gerektirmesine rağmen- ergenler için en büyük engel olduğunu, erkeklerin belli başlı etkinliklerde –kendilerine homoseksüel yakıştırması yapılabilecek olmasından dolayı- katılmak istemediklerini ve gerek kadınlar gerekse de erkekler için içselleştirilen motivasyonun serbest zaman etkinliklerine katılmada etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sonuç olarak serbest zaman ve rekreasyon kavramları zaman içerisinde anlam ve içerik bakımından değişmelere uğramıştır. Fakat yapılan tanımları doğru veya yanlış olarak nitelendirmek gereksizdir. Çünkü yapılan her tanım gereklidir ve farklı bakış açılarının oluşmasına yardımcı olur. Serbest zaman motivasyon kavramı ülkemizde incelenmekle birlikte ergenler üzerinde bu mefhumu ölçen bir ölçüm aracının olmaması bu çalışmanın yapılmasının başlıca nedenidir. İlerleyen bölümlerde Türkçe adaptasyonu yapılması planlanan ölçüm aracı için izlenen yöntem ve alan araştırmasına ait bulgular, bu bulguların yorumlanması ve gelecek çalışmalara adına önermeler yer alacaktır.

3. YÖNTEM

3.1. Çalışmanın amacı: Bu çalışmanın amacı ergenler için serbest zaman motivasyon ölçeğinin (FTMS-A) Türk popülasyonu için geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması ve ergenleri rekreatif faaliyetlere katılmaya motive eden unsurların belirlenerek ciddi serbest zaman perspektifi açısından incelenmesidir.

3.2. Çalışmanın Deseni: Çalışma deseni amaca uygun olduğu düşünülen nicel araştırma yöntemlerinden tarama araştırması (cross-sectional/survey) tekniği ele alınmıştır. Bu yöntem sosyal ve spor bilimlerinde yoğun şekilde kullanılan bir yöntem olmakla birlikte genellikle evren üzerinden elde edilen veriler çeşitli ilişkilerin incelenmesi için kullanılır ve genele yordanabilir (Gratton ve Jones 2010, 51).

3.3. Çalışma Grubu: Çalışma üç aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilen 120 lise öğrencisi gönüllü olarak yer almıştır. Fakat 8 öğrencinin veri toplama aracına verdiği cevaplar eksik olduğu için değerlendirme dışı tutulmuştur. Basit seçkisiz örnekleme/basit tesadüfi örnekleme yöntemine (simple random sampling) göre evrende yer alan her bir örnekleme biriminin eşit seçilme olasılığı bulunmaktadır (Büyüköztürk vd. 2012, 85; Ural, Kılıç 2011,38). Bu aşamada pilot çalışma yapılmıştır.

İkinci aşamada da birinci aşamada olduğu gibi basit seçkisiz yöntemle seçilen 539 lise öğrencisi yer almıştır. Fakat outliers test sonuçlarına göre 8 veri toplama aracı çalışma dışı tutularak 531 öğrencinin (358 kadın, 173 erkek ve Xyaş: 15.62±.819) verileri üzerinden 2. aşama gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

Üçüncü aşamada ise amaçlı –kasti- örnekleme yöntemi ile seçilen 297 lise öğrencisi çalışmada yer almıştır. Amaçlı kasti örnekleme yöntemine göre araştırmacı örnekleme dâhil edilecek birimleri kendi bilgi deneyim ve gözlemlerinden hareketle çalışmanın amacına uygun olarak kendi yargısı ile belirler (Ural, Kılıç 2011, 45). Bu aşamada çalışmanın hipotezleri sınanmıştır.

3.4. Veri toplama Aracı: Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılara tarafından düzenlenen kişisel bilgi formunun yanı sıra Baldwin ve Caldwell (2003) tarafından geliştirilen Ergenler İçin Serbest Zaman Motivasyon Ölçeği (Free Time Moti-

vation Scale for Adolescents) kullanılmıştır. Ölçek 20 madde ve 5 faktörden oluşan bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçeğe verilen cevaplar 1 –kesinlikle katılmıyorum’ dan 5- kesinlikle katılıyorum şeklinde 5’ li likert tipi değerlendirme ölçeği üzerinden değerlendirilmektedir.

Ölçekte yer alan faktörler

1-motivasyonsuzluk (amotivation) (1, 2, 3 ve 4. maddeler),

2-Dışsal Motivasyon (external motivation)(5, 6, 7, 8 ve 9 maddeler),

3-İçselleştirilen motivasyon (introjected motivation) (10, 11 ve 12 maddeler),

4-kişiselleştirilen motivasyon (identified motivation) (13, 14, 15 ve 16 maddeler) ve

5-içsel motivasyon (intrinsic motivation) (17, 18, 19 ve 20 maddeler) şeklindedir.

3.5. Veri Toplama Aracının Türkçe’ ye Çevrilmesi: Ergenler için serbest zaman motivasyon ölçeğinin uyarlanması için gerekli izin süreci tamamlandıktan sonra ölçeğin uyarlama süreci başlatılmıştır. Ölçeğin uyarlama sürecinde ilk adım dil geçerliliğinin sağlanması olmuştur. Orijinal ölçek birbirinden bağımsız olmak kaydıyla iki İngilizce okutmanı tarafından Türkçe’ ye çevrilmiştir. Bu çeviriler daha sonra Rekreasyon alanında çalışan iki öğretim üyesi tarafından orijinal maddeyi en iyi şekilde ifade eden şekilleriyle belirlenmiş ve bir Türk Dili okutmanının onayından sonra ölçek ilk halini almıştır. Türkçe’ ye çevrilen ölçek daha sonra rekreasyon alanında çalışan iki öğretim üyesine gönderilerek tekrar orijinal diline çevrilmiştir. Ölçeğin özgün formu, tekrar orijinal diline çevrilen formu ve Türkçe çevirisi yeminli mütercim tercüman tarafından kontrol edilmiş benzerlik düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu işlemlerin ardından dilsel uyarlama prosedürü tamamlanmıştır.

3.6. Verilerin Toplanması ve Çalışma Prosedürü: Öncelikle çalışmada kullanılması düşünülen veri toplama aracını geliştiren Prof. Dr. Linda Caldwell’ e mail yoluyla ulaşılmış ve uyarlama çalışması için izin alınmıştır. Daha sonra çalışma için gerekli izinlerin alınabilmesi için Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor ABD’ na dilekçe ile başvuru yapılmıştır. Buradan alınan bel-

ge ile Kütahya İl Milli Eğitim Müdürlüğü' ne çalışma izni için başvurulmuş ve gerekli izinler tedarik edildikten sonra araştırmacı tarafından ilgili okulların müdürleri ile görüşülüp randevu alınmıştır. Veriler randevu tarihlerinde araştırmacı tarafından ders başlangıçlarında olmak kaydıyla –geçerli açıklamalar yapılarak- yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır.

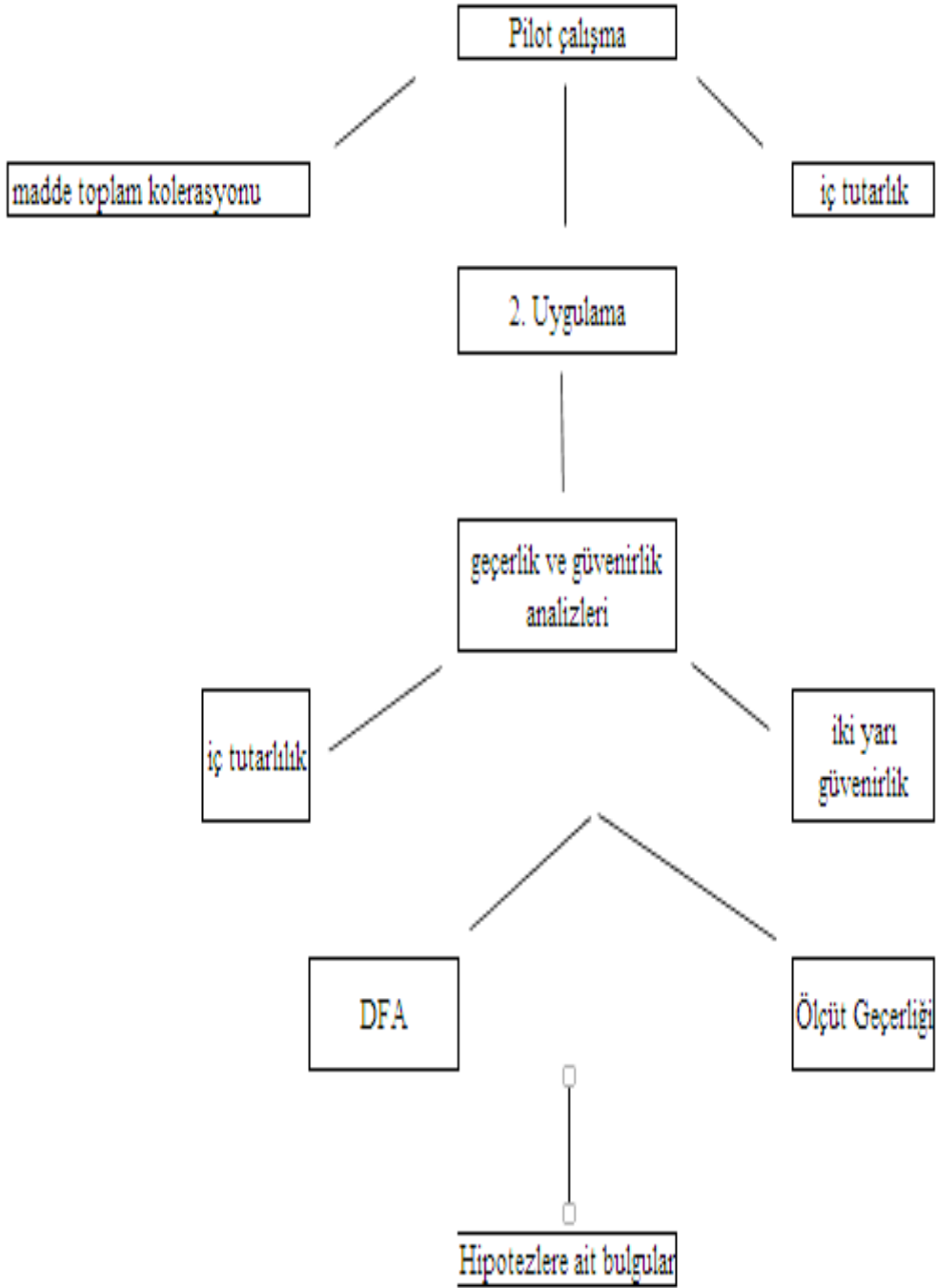
3.7. Verilerin Analizi: Verilerin analizi aşamasında izlenen yol aşağıda detaylı şekilde açıklanmasının yanı sıra şekil 2 de görsel olarak yer almaktadır.

3.7.1. Pilot uygulama: Verilerin analizi aşamasında dilsel açıdan Türkçe uyarlaması tamamlanan veri toplama aracının pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot uygulamada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ve madde toplam kolerasyon değerleri incelenmiştir.

3.7.2. Geçerlik ve Güvenirlik Uygulaması: Pilot uygulamadan sonra asıl uygulamaya geçilmiştir. Bu aşamada ölçeğin güvenirliliği Cronbach' s Alpha iç tutarlık katsayısı, iki yarı güvenirlilik yöntemleri ile ölçülmüştür. Verilere eksik değer ve uç değer analizleri yapıldıktan sonra (verilerde eksik değer bulunmamış ve uç değer analizine göre 8 anket formu çalışma dışı tutulmuştur) ölçeğin Türk kültürü için model uyumu Doğrulayıcı Faktör Analizi ile incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi farklı kültür veya örneklem için geliştirilmiş ölçüm araçlarının uyarlanması için veya açıklayıcı faktör analizi sonucu elde edilen örtük yapının açıklanması için uygulanan bir analizdir (Sümer 2000) ve ölçme aracı uyarlama sürecinde sıklıkla kullanılmaktadır (Seçer 2015,78). Doğrulayıcı Faktör Analizi' nde çoklu uyum indeksleri olarak NFI, NNFI, IFI, RFI, CFI, GFI, AGFI ve RMSEA kullanılmıştır. Veri toplama aracının ölçüt bağımlı geçerliğinin sağlanması için ise Ragheb ve Beard tarafından oluşturulan ve Türkçe uyarlaması Akgül ve Gürbüz (2010) tarafından yapılan ve Türker ve Özaltın Türker (2015) tarafından yeniden test edilen “Serbest zaman Tutum Ölçeği” ile arasındaki kolerasyonlar hesaplanmıştır.

3.7.3. Hipotezlere Ait Bulgular: Bu aşamada çalışmada yer alan öğrencilerin kişisel bilgilerinin dağılımlarının incelenmesinin yanı sıra çalışma hipotezleri sınanmıştır. Katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımlarının incelenmesi için Yüzde (%) ve Frekans (f) gibi tanımlayıcı istatistiksel yöntemlere ilaveten verilerin dağılımları Tek Örneklem Kolmogorow-Smirnow testi ile incelenmiştir. Verilerin normal bir dağılım göstermediğinin belirlenmesinin ardından çalışmada hipotez testleri olarak ikili kar-

şılaştırmalarda Mann Whitney U üç ve daha fazla karşılaştırmalarda ise Kruskall Walliss H testleri uygulanmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi olarak $\alpha=.95$ esas alınmıştır.

Şekil 2 Veri Analizinde İzlenen Yol

4. BULGULAR

4.1. Pilot Çalışmaya Ait Bulgular

Bu bölümde yapılan pilot çalışmaya ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 3 Pilot Çalışmaya Ait Bulgular

	Madde toplam Koelrasyonu
1	.399
2	.408
3	.345
4	.443
5	.434
6	.454
7	.339
8	.426
9	.444
10	.477
11	.342
12	.377
13	.353
14	.325
15	.341
16	.398
17	.501
18	.512
19	.373
20	.419
<i>İç tutarlık: .832</i>	

Tablo 3 incelendiğinde toplam ölçek için hesaplanan iç tutarlık katsayısının .832 olduğu ve madde toplam kolerasyonlarının .325 - .512 arasında değiştiği görülmektedir.

4.2. Geçerlik ve Güvenirliliğe Ait Ait Bulgular

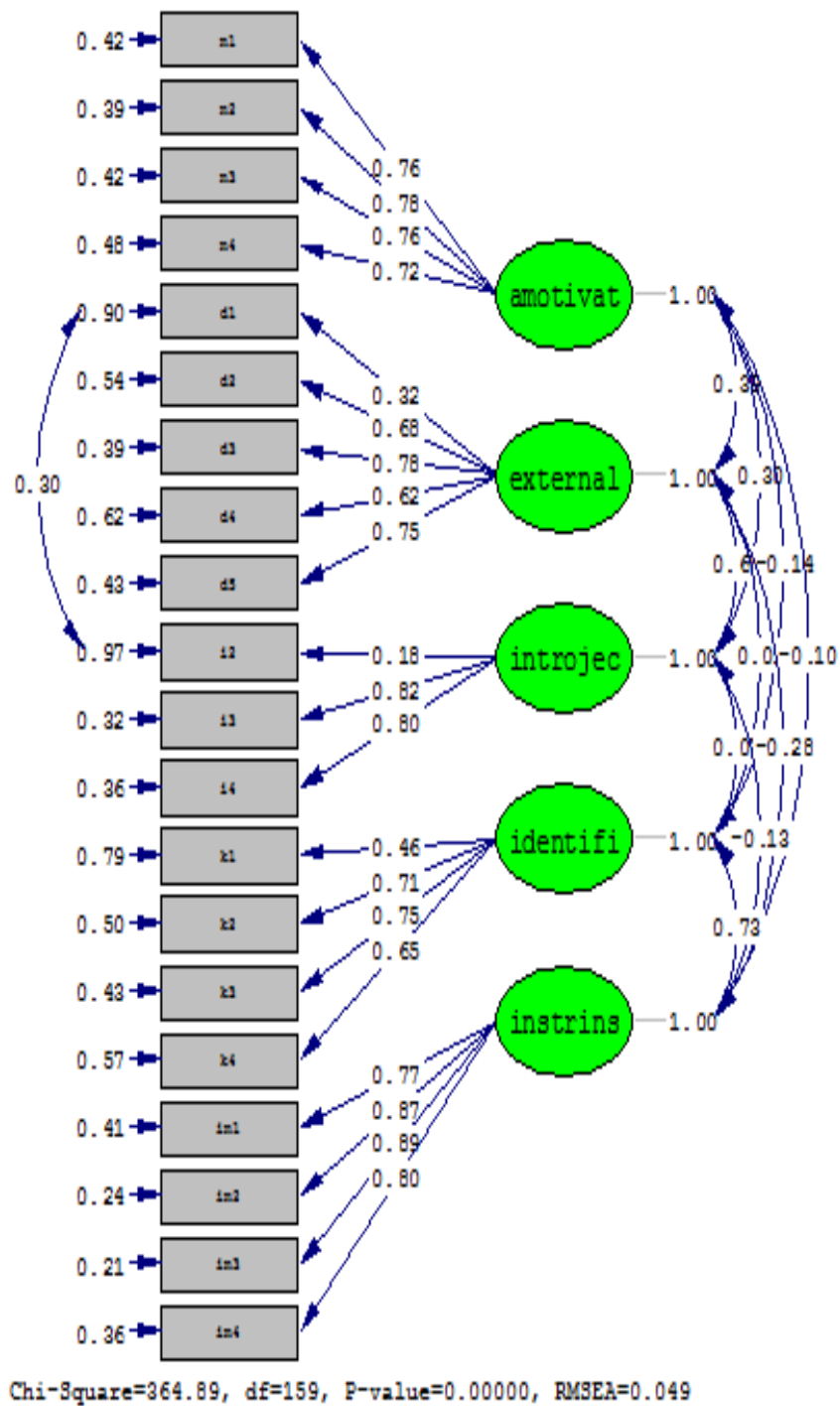
Bu bölümde geçerlik ve güvenirliliğe ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 4 Yirmi (20) Madde İçin Birinci Düzey DFA Sonuçları

Uyum İndeksi	Mükemmel Uyum Ölçütü	Kabul Edilebilir uyum Ölçütü	Araştırma Bulgusu	Sonuç
X^2/df	0-2	2-3	2.29	Kabul edilebilir uyum
NFI	$\geq .95$	$\geq .90$.95	Mükemmel uyum
NNFI	$\geq .95$	$\geq .90$.96	Mükemmel uyum
IFI	$\geq .95$	$\geq .90$.97	Mükemmel uyum
RFI	$\geq .95$	$\geq .90$.94	Kabul edilebilir uyum
CFI	$\geq .95$	$\geq .90$.97	Mükemmel uyum
GFI	$\geq .90$	$\geq .85$.94	Mükemmel uyum
AGFI	$\geq .90$	$\geq .85$.91	Mükemmel uyum
RMSEA	$\leq .05$	$\leq .08$.04	Mükemmel uyum
SRMR	$\leq .05$	$\leq .08$.07	Kabul edilebilir uyum

(Kaynak: Çapık 2014)

20 maddeli ölçek için birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre X^2/df , RFI ve SRMR değerlerine ilişkin uyum değerlerinin kabul edilebilir uyum düzeyinde NFI, NNFI, IFI, CFI, GFI, AGFI ve RMSEA değerlerine ilişkin uyum değerlerinin ise mükemmel uyum düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır. 20 madde için birinci düzey doğrulayıcı faktör analizine ilişkin path diyagramı ise şekil 3 de ki gibidir.

Şekil 3 Yirmi (20) Madde İçin Path Grafiği

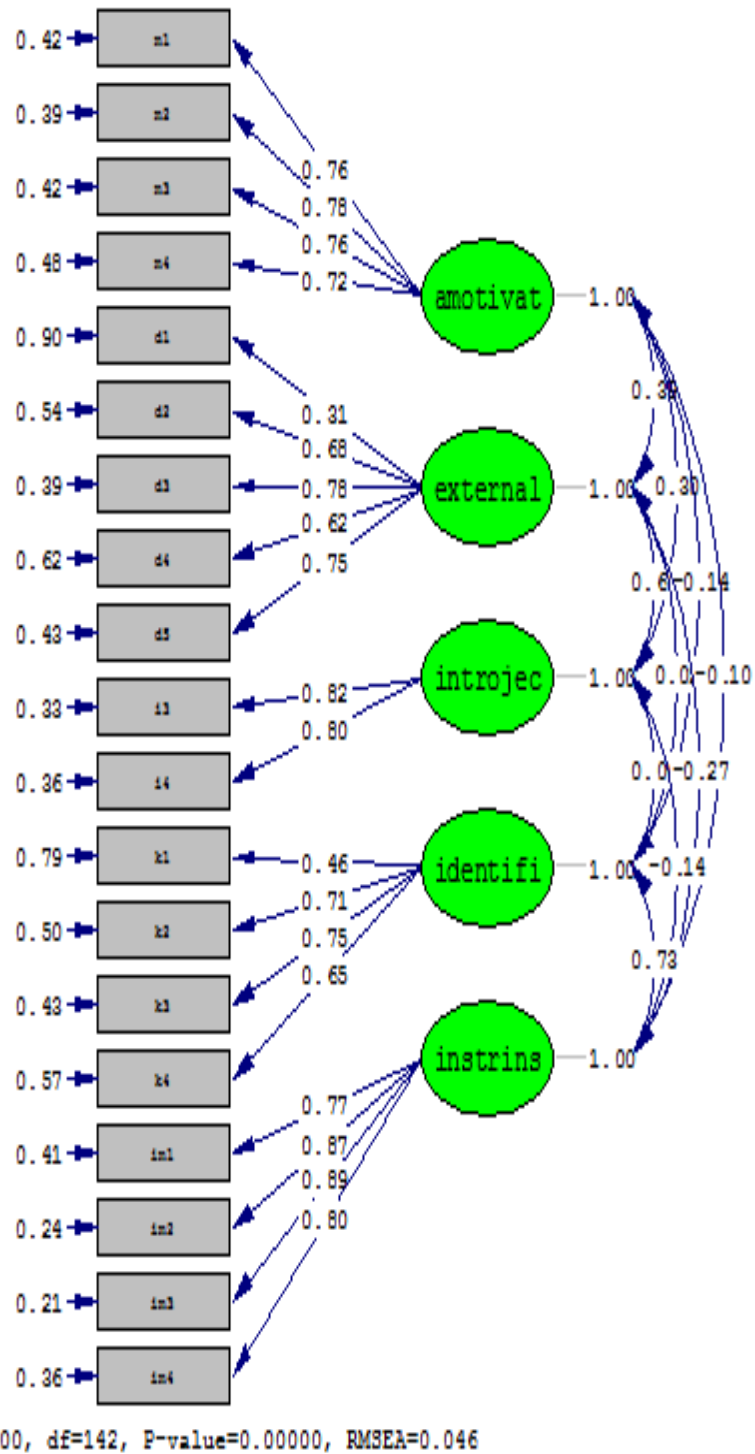
Path grafiği incelendiğinde i3 ve d1 maddeleri arasında öneriler doğrultusunda modifikasyon yapılmasına rağmen ölçekte yer alan i3 maddesinin faktör yükü .30' un altındadır.

Tablo 5 On Dokuz (19) Madde İçin Birinci Düzey DFA Sonuçları

Uyum İndeksi	Mükemmel Uyum Ölçütü	Kabul Edilebilir uyum Ölçütü	Araştırma Bulgusu	Sonuç
X^2/df	0-2	2-3	2.10	Kabul edilebilir uyum
NFI	$\geq .95$	$\geq .90$.96	Mükemmel uyum
NNFI	$\geq .95$	$\geq .90$.97	Mükemmel uyum
IFI	$\geq .95$	$\geq .90$.98	Mükemmel uyum
RFI	$\geq .95$	$\geq .90$.95	Mükemmel uyum
CFI	$\geq .95$	$\geq .90$.98	Mükemmel uyum
GFI	$\geq .90$	$\geq .85$.94	Mükemmel uyum
AGFI	$\geq .90$	$\geq .85$.92	Mükemmel uyum
RMSEA	$\leq .05$	$\leq .08$.04	Mükemmel uyum
SRMR	$\leq .05$	$\leq .08$.06	Kabul edilebilir uyum

(Kaynak: Çapık 2014)

Tablo 5 incelendiğinde X^2/df , ve SRMR değerlerine ilişkin uyum değerlerinin kabul edilebilir uyum düzeyinde NFI, NNFI, IFI, RFI, CFI, GFI, AGFI ve RMSEA değerlerine ilişkin uyum değerlerinin ise mükemmel uyum düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır. Birinci düzey doğrulayıcı faktör analizine ilişkin path diyagramı ise şekil 4 de ki gibidir.

Şekil 4 On dokuz (19) madde için path grafiği

Path diyagramı incelendiğinde madde faktör yüklerinin .30 ile .89 arasında değiştiği görülmektedir.

Tablo 6 Veri toplama aracına ait güvenilirlik sonuçları

Boyutlar	İç	İki
	Tutarlık	Yarı güvenilirlik
Motivasyonsuzluk	.84	.85
Dışsal Motivasyon	.75	.80
İçselleştirilen Motivasyon	.79	.79
Kişiselleştirilen Motivasyon	.73	.76
İçsel Motivasyon	.90	.91
Toplam ölçek	.76	.88

Tablo 6 de asıl uygulamaya ait güvenilirlik sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre toplam ölçek için iç tutarlığı .76 iki yarı güvenilirliği ise .88 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarında ki iç tutarlık katsayıları ise sırasıyla .84, .75, .79, .73, .90 olarak hesaplanırken; alt boyutlar için iki yarı güvenilirlik sırasıyla .85, .80, .79, .76 ve .91 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 7 Madde ayırt ediciliğe ilişkin bulgular

	N	x	ss	t	p
Üst grup	64	1.676	.545	33.562	.000
Alt grup	86	-1.519	.598		

Ergenler için serbest zaman motivasyon ölçeği madde ayırtıcılığını incelemek için z puanlarından faydalanarak oluşturulan üst %27 ve alt %27' lik grupların arasında ki fark bağımsız örneklem t testi ile incelenmiş ve gözlenen farklılığın anlamlı çıkması ölçüm aracının madde ayırtıcılığa sahip olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Tablo 8 Ölçüt Bağıntılı Geçerliğe İlişkin Bulgular

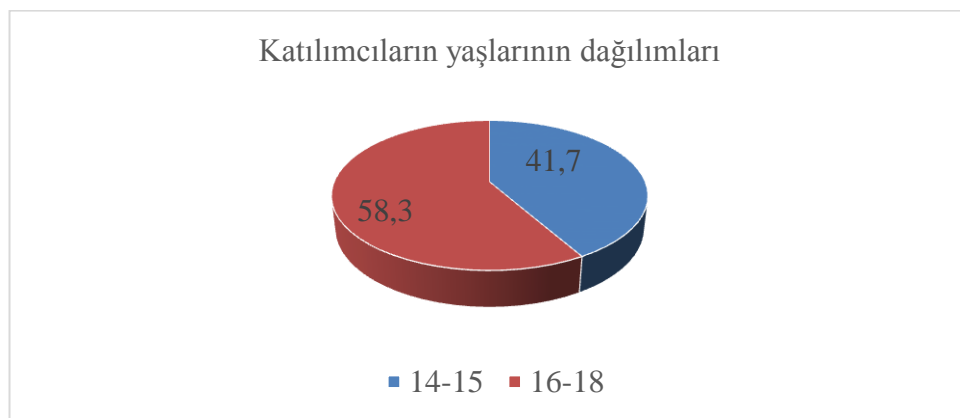
	Davranışsal
Motivasyonsuzluk	-,095*
Dışsal Motivasyon	,114**
İçselleştirilen Motivasyon	,106*
Kişiselleştirilen Motivasyon	,274**
İçsel Motivasyon	,228**
*p<.05, **<.01	

Ergenler için serbest zaman motivasyon ölçeği ile serbest zaman tutum davranışsal alt ölçeği arasında belirlenen anlamlı ilişkiler doğrultusunda ergenler için serbest zaman motivasyon ölçeğinin ölçüt bağıntılı geçerliğe sahip olduğu söylenebilir.

4.3. Çalışma Hipotezlerine Ait Bulgular

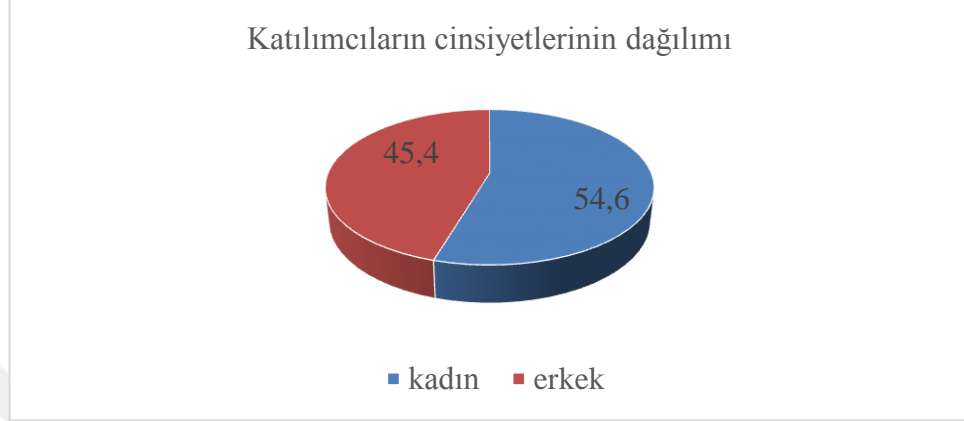
Bu bölümde katılımcıların genel özelliklerine ve çalışma hipotezlerinin sınanmasına yönelik bulgular yer almaktadır.

4.3.1. Katılımcıların Genel Özelliklerine İlişkin Bulgular

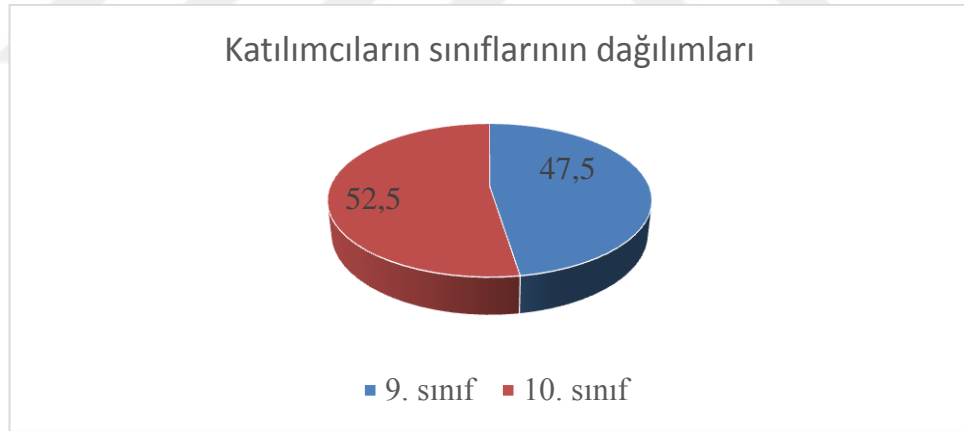
Grafik 1 Katılımcıların yaşlarının dağılımları

Analiz sonuçlarına göre çalışmanın bu bölümünde yer alan öğrencilerin %58,3' ünün 16-18 yaş aralığında %41,7' sinin ise 14-15 yaş aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların yaş ortalamaları ise $15,63 \pm 0,68$ olarak hesaplanmıştır.

Grafik 2 Katılımcıların cinsiyetlerinin dağılımları

Analiz sonuçlarına göre çalışmanın bu bölümünde yer alan öğrencilerin %54,6' sının kadın %45,4' ünün ise erkek olduğu anlaşılmaktadır.

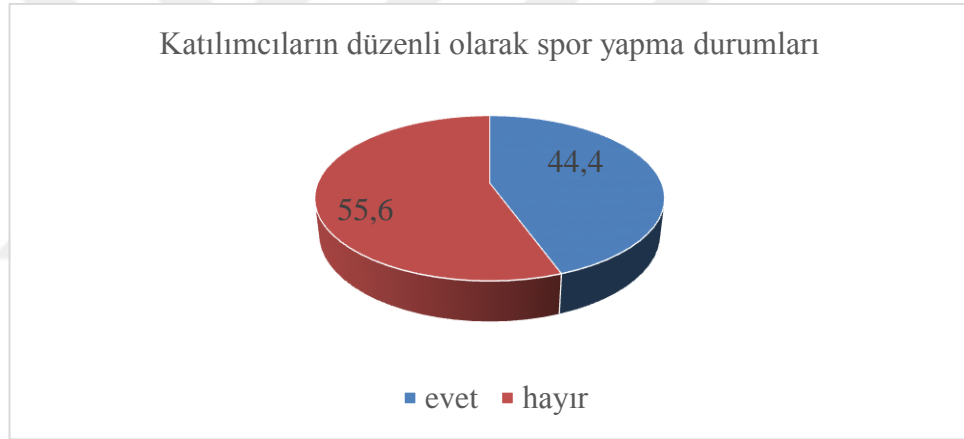
Grafik 3 Katılımcıların sınıflarının dağılımları

Analiz sonuçlarına göre çalışmanın bu bölümünde yer alan öğrencilerin %52,5' inin 10. Sınıf %47,5' inin ise 9. Sınıf öğrencisi olduğu anlaşılmaktadır.

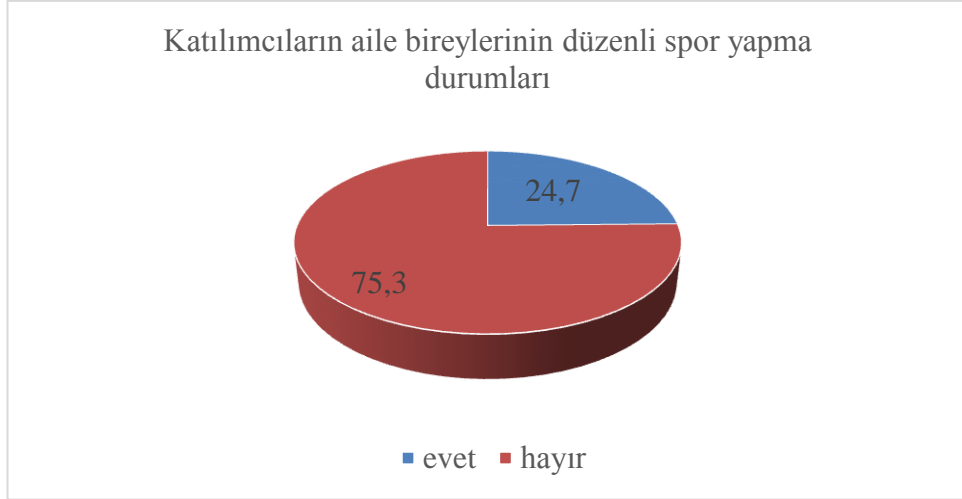
Grafik 4 Katılımcıların okul sporlarına katılma durumları

Analiz sonuçlarına göre çalışmanın bu bölümünde yer alan öğrencilerin %54,9' unun okul sporlarında yer almadıkları %45,1' inin ise okul sporlarında yer aldıkları anlaşılmaktadır.

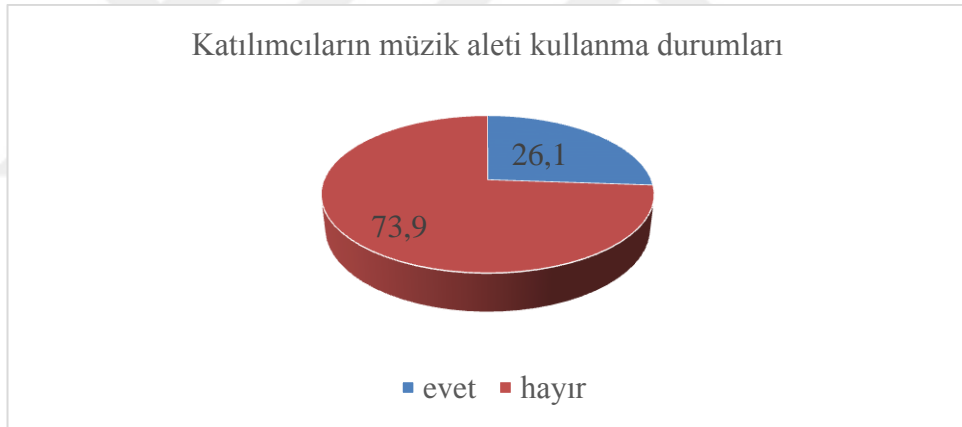
Grafik 5 Katılımcıların düzenli olarak spor yapma durumları

Analiz sonuçlarına göre çalışmanın bu bölümünde yer alan öğrencilerin %44,4' ünün düzenli olarak spor yaptıkları (haftada en az üç gün) %55,6' sının ise yapmadıkları anlaşılmaktadır.

Grafik 6 Katılımcıların aile bireylerinin düzenli olarak spor yapma durumları

Analiz sonuçlarına göre çalışmanın bu bölümünde yer alan öğrencilerin %24,7' sinin aile bireylerinden en az birinin düzenli olarak spor yaptığı (haftada en az üç gün) %75,3' ünün ise yapmadıkları anlaşılmaktadır.

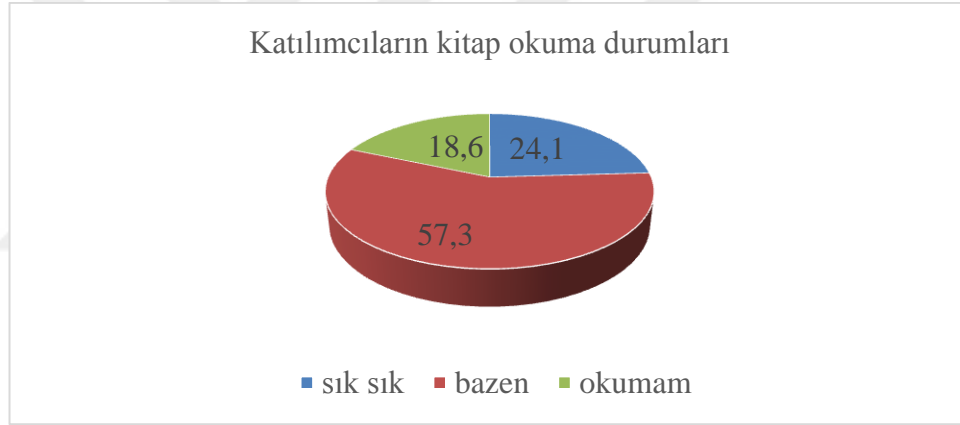
Grafik 7 Katılımcıların müzik aleti kullanma durumları

Analiz sonuçlarına göre çalışmanın bu bölümünde yer alan öğrencilerin %26,1' inin müzik aleti kullandığı %73,9' unun ise kullanmadığı anlaşılmaktadır.

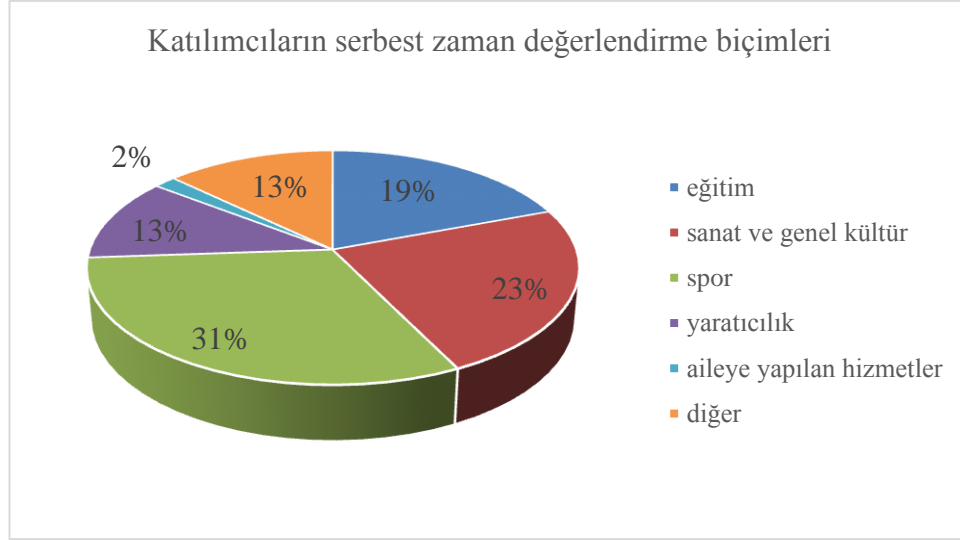
Grafik 8 Katılımcıların kütüphaneye gitme durumları

Analiz sonuçlarına göre çalışmanın bu bölümünde yer alan öğrencilerin %13,9' unun serbest zamanlarında kütüphaneye gittikleri %86,1' inin ise gitmediği anlaşılmaktadır.

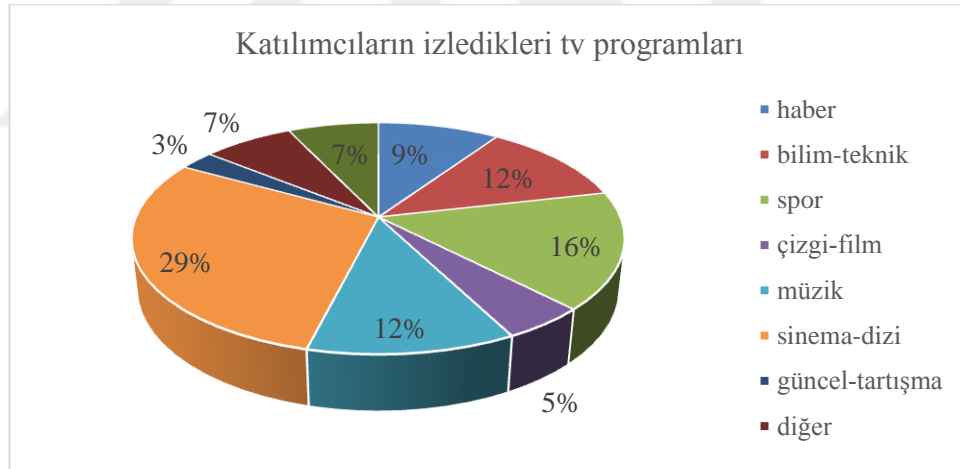
Grafik 9 Katılımcıların kitap okuma durumları

Analiz sonuçlarına göre çalışmanın bu bölümünde yer alan öğrencilerin %24,1' inin sık sık kitap okudukları %57,3' ünün bazen kitap okudukları %18,6' sının ise okumadıkları anlaşılmaktadır.

Grafik 10 Katılımcıların serbest zaman değerlendirme biçimleri

Analiz sonuçlarına göre katılımcıların %31' i serbest zamanlarında spor ile ilgilenirken %2' si aileye yapılan hizmetler alanında değerlendirmektedir.

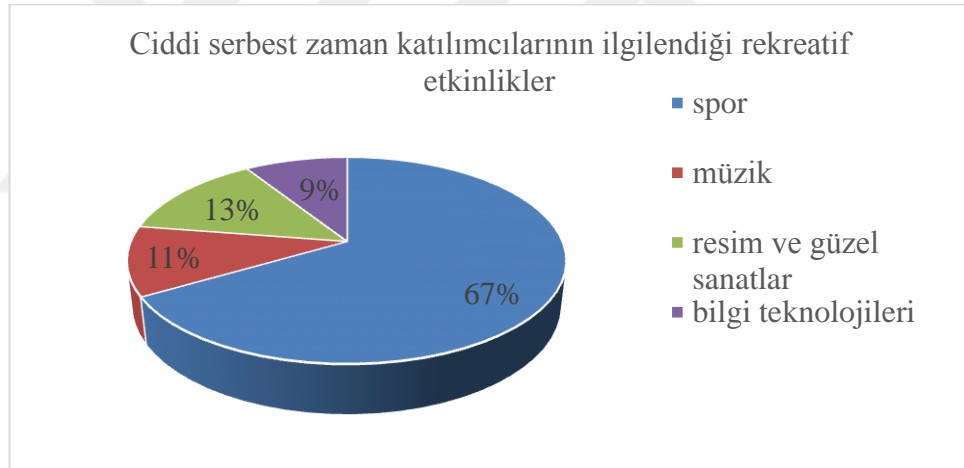
Grafik 11 Katılımcıların izledikleri tv programları

Analiz sonuçlarına göre katılımcıların %29' u televizyonda sinema/dizi izlerken %3' ü güncel/tartışma programları izlemektedir.

Grafik 12 Katılımcıların ciddi serbest zaman katılımcısı olma durumları

Analiz sonuçlarına göre çalışmada yer alan öğrencilerin %37,6' sı kendilerini ciddi serbest zaman katılımcısı olarak değerlendirirken %62,4' ü kendisini kayıtsız serbest zaman katılımcısı olarak değerlendirmektedir.

Grafik 13 Ciddi serbest zaman katılımcılarının ilgilendiği rekreatif etkinlikler

Analiz sonuçları incelendiğinde kendilerini ciddi serbest zaman katılımcısı olarak değerlendiren katılımcılardan %67' sinin sportif rekreatif etkinliklerle %9' unun ise bilgi teknolojileri ile ilgilendikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 9 Ölçek maddelerine verilen cevapların dağılımları

Madde no	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
1	98	33,2	86	29,2	59	20	27	9,2	25	8,5
2	77	26,1	92	31,2	71	24,1	34	11,5	21	7,1
3	83	28,1	72	24,4	69	23,4	48	16,3	23	7,8
4	80	27,1	72	24,4	64	21,7	53	18	26	8,8
5	65	22	68	23,1	61	20,7	69	23,4	32	11
6	112	38	78	26,4	57	19,3	27	9,2	21	7,1
7	118	40	83	28,1	47	15,9	26	8,8	21	7,1
8	118	40	77	26,1	47	15,9	29	9,8	24	8,1
9	113	38,3	86	29,2	44	14,9	27	9,2	25	8,5
10	108	36,6	86	29,2	57	19,3	28	9,5	16	5,4
11	116	39,3	86	29,2	52	17,6	22	7,5	19	6,4
12	70	23,7	60	20,3	78	26,4	54	18,3	33	11
13	32	10,8	23	7,8	55	18,6	83	28,1	102	35
14	25	8,5	24	8,1	55	18,6	68	23,1	123	42
15	24	8,1	40	13,6	57	19,3	72	24,4	102	35
16	29	9,8	23	7,8	33	11,2	83	28,1	127	43
17	24	8,1	17	5,8	32	10,8	77	26,1	145	49
18	18	6,1	25	8,5	29	9,8	79	26,8	144	49
19	25	8,5	16	5,4	29	9,8	76	25,8	149	51

Tablo 10. Hipotezlere Ait Bulgular İçin Güvenirlik Sonuçları

Boyutlar	İç	İki
	Tutarlık	Yarı güvenirlik
Motivasyonsuzluk	.83	.85
Dışsal Motivasyon	.80	.86
İçselleştirilen Motivasyon	.80	.80
Kişiselleştirilen Motivasyon	.73	.79
İçsel Motivasyon	.92	.93
Toplam ölçek	.77	.90

Tablo 10 da hipotezlere ait bulguların sınanması aşamasında ölçek güvenirliğine ait sonuçlar yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre toplam ölçek için iç tutarlığı .77 iki yarı güvenirliği ise .90 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarında ki iç tutarlık katsayıları ise sırasıyla .83, .80, .80, .73 ve .92 olarak hesaplanırken; alt boyutlar için iki yarı güvenirlik sırasıyla .85, .86, .80, .79 ve .93 olarak hesaplanmıştır.

4.3.2. HİPOTEZ 1. Katılımcıların yaşlarına göre serbest zaman motivasyonları

Tablo 11 Yaşa göre Mann Whitney U sonuçları

		N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Motivasyonsuzluk	14-15	123	143.74	17680	10054	.467
	16-18	172	151.05	25980		
Dışsal Motivasyon	14-15	123	147.75	18173	10547	.966
	16-18	172	148.18	25487		
İçselleştirilen Motivasyon	14-15	123	154.09	18953,5	9828.5	.288
	16-18	172	143.64	24706,5		
Kişiselleştirilen Motivasyon	14-15	123	151.54	18639,5	10142.5	.545
	16-18	172	145.47	25020,5		
İçsel Motivasyon	14-15	123	155.28	19099	9683	.202
	16-18	172	142.8	24561		

Analiz sonuçlarına göre katılımcıların yaşlarına göre serbest zaman motivasyonları anlamlı farklılık göstermemektedir (sırasıyla $U=10054$, $U=10547$, $U=9615.5$; $U=10142.5$; $U=9683$; $p>.05$). Her ne kadar 16-18 yaş aralığında olan katılımcıların puanları motivasyonsuzluk ve dışsal motivasyon alt boyutlarında 15-15 yaş aralığında olan katılımcılardan yüksek ve 14-15 yaş aralığındaki katılımcıların puanları içselleştirilen motivasyon, kişiselleştirilen motivasyon ve içsel motivasyon alt boyutlarında 16-18 yaş aralığında olan katılımcılardan fazla bulunmuşsa da bu farklılıklar istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

4.3.3. HİPOTEZ 2. Katılımcıların cinsiyetlerine göre serbest zaman motivasyonları

Tablo 12 Cinsiyete göre Mann Whitney U sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p	Etki Değeri
Motivasyonsuzluk	Kadın	161	142.47	22937	9896		
	Erkek	134	154.65	20723			
Dışsal Motivasyon	Kadın	161	134.98	21732.5	8691.5	.004	.167
	Erkek	134	163.64	21927.5			
İçselleştirilen Motivasyon	Kadın	161	128.09	20622.5	7581.5	.000	.262
	Erkek	134	171.92	23037.5			
Kişiselleştirilen Motivasyon	Kadın	161	156.07	25128	9487	.074	.104
	Erkek	134	138.3	18532			
İçsel Motivasyon	Kadın	161	161.11	25939	8676	.003	.175
	Erkek	134	132.25	17721			

Analiz sonuçlarına göre katılımcıların serbest zaman motivasyonları cinsiyetlerine göre dışsal motivasyon, içselleştirilen motivasyon, ve içsel motivasyon alt boyutlarında anlamlı farklılık göstermektedir (sırasıyla $U=8691.5$; $p= .004$; $p<.01$; $U=7581.5$; $p=.000$; $p<.001$; $U=8676$; $p=.003$; $p<.01$). Sıra ortalaması göz önüne alındığında bu farklılıkların dışsal ve içselleştirilen motivasyon alt boyutlarında erkeklerin lehinde içsel motivasyon alt boyutunda ise kadınların lehinde olduğu anlaşılmaktadır.

4.3.4. HİPOTEZ 3. Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıflara göre serbest zaman motivasyonları

Tablo 13 Öğrenim görülen sınıfa göre Mann Whitney U sonuçları

	Sınıf	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p	Etki Değeri
Motivasyonsuzluk	9.sınıf	140	148.86	20840.5	10729.5	.869	
	10.sınıf	155	147.22	22819.5			
Dışsal Motivasyon	9.sınıf	140	143.84	20137	10267	.424	
	10.sınıf	155	151.76	23523			
İçselleştirilen Motivasyon	9.sınıf	140	153.22	21450.5	10119.5	.847	
	10.sınıf	155	143.29	22209.5			
Kişiselleştirilen Motivasyon	9.sınıf	140	154	21560	10010	.249	
	10.sınıf	155	142.58	22100			
İçsel Motivasyon	9.sınıf	140	163.25	22855.5	8714.5	.003	.212
	10.sınıf	155	134.22	20804.5			

Analiz sonuçlarına göre çalışmada yer alan öğrencilerin serbest zaman motivasyonları motivasyonsuzluk, dışsal motivasyon, içselleştirilen motivasyon ve kişiselleştirilen motivasyon alt boyutlarına anlamlı bir farklılık göstermezken (Sırasıyla $U=10729.5$; $p=.869$; $p>.05$, $U=10267$; $p=.424$; $p>.05$, $U=10119.5$; $p=.317$; $p>.05$, $U=10010$; $p=.249$; $p>.05$), içsel motivasyon alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermektedir ($U=8714.5$; $p=.003$; $p<.01$). Sıra ortalamaları incelendiğinde bu farklılığın 9. Sınıf öğrencilerinin lehinde olduğu düşünülmektedir.

4.3.5. HİPOTEZ 4. Katılımcıların okul sporlarına katılma durumlarına göre serbest zaman motivasyonları

Tablo 14 Okul sporlarına katılma durumuna göre Mann Whitney U sonuçları

		N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p	Etki Değeri
Motivasyonsuzluk	Evet	133	135.26	17989	9078	.02	.165
	Hayır	162	158.46	25671			
Dışsal Motivasyon	Evet	133	149.58	19893.5	10563.5	.773	
	Hayır	162	146.71	23766.5			
İçselleştirilen Motivasyon	Evet	133	151.77	20185.5	10271.5	.481	
	Hayır	162	143.48	23243.5			
Kişiselleştirilen Motivasyon	Evet	133	143.44	19077	10166	.403	
	Hayır	162	151.75	24583			
İçsel Motivasyon	Evet	133	150.52	20019	10438	.636	
	Hayır	162	145.93	23641			

Analiz sonuçları incelendiğinde çalışmada yer alan öğrencilerin serbest zaman motivasyonlarının okul sporlarına katılma durumlarına göre motivasyonsuzluk alt boyutunda anlamlı farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır ($U=9078;p=.02;p<.05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde bu farklılığın okul sporlarına katılmayanların lehinde olduğu söylenebilir.

4.3.6. HİPOTEZ 5. Katılımcıların düzenli spor yapma durumlarına göre serbest zaman motivasyonları

Tablo 15 Düzenli spor yapma durumuna göre Mann Whitney U sonuçları

		N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p	Etki Değeri
Motivasyonsuzluk	Evet	131	131.5	17226	8580	.003	.210
	Hayır	164	161.18	26434			
Dışsal Motivasyon	Evet	131	160.95	21085	9045	.019	.165
	Hayır	164	137.65	22575			
İçselleştirilen Motivasyon	Evet	131	164.69	21574	8556	.002	.241
	Hayır	164	134.67	22086			
Kişiselleştirilen Motivasyon	Evet	131	152.02	19914	10216	.468	
	Hayır	164	144.79	23746			
İçsel Motivasyon	Evet	131	142.4	18654	10008	.299	
	Hayır	164	152.48	25006			

Analiz sonuçlarına göre katılımcıların serbest zaman motivasyonları düzenli olarak spor yapma durumlarına göre motivasyonsuzluk, dışsal motivasyon ve içselleştirilen motivasyon alt boyutlarında anlamlı farklılıklar göstermektedir (sırasıyla $U=8580, p=.003; p<.01$, $U=9045; p=.019; p<.05$, $U=8556; p=.002; p<.01$). Sıra ortalamaları incelendiğinde motivasyonsuzluk alt boyutunda oluşan farklılığın düzenli olarak spor yapmayanlar lehinde olduğu, dışsal ve içselleştirilen motivasyon alt boyutlarında oluşan farklılıkların ise düzenli olarak spor yapanların lehinde olduğu söylenebilir.

4.3.7. HİPOTEZ 6. Katılımcıların ciddi serbest zaman katılımcısı olma durumlarına göre serbest zaman motivasyonları

Tablo 16 Ciddi serbest zaman katılımcısı olma durumuna göre Mann Whitney U sonuçları

		N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p	Etki Değeri
Motivasyonsuzluk	Evet	111	129.45	14369	8153	.004	.205
	Hayır	184	159.19	29291			
Dışsal Motivasyon	Evet	111	154.09	17104.5	9535.5	.339	
	Hayır	184	144.32	26555.5			
İçselleştirilen Motivasyon	Evet	111	159.59	18224.5	8925	.063	
	Hayır	184	141.01	25435.5			
Kişiselleştirilen Motivasyon	Evet	111	169.95	18864.5	7775.5	.001	.243
	Hayır	184	134.76	24795.5			
İçsel Motivasyon	Evet	111	159.18	17669.5	8970.5	.072	
	Hayır	184	141.25	25990.5			

Analiz sonuçlarına göre katılımcıların ciddi serbest zaman katılımcısı olma durumlarına göre serbest zaman motivasyonları motivasyonsuzluk ve kişiselleştirilen motivasyon alt boyutlarında anlamlı farklılıklar göstermektedir (sırasıyla $U=8153$; $p=.004$; $p<.01$, $U=7775.5$; $p=.001$; $p<.001$).

5. TARTIŞMA

Bu çalışma ergenleri rekreatif faaliyetlere katılmaya motive eden unsurların belirlenerek (motivasyonsuzluk-içsel-dışsal) incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışma bulguları incelendiğinde pilot çalışmada elde edilen toplam iç tutarlık katsayısı ve madde toplam kolerasyon puanlarının yeterli olduğu düşünülmektedir. Nitekim Büyüköztürk (2015) madde toplam kolerasyon puanının test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıkladığını belirtirken, genel olarak madde toplam kolerasyonunun .30 ve daha yüksek olması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca toplam iç tutarlık katsayısının da yeterli düzeyde olduğu düşünülmektedir (George ve Mellory 2003, 231). Veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirliğinin yapıldığı 2. Aşama bulguları incelendiğinde veri toplama aracının model uyumunun incelenmesi için 531 kişi üzerinde doğrulayıcı faktör analizi yapıldığı görülmektedir. Ulaşılan rakam ölçek maddeleri göz önünde bulundurulduğunda istenilen düzeydedir denilebilir. Bryman ve Cramer (2001) faktör analizinde ölçekte yer alan madde sayısının 5 veya 10 ile çarpılmasının yeterli olacağını belirtirken, deVellis (2014, 157) faktörleşen madde sayısının ve öngörülen faktör sayısının ne kadar yüksek olursa o kadar fazla denek üzerinde faktör analizi yapılmasının doğru olacağını ifade ederken, 90 maddeli bir ölçek için bazı durumlarda 400 denek sayısının uygun olabileceğini ifade etmiştir. .

İlk olarak orijinal ölçekte olduğu gibi 20 madde üzerinden yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre model uyumunun iyi seviyede olduğu anlaşılmaktadır (Erkorkmaz vd, 2013, Çapık 2014, Seçer 2015, 98, Schumacker ve Lomaks 2010, 85). Fakat ölçekte içselleştirilen motivasyon alt boyutunda yer alan İ3 numaralı maddenin faktör yükünün önerilen modifikasyon işlemlerine rağmen istenilen seviyede olmadığı gözlenmektedir. Bu nedenle ilgili madde ölçekten çıkartılıp model uyumu tekrar incelenmiştir. 19 madde üzerinden yapılan doğrulayıcı faktör analizi neticesinde uyum değerlerinde bir iyileşme gözlemlenmiş (uyum idnekslerinde gözlemlenen artış için bak tablo 4- tablo 5) ve bu nedenle ilgili maddenin ölçekten çıkartılmasına karar verilmiştir.

19 madde üzerinden yapılan güvenilirlik analizleri de ölçeğin güvenilirliğine ilişkin olumlu bulgular vermektedir. Ölçeğin madde ayırıcılığına ilişkin olarak ise

verilerin z değerleri belirlenerek %27' lik üst ve alt iki grup belirlenmiş ve gruplar arası bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Sonucun anlamlı çıkması veri toplama aracının ayırt ediciliğe sahip olduğu şeklinde yorumlanmıştır (Büyüköztürk 2015, 180).

Ölçeğin ölçüt bağımlı geçerliğin sınamak için ise serbest zaman tutum ölçeği alt ölçeği olan davranışsal tutum ölçeği ile arasında ki ilişki incelenmiş ve ortaya çıkan anlamlı ilişkiler ölçeğin ölçüt bağımlı geçerliğe sahip olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Çalışmada oluşturulan hipotezlerin sınanması 3. Aşamada yapılmıştır.

HİPOTEZ 1. Katılımcıların yaşlarına göre serbest zaman motivasyonları

Analiz sonuçlarına göre çalışmada yer alan öğrencilerin serbest zaman motivasyonlarının anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (bak tablo 11). Her ne kadar 16-18 yaş grubunda yer alan öğrencilerin motivasyonsuzluk ve dışsal motivasyon puanları 14-15 yaş grubunda yer alan öğrencilere oranla daha yüksek bulunsa da bu farklılık istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. Aynı şekilde 14-15 yaş grubu öğrencilerin içselleştirilen, kişiselleştirilen ve içsel motivasyon alt boyutundan aldıkları puanlar daha yüksekse de bu farklılıklarda anlamlı bulunmamıştır. Bu nedenle orijinal hipotezimiz kabul edilmiştir. Literatür incelendiğinde her ne kadar kullanılan ölçekler farklılık arz etse de yaşa göre Üstün (2013) çalışmasında yaşın serbest zaman motivasyonuna etki etmediğini ifade etmiştir. Çalık (2014) ise yaş değişkenine göre ortaokul ve lise öğrencilerinin serbest zaman motivasyonlarında anlamlı farklılıklar tespit etmiştir.

HİPOTEZ 2. Katılımcıların cinsiyetlerine göre serbest zaman motivasyonları

Katılımcıların cinsiyetlerine göre serbest zaman motivasyonları dışsal motivasyon, içselleştirilen motivasyon, kişiselleştirilen motivasyon ve içsel motivasyon alt boyutlarında anlamlı farklılıklar göstermektedir (bak tablo 12). Bu farklılıkların dışsal motivasyon ve içselleştirilen motivasyon alt boyutlarında erkek katılımcıların lehinde olduğu anlaşılmaktadır. Yani ergenlik çağında ki erkeklerin kadınlara oranla dışsal motivasyona sahip oldukları ve bu durumu yine kadınlara göre içselleştirebildikleri ifade edilebilir. Kadınların ise erkeklere göre daha çok içsel motivasyona sahip oldukları ve dışsal motivasyonlarını erkeklere oranla daha kişiselleştirebildikleri söylenebilir. Tabii bu sonucun daha net anlaşılabilmesi için Baldwin ve Caldwell

(2003) tarafından önerildiği gibi cinsiyete göre motivasyon küme profillerinin oluşturulmasında fayda olduğu düşünülmektedir. Analiz sonuçlarına göre orijinal hipotezimiz reddedilip alternatif hipotez kabul edilmiştir. Literatür incelendiğinde serbest zaman motivasyonunu inceleyen araştırmacıların cinsiyet faktörü üzerinde yoğun şekilde durdukları görülmektedir. Örneğin Binbaşıoğlu ve Tuna (2014) kadınların serbest zaman motivasyonlarının erkeklere göre farklılaştığını belirtmiştir. Ortaokul ve lise öğrencilerinin serbest zaman motivasyonlarını incelediği çalışmasında Çalık (2014) cinsiyete göre katılımcıların motivasyon düzeyleri arasında erkeklerin dışsal düzenleme motivasyonlarının kadınlara oranla anlamlı şekilde yüksek bulmuştur.

HİPOTEZ 3. Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıflara göre serbest zaman motivasyonları

Çalışmada yer alan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflarına göre boş zaman motivasyonlarının içsel motivasyon alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır (bak tablo 13). Bu durumda orijinal hipotezimiz reddedilmiş ve alternatif hipotez kabul edilmiştir. Ortaya çıkan bu farklılığın sıra ortalamaları göz önünde bulundurulduğunda 9. Sınıf öğrencilerinin lehinde olduğu anlaşılmaktadır. Yani 9. Sınıf öğrencilerinin 10. Sınıf öğrencilerine göre içsel motivasyonlarının daha fazla olduğu söylenebilir. Öğrencilerin motivasyon küme profillerinin oluşturulması - cinsiyet değişkeninde olduğu gibi- bu durumun daha net anlaşılabilmesine yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu duruma 10. Sınıf öğrencilerinin yavaş yavaş sınav kaygısı yaşamaya başlamalarının etkisi olduğu düşünülmektedir.

4.3.5. HİPOTEZ 4. Katılımcıların okul sporlarına katılma durumlarına göre serbest zaman motivasyonları

Analiz sonuçlarına göre okul sporlarına katılan öğrencilerin serbest zaman motivasyonları katılmayanlarla motivasyonsuzluk alt boyutuna anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Bu durumun ise okul sporlarında yer almayan öğrencilerin lehinde olduğu söylenebilir. Yani okul sporlarına katılmayan öğrenciler motive olma sorunu yaşamaktadır denilebilir. Bu durumda orijinal hipotez reddedilip alternatif hipotez kabul edilmiştir. Literatür incelendiğinde okul sporlarına katılım ve serbest zaman motivasyonu arasındaki ilişkiyi inceleyen eserlere pek rastlanmamıştır. Bu durumun

derinlemesine incelenmesinde ve arasındaki ilişkinin ortaya konulmasında fayda olduğu düşünülmektedir.

4.3.6. HİPOTEZ 5. Katılımcıların düzenli spor yapma durumlarına göre serbest zaman motivasyonları

Analiz sonuçlarına göre çalışmada yer alan öğrencilerin serbest zaman motivasyonlarının motivasyonsuzluk alt boyutunda düzenli olarak spor yapmayanların lehinde, dışsal motivasyon ve içselleştirilen motivasyon alt boyutlarında ise düzenli olarak spor yapanların lehinde anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir (bak tablo 15). Yani düzenli olarak spor yapmayanlar motive olma sorunu çekerken, spor yapanlar ise yapmayanlara oranla daha fazla dışsal ve içselleştirilen motivasyona sahiptirler. Bu durumda orijinal hipotez reddedilip alternatif hipotez kabul edilmiştir. Santos ve ark (2016) sosyo-ekonomik açıdan zor şartlarda yaşayan kadınların rekreatif fiziksel etkinliklere katılmalarında etkin olan motivasyonel unsurları inceledikleri çalışmalarında içsel motivasyonun daha etkili bir rol oynadığını ifade etmişlerdir.

4.3.7. HİPOTEZ 6. Katılımcıların ciddi serbest zaman katılımcısı olma durumlarına göre serbest zaman motivasyonları

Analiz sonuçlarına göre ciddi serbest zaman katılımcısı olan ve olmayan ergen bireylerin serbest zaman motivasyonları motivasyonsuzluk alt boyutunda ve kişiselleştirilen motivasyon alt boyutunda anlamlı farklılıklar göstermektedir (bak tablo 16). Bu farklılıklar motivasyonsuzluk alt boyutunda ciddi serbest zaman katılımcısı olmayanların lehinde iken, kişiselleştirilen motivasyon alt boyutunda ise ciddi serbest zaman katılımcıları lehindedir. Bu durum çalışmanın önemini vurguladığımız kısımda da belirtildiği gibi ciddi serbest zaman katılımcılarının iştirak ettikleri etkinlikleri zamanla benimsemelerinden ve bir şekilde yaşam tarzına dönüştürmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Arslan (2011) ciddi serbest zaman etkinliklerinin daha fazla getirisi olduğunu ifade etmiş ve bu konuda öneriler sunmuştur. Pi ve ark (2014) ise ciddi serbest zaman katılımcısı olma durumunun serbest zaman motivasyonu ile doğrudan ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Büküşoğlu ve Bayturan (2005) gençlerin serbest zaman etkinliklerine katılmalarının onların ruh sağlığını koruduğunu ve sosyalleştirdiğini ifade etmiş ve gençlerin serbest zaman etkinliklerine katılma-

ları gerektiğini belirtmişlerdir. Grund (2013) ise motivasyonun nitelik ve nicelik olarak incelenmesinin öneminden bahsetmiş ve konunun önemine dikkat çekmiştir.

6. SONUÇ

1. Analiz sonuçları “ergenler için motivasyon ölçeği”nin Türk Popülasyonu için geçerli bir ölçüm aracı olduğunu gösterdi.
2. Analiz sonuçları “ergenler için motivasyon ölçeği”nin Türk popülasyonu için güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu gösterdi.
3. Analiz sonuçları ergenlerin serbest zaman motivasyonlarında yaşlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığını gösterdi.
4. Analiz sonuçları ergenlerin serbest zaman motivasyonlarında cinsiyetlerine göre dışsal motivasyon, içselleştirilen motivasyon, kişiselleştirilen motivasyon ve içsel motivasyon alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğunu gösterdi.
5. Analiz sonuçları ergenlerin serbest zaman motivasyonlarında öğrenim gördükleri sınıflarına göre içsel motivasyon alt boyutunda anlamlı bir farklılık olduğunu gösterdi.
6. Analiz sonuçları ergenlerin serbest zaman motivasyonlarında okul sporlarına katılma veya katılmama durumuna göre motivasyonsuzluk alt boyutuna anlamlı bir farklılık olduğunu gösterdi.
7. Analiz sonuçları ergenlerin serbest zaman motivasyonlarında düzenli olarak spor yapma ve yapmama durumuna göre motivasyonsuzluk, dışsal motivasyon ve içselleştirilen motivasyon alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğunu gösterdi.
8. Analiz sonuçları ergenlerin serbest zaman motivasyonlarında ciddi serbest zaman katılımcısı olma veya olmama durumlarına göre motivasyonsuzluk ve kişiselleştirilen motivasyon alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğunu gösterdi.

7. ÖNERİLER

Yapılan literatür taraması ve çalışma bulguları doğrultusunda şu öneriler sunulmaktadır:

1. Yapılan literatür incelemesi sonucunda ülkemizde rekreasyon alanında yapılan çalışmalarda bazı durumlarda kavram kargaşası yaşandığı düşünülmektedir. Bu yüzden özellikle serbest zaman veya serbest zaman kavramlarının gerek etimolojik olarak gerekse de içerik olarak daha net anlaşılmasının sağlanmasının gerekliliği düşünülmektedir.
2. Bu çalışmada ergenler için serbest zaman motivasyon ölçeğinin Türkçe adaptasyonu sağlanmıştır. Her ne kadar çalışma bulguları ölçek için olumlu düşünmemizi sağlasa da farklı örneklemeler üzerinde yeniden geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmasında fayda olduğu düşünülmektedir.
3. Çalışma bulguları neticesinde cinsiyete göre ergenlerin boş zaman motivasyonları anlamlı farklılıklar göstermektedir. Bu durumun daha iyi anlaşılabilmesi için ergenlerin cinsiyet değişkenine göre motivasyon küme profillerinin çıkartılmasında fayda olduğu düşünülmektedir.
4. Literatür incelendiğinde okul sporlarına katılım ve serbest zaman motivasyonu arasındaki ilişkiyi inceleyen eserlere pek rastlanmamıştır. Bu durumun derinlemesine incelenmesinde ve arasındaki ilişkinin ortaya konulmasında fayda olduğu düşünülmektedir.
Çalışmada serbest zaman motivasyonu nitelik açısından incelenmiştir. Nicelik açısından incelenmesinin de faydalı olduğu düşünülmektedir.
5. Her ne kadar çalışmanın alanda yapılacak benzer çalışmalara katkı sağlayacağı ve yol gösterebileceği düşünülse de çalışmanın başında ifade edilen sınırlılıkların kaldırılarak veya minimize edilerek çalışmanın farklı örneklemeler üzerinde yapılmasında fayda olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

1. Afyon Y.A, Karapınar M. (2014). *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetlerine Katılım Biçimlerinin Değerlendirilmesi*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 33, 147-163.
2. Ağaoğlu Y.S, Taşmektepligil M.Y, Bayrak M. (2005). *Dünyada ve Türkiye’ de Serbest Zaman Kavramının Tarihsel Gelişimi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(11), 1-10.
3. Akgül B.M, Gürbüz B. (2010). *Boş Zaman Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması*, 11. Uluslararası Spor Bilimleri kongresi, Antalya.
4. Akgündüz A. (1993). *İslam’ da İnsan Hakları Beyannamesi*, Timaş Yayınları, İstanbul.
5. Aksoy A.B. (2014). *Ergen Büyümesi, Erinlik ve Üreme Olgunluğu*, Çev Ed: Sevimay Özer D, Aktop A. *Motor Gelişimi Anlamak*, 7. Basımdan Çeviri, Nobel Yayın dağıtım, Ankara.
6. Akyıldız M. (2013). *Boş Zamana “Ciddi” Bir Bakış: Boş Zaman Araştırmalarında Ciddi Boş Zaman Teorisi*, Pamukkale Journal of Sport Sciences, 4(2), 46-59.
7. Alexandris K, Carroll B. (1997). *Demographic Differences in the Perception of Constrains on Recreational Sport Participation: Results From a Study in Greece*, Leisure Studies, 16, 107–125.
8. Alexandris K, Tsorbatzoudis C, Grouios G. (2002). *Perceived Constraints on Recreational Sport Participation: Investigating their Relationship with Intrinsic Motivation, Extrinsic Motivation and Amotivation*, Journal of Leisure Research, 34, 233-252.
9. Ardahan F, Yerlisu Lapa T. (2011). *Açık Alan Rekreasyonu: Bisiklet Kullanıcıları ve Yürüyüşçülerinin Doğa Sporunu Yapma Nedenleri ve Elde Ettikleri Faydalar*, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8 (1), 1327- 1341.
10. Ardahan F. (2012). *Bireyleri Rekreatif Spor Etkinliklerine Motive Eden Faktörlerin Remm Ölçeğini Kullanarak Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Antalya Örneği*, Pamukkale Journal of Sport Science, 4 (2), 1-15.
11. Arslan S. (2011). *Serbest Zaman Kullanımı: Sıradan Serbest Zaman Etkinlikleri ve Sistemli Serbest Zaman Etkinlikleri*, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 13 (2), 1-10.
12. Aslan K, Aslan L.N. (2001). *Boş Zaman Değerlendirmede Çevre Faktörü*, Ege Eğitim Dergisi, 1 (1), 1-12.

13. Aslan N, Arslan Cansever B. (2012). *Ergenlerin Boş Zaman Değerlendirme Algısı*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 42, 23-35.
14. Atalay A, Akbulut A.K, Yücel A.S. (2013). *Bireylerin Sosyal Algı ve Sosyalleşme Düzeylerinin Gelişiminde Rekreatif Uygulamaların Önemi*, Uluslararası Hakemli Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi, 1 (1), 18-29.
15. Aytaç Ö. (1994). Modern Toplumda Boş Zaman Olgusu, 1. Ulusal Sosyoloji Kongresi, 341- 356, 3-5 Kasım, İzmir.
16. Aytaç Ö. (2002). *Boş Zaman Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (1), 231-260.
17. Aytaç Ö. (2004). *Kapitalizm ve Hegemonya İlişkileri Bağlamında Boş Zaman*, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 28 (2), 115-138.
18. Aytaç Ö. (2005). *Kapitalizm ve Boş Zaman*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (1), 1-22.
19. Baldwin C.K, Caldwell L.L. (2003). *Development of the Free Time Motivation Scale for Adolescents*. Journal of Leisure Research, 35, 120-151.
20. Başkan A.H, Karaküçük S. (2014). *Farklı Kültürlerde Boş Zaman Davranışları: Ermeniler Örneği*, Sportif Bakış Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 2 (1), 10-22.
21. Baudrillard J (1997). *Tüketim Toplumu*, Çev: Delicaylı H, Keskin F. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
22. Binbaşıoğlu H,Tuna H. (2014). *Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarına Yönelik Tutumları: Doğu Anadolu Bölgesindeki MYO Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma*, Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 5 (2), 74-93.
23. Brown B.B, Larson R.W. (2002). *The Kaleidoscope of Adolescence*, Ed: Brown B, Larson R, Saraswathi T.S. *The World's Youth: Adolescence in Eight Regions of the Globe*, Cambridge University Press, Washington, DC, 120.
24. Bryman A, Cramer D. (2001). *Quantitative Data Analysis with SPSS Release 10 for Windows*, Routledge, London.
25. Buhari, Rikak 1.
26. Burke P. (1995). *The Invention of Leisure in Early Modern Europe, Past & Present*, 146, 136-150.
27. Büküşoğlu N, Bayturan A.F. (2005). *Serbest Zaman Etkinliklerinin Gençlerin Psiko-Sosyal Durumlarına İlişkin Algısı Üzerindeki Rolü*, Ege Tıp Dergisi, 44, 3, 173-177.

28. Büyüköztürk Ş, Kılıç Çakmak E, Akgün Ö.E, Karadeniz Ş, Demirel F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 11. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
29. Büyüköztürk Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, 21. Baskı, Pegem Akademi yayınları, Ankara.
30. Caldwell L.L, Baldwin C.K. (2005). *A Developmental Approach to Understanding Constraints to Adolescent Leisure*, Ed: E. L. Jackson E.L. *Constraints to Leisure*, Venture Publishing Inc. State College, PA, 75-88.
31. Caldwell L.L. (2006). *Youth Development through Leisure: A Global Perspective*, World Leisure Congress, Leisure Benefits Symposium, Hangzhou, China.
32. Can H. (1994). *Organizasyon ve Yönetim*, 3. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
33. Canan İ. (2015). *İslam' da Zaman Tanzimi*, 11. Baskı, Işık yayınları, İstanbul.
34. Chandler T, Cronin M, Wampley W. (2002). *Sport and Physical Education: The Key Concepts*, Routledge.
35. Chow H, Dong Y.H. (2013). *Relationship Between Participation in Leisure Activities and Constraints on Taiwanese Breastfeeding Mothers during Leisure Activities*, BMC Public Health, 13 (410).
36. Cohen-Gewerc E, Stebbins R.A. (2013). *Serious Leisure and Individuality*, McGill-Queen's University Press, Montreal&Kingston, Canada.
37. Constantine S. (1981). *Amateur Gardening and Popular Recreation in the 19th and 20th Centuries*, Journal of Social History, 14 (3), 387-406.
38. Crawford D, Jackson E, Godbey G. (1991). *A Hierarchical Model of Leisure Constraints*, Leisure Studies, 9, 119-127.
39. Çalık F. (2014). *Examination of Leisure Motivation and Students to Participate in Leisure Activities in Terms of Various Variables*, International Online Journal of Educational Sciences, 6 (2), 361-372.
40. Çapık C. (2014). *Geçerlik ve Güvenirlilik çalışmalarında Doğrulayıcı Faktör Analizini Kullanımı*, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 17 (3), 196-205.
41. Çoruh Y, Karaküçük S. (2014). *Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Rekreatyonel Eğilimleri ve Rekreatyonel Etkinliklere Katılımına Engel Olan Faktörler*, International Journal of Science Culture and Sport, SI (1), 854-862.
42. David P. (2006). *Article 31 The right to Leisure, Play and Culture*, Ed A. Alen, J. Vande Lanotte, E. Verhellen, F. Ang, E. Berghmans and M. Verheyde, *A Commentary on*

the United Nations Convention on the Rights of the Child, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden.

43. Deci E.L, Ryan R.M. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behaviour*, Plenum, New York, Ed: Howey S.C. (1999). *The Relationship between Motivation and Academic Success of Community College Freshmen Orientation Students (Report No. Jc 020 419)*. Eric Document Reproduction Service No: Ed 465 39.

44. Deci E.L, Ryan R.M. (1991). *A Motivational Approach to Self: Integration in Personality*. Nebraska Symposium on Motivation. University of Nebraska Pres, Lincoln.

45. Demir C, Demir D. (2006). *Bireylerin Boş Zaman Faaliyetlerine Katılmalarını Etkileyen Faktörler İle Cinsiyet Arasındaki İlişki: Lisans Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama*, Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ege Akademik Bakış Dergisi, 6(1), 36–48.

46. DeVellis R.F. (2014). *Ölçek Geliştirme*, Çev Ed: Totan T, 3. Baskıdan çeviri, Nobel Kitap, Ankara.

47. Doğan İ. (2002). *Sosyoloji: Kavramlar ve Sorunlar*, 5. Baskı, Pegem Yayıncılık, Ankara.

48. Dong E, Chick G. (2011). *Culture Constrains on Leisure Through Cross-Cultural Research*, 11. Canadian Congress on Leisure Research, May 17-20.

49. Drakou A, Tzetzis G, Kyriaki M. (2008). *Leisure Constraints Experienced by University Students in Greece*, The Sport Journal, 1-11.

50. Ekinci N.E, Kalkavan A, Üstün Ü.D, Gündüz B. (2014). *Üniversite Öğrencilerinin Sportif ve Sportif Olmayan Rekreatif Etkinliklere Katılmalarına Engel Olabilecek Unsurların İncelenmesi*, Sportif Bakış Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 1(1), 1-13.

51. Elik H, Coşkun M. (2013). *Tevhid Mesajı Özlü Kuran Tefsiri*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

52. Emeksiz B. (2006). *Grading Motivation in ELT (English)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

53. Erdem M. (2008). *Amerikan Futbolu Sporcularında Sporda Güdülenme Ölçeği' nin Geliştirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.

54. Erden M, Akman Y. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*, Arkadaş Yayınevi, Ankara.

55. Erkal M.E. (2011). *Sosyoloji-Toplum Bilimi-*, 15. Baskı, Der Yayınları, İstanbul.

56. Erken B (2013). *Anayasal Çerçeve de Türkiye' de Çalışma Hakkı*, Çalışma Dünyası Dergisi, 1 (2), 66-84.
57. Erkorkmaz Ü, Etikan İ, Demir O, Özdamar K, Sanisoğlu S.Y. (2013). *Doğrulayıcı Faktör analizi ve Uyum İndeksleri*, Türkiye Klinikleri J Med Sci, 33 (1), 210-223.
58. Ertem H. (2006). *Orta Öğretim Öğrencilerinin Kimya Derslerine Yönelik Güdülenme Tür (İçsel ve Dışsal) ve Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kimya Eğitimi Anabilim Dalı, Balıkesir.
59. George D, Mellory P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A Simple Guide and Reference, 11.0 update*. 4. Baskı, Allyn & Bacon, Boston.
60. Gleeson S.L. (2008). *Gender Differences in Leisure Motivation, Participation, and Constraints for South African Adolescents*, Master of Science Thesis, Pennsylvania State University.
61. Godbey G. (2000). *The Future of Leisure Studies*, Journal of Leisure Research, 32(1), 37-41.
62. Gratton C, Jones I. (2010). *Research Methods for Sport Studies*, Second Edition, Routledge, London.
63. Grund A. (2013). *Motivational Profiles in Study–Leisure Conflicts: Quality and Quantity of Motivation Matter*, Learning and Individual Differences, 26, 201-2011.
64. Güçlü M. (2013). *Gençlik Döneminde Boş Zaman Faaliyetlerinin Yeri ve Önemi*, Gençlik Araştırmaları Dergisi 1 (1), 158-169.
65. Güngörmüş H.A, Yetim A.A, Çalık C. (2006). *Ankara'daki Beden Eğitimi ve Spor Öğrenimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimlerinin Araştırılması*, Kastamonu Eğitim Dergisi. 14(2), 665-678.
66. Güngörmüş H.A. (2004). *Milletvekillerin Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
67. Gürbüz B, Karaküçük S. (2007). *Boş Zaman Engelleri Ölçeği–28: Ölçek Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması*, Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi,(12)1, 3–10.

68. Hansen D.M, Larson R.W, Dworkin J.B. (2003). *What Adolescents Learn in Organized Youth Activities: A Survey of Self-Reported Developmental Processes*, Journal of Research on Adolescence, 13, 25-55.
69. Hasırcı S, Sevimli D, Durusoy E.A. (2009). *Gelişim ve Öğrenme*, 1. Baskı, Nobel Kitabevi, Adana.
70. Hindi, *Kenzü'l-Ummal* No: 43159.
71. https://en.m.wikipedia.org/wiki/Bob_Black
72. <https://tr.m.wikipedia.org/wiki/diğerkamlık>
73. https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Victoria_devri
74. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Hanefilik>
75. Irby M, Tolman J. (2002). *Rethinking Leisure Time: Expanding Opportunities for Young People and Communities*, Tech. Rep, the Forum for Youth Investment, Washington, DC.
76. İbrahim H, Cordes K.A. (1993). *Outdoor Recreation*, McGraw-Hill, Boston.
77. İlhan A, Balcı V. (2006). *Türkiye' deki Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılım Düzeylerinin Belirlenmesi*, Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4(1), 11–18.
78. Karaçar E, Paslı M.M. (2014). *Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü Öğrencilerinin Rekreasyon Eğilimleri ve Rekreasyonel Etkinliklere Katılımına Engel Olan Faktörler*, Turizm Akademik Dergisi, 1 (1) 29-38.
79. Karagöz İ. (2012). *İslam ve İnsan*, Kar Yayınları, Ankara.
80. Karaküçük S, Ekenci G. (1995). *Okulların Boş Zamanları Değerlendirme (Rekreasyon) Eğitimindeki Rolü*, Milli Eğitim Dergisi, 128, 62–66.
81. Karaküçük S, Gürbüz B. (2007). *Rekreasyon ve Kent(li)leşme*, Gazi Kitabevi, Ankara.
82. Karaküçük S. (2005). *Rekreasyon – Boş Zamanları Değerlendirme*. 5.Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.
83. Kaya S. (2003). *Yetiştirme Yurtlarında Kalan Gençlerin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi ve Etkinliklerin Sosyalleşmeye Etkisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
84. Kılbaş Ş. (2001). *Rekreasyon Boş Zamanı Değerlendirme*, 1. Baskı, Anaca yayınları, Adana.

85. Kır İ. (2007). *Yüksek Öğretim Gençliğinin Boş Zaman Etkinlikleri: Ksü Örneği*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17 (2), 307–328.
86. Koç S. (1994). *Spor Psikolojisine Giriş*, Saray Medikal Yayıncılık, İzmir.
87. Koçyiğit M, Yıldız M. (2014). *Yerel Yönetimlerde Rekreasyon Uygulamaları: Konya Örneği*, International Journal of Science Culture and Sport, SI (2), 211-223.
88. Köknal Ö. (1997). *İnsanı Anlamak*, 7. Baskı, Altın Kitaplar, İstanbul.
89. Lafargue P (2015). *Tembellik Hakkı 1848 "Çalışma Hakkı" nın Çürütülmesi*, Çev: Kahraman İ, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
90. Lapa T.Y, Ağyar E, Bahadır Z. (2012). *Yaşam Tatmini, Serbest Zaman Motivasyonu, Serbest Zaman Katılımı: Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenleri Üzerine Bir İnceleme (Kayseri İli Örneği)*, Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 10 (2), 53,59.
91. Lockstone-Binney L, Holmes K, Smith K, Baum T. (2010). *Volunteers and Volunteering in Leisure: Social Science Perspectives*, Leisure Studies, 29(4), 435-455.
92. Mansuroğlu S (2002). *Akdeniz Üniversitesi Öğrencilerinin Serbest Zaman Özellikleri ve Dış Mekân Rekreasyon Eğilimlerinin Belirlenmesi*, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 15 (2), 53-62.
93. Maslow A.H. (1943). *A Theory of Human Motivation*, Psychological Review, 50 (4), <http://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.html> sitesinden online erişim (26.10.2015, 12:00 am).
94. Metin T.C, Kesici M, Kodaş D. (2013). *Rekreasyon Olgusuna Akademisyenlerin Yaklaşımları*, Journal of Yasar University, 30 (8), 5021-5048.
95. Mutlu İ, Yılmaz B, Güngörmüş H.A, Sevindi T, Gürbüz B. (2011). *Bireyleri Rekreasyonel Amaçlı Egzersize Katılmaya Motive Eden Faktörlerin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimi Dergisi, 13 (1), 54-61.
96. Müderrisoğlu H, Uzun S. (2004). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Orman Fakültesi Öğrencilerinin Rekreasyonel Eğilimleri*, Süleyman Demirel üniversitesi orman Fakültesi Dergisi, A (2), 108-121.
97. Müderrisoğlu M, Coşkun B, Özkan S. (2002). *Muğla İl Merkezindeki Memurların Boş Zaman Değerlendirme Eğilimlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, 7.

98. Omay U. (2008). *Boş Zamanın Manipülasyonu ve Çalışma, İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 10 (3), 122-147.
99. Osmanlı U, Kaya S. (2014). *Püritanizm' den Hedonizm' e Değişen Boş Zaman Kavramı*, Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik araştırmalar e dergisi.
100. Oxford Dictionary Commission (2010). *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, Eight Edition, Oxford University Press.
101. Özer B, Gelen İ, Öcal S. (2009). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıklarının Günlük Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6 (12), 235-257.
102. Özer İ. (2004). *Kentleşme Kentlileşme ve Kentsel Değişme*, 1. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa.
103. Özkalp E. (1997). *Davranış Bilimlerine Giriş*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1027, Eskişehir.
104. Pala F, Dinç S.C. (2013). *Kamu Kurumlarında Görev Yapan Personelin Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımlarını Engelleyen Faktörlerin Belirlenmesi*, 2. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi, Aydın, Türkiye, 632-637.
105. Parrat C.M. (1999). *Making Leisure Work Women' s Rational Recreation in Late Victorian and Edwawrdian England*, Journal of Sport History, 26 (3), 471-487.
106. Pi L.L, Yin Y.H, Chen C.Y, Chiu J.C, Chen Y.m. (2014). *Serious Leisure, Motivation to Volunteer and Subjective Well-Being of Volunteers in Recreational Events*, Soc Indic Res, 119, 1485-1494.
107. Refik İ. (1990). *Zaman Şuuru*, Sızıntı Dergisi, 136, 153.
108. Ryan R.M, Deci E.L. (2007). *Active Human Nature: Self-Determination Theory and the Promotion and Maintenance of Sport, Exercise, and Health*, Ed: Hagger M, Chatzisarantis N, *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Exercise and Sport*, Human Kinetics.
109. Sağlık A, Kelkit A. (2014). *Çanakkale Kent Halkının Rekreasyonel Eğilim ve Taleplerinin Belirlenmesi*, ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 2 (1), 27-36.
110. Samdahl D.M. (1991). *Issues in the Measurement of Leisure: A Comparison of Theoretical and Connotative Meanings*, Leisure Sciences, 10: 27-39.

111. Santos I, Ball K, Crawford D, Teixeira P.J. (2016). *Motivation and Barriers for Leisure-Time Physical Activity in Socioeconomically Disadvantaged Women*, Plos One, 11, 1, 1-14.
112. Sariçam H, Şahin S.H, Soyuçok E. (2015). *Doğayla İlişkili Olma İle Depresyon, Anksiyete ve Stres Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi.
113. Schumacker R.E, Lomax R.G. (2010). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*, Taylor & Francis, New York.
114. Seçer İ. (2015). *Psikolojik Test Geliştirme ve Uyarlama Süreci, SPSS ve Lisrel Uygulamaları*, 1. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.
115. Selçuk H. (2006). *Beden Eğitimi ve Spor Uygulamalarında Teorik Temel Bilgiler*, 1. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
116. Shaw S.M, Kleiber D.A, Caldwell L.L. (1995). *Leisure and Identity Formation in Male and Female Adolescents: A Preliminary Examination*, Journal of Leisure Research, 27, 245-263.
117. Sindik J, Puljic V. (2010). *Attitudes Towards Leisure Time Motivation at Players in Sokaz Table Tennis Recreational Leagues*, Acta Kinesiologica, 4 (1), 49–53.
118. Stebbins R.A. (1982). *Serious Leisure: A Conceptual Statement*, The Pacific Sociological Review, 25 (2), 251-272.
119. Stebbins R.A. (1992). *Amateurs, Professionals, and Serious Leisure*, 1. Baskı, McGill-Queen's University Press, Montreal, Kanada.
120. Stebbins R.A. (1996). *Volunteering: A Serious Leisure Perspective*, Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 25, 211-224.
121. Stebbins R.A. (1997). *Casual Leisure: A Conceptual Statement*, Leisure Studies, 16, 17-25.
122. Stebbins R.A. (2007). *Serious Leisure: A Perspective for our Time*, Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey.
123. Stebbins R.A. (2012). *The Idea of Leisure First Principles*, Çev: Demirel M vd. (2016). *Serbest Zaman Fikri Temel İlkeler*, Spor Yayınevi ve Kitabevi, Ankara.
124. Steers R.M. (1994) *Introduction to Organizational Behaviour*, Prentice Hall, USA.
125. Sümer N. (2000). *Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulama*, Türk Psikoloji Yazıları, 3 (6), 49-73.

126. Şahin H.Ü, Şahin M. (2003). *Sporcuların Performans Sporunu Bıraktıktan Sonraki Yaşamlarında Boş Zaman Değerlendireme İlgilerinin Araştırılması*, *Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi Bildiri Kitapçığı*, 427–433.
127. Tekin G, Amman M.T, Tekin A. (2009). *Serbest Zamanlarda yapılan Fiziksel Egzersizin Üniversite Öğrencilerinin Depresyon ve Atılganlık Düzeylerine Etkisi*, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 148-159.
128. Tezcan M. (1978). *Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sorununun Sosyolojik ve Eğitimsel Yönleri*, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 165-179.
129. Tezcan M. (1994). *Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi*, 4. Baskı, Atilla Kitabevi, Ankara.
130. Tunçel E.F. (1999). *Orta Öğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarında Sporun Yeri*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
131. Turan A. (1985). *İslamiyet'te Spor ve Önemi*, 1. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
132. Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*, 10. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
133. Türker A, Özaltın Türker G. (2015). *Turizm Çalışanlarının Boş Zaman Tutumlarının Ölçülmesi: Muğla İli Örneği*, *Akademik Bakış Dergisi*, 51, 520-536.
134. Türkmen M. (2005). *Profesyonel Erkek Futbolcular İle Amatör Erkek Futbolcuların Başarı Motivasyon Düzeylerinin İncelenmesi (İzmir-Manisa Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Manisa.
135. Ural A, Kılıç İ. (2011). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS İle Veri Analizi*, 3. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
136. Üstün Ü.D, Gümüşgül O, Işık U, Harmandar Demirel D, Demirel M. (2013a). *A Comparison of Environmental Values: The Effect of Outdoor Recreation*, *International Journal of Sport Studies*, 3 (10), 1023-1029.
137. Üstün Ü.D, Kalkavan A, Demirel M. (2013b). *Investigating Free Time Motivation Scores of Physical Education and Faculty of Education Students According to Different Variables*, *The Online journal of recreation and Sport*, 2 (1).

138. Üstün Ü.D, Kalkavan A, Gümüştül O. (2014). *An Investigation of Students' Attitudes on the Environment: The Influence on Participation in Outdoor Recreation*, Fourth International Conference on Sport And Society, Chicago, USA.
139. Üstün Ü.D. (2013). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerini Rekreatif Faaliyetlere Katılmaya Motive Eden Unsurların İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kütahya.
140. Vallerand R, Losier G. (1999). *An Integrative Analysis of Intrinsic and Extrinsic Motivation in Sport*, Journal of Applied Sport Psychology, 11, 142–169.
141. Vallerand R.J, Bissonnette R. (1992). *Intrinsic, Extrinsic, and Amotivational Styles as Predictors of Behavior: A Prospective Study*, Journal of Personality, 60, 599–620.
142. Vallerand R.J, Deci E.L, Ryan R.M. (1987). *Intrinsic Motivation in Sport*, Ed: Pandolf K. *Exercise and Sport Science Reviews*, Macmillan, New York, 389–425,
143. Vallerand R.J. (1997). *Toward a Hierarchical Model of Intrinsic and Extrinsic Motivation*, Ed: Zanna M.P. *Advances in Experimental Social Psychology*, Academic, New York, 271-359.
144. Vallerand R.J. (2000). *Deci and Ryan's Self-Determination Theory: A View From the Hierarchical Model of Intrinsic and Extrinsic Motivation*, Psychological Inquiry, 11 (4).
145. Vallerand R.J. (2007). *A Hierarchical Model of Intrinsic and Extrinsic Motivation for Sport and Physical Activity*, Ed: Hagger M, Chatzisarantis N. *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Exercise and Sport*, Human Kinetics.
146. www.tr.m.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6ken_bilimi
147. www.tr.m.wikipedia.org/wiki/Serbest_zaman
148. Yeniçeri M, Coştun B, Özkan H. (2002). *Muğla İl Merkezindeki Memurların Boş Zaman Değerlendirme Eğilimlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*, Muğla Üniversitesi SBE Dergisi, 7.
149. Yetim A.A. (2005). *Sosyoloji ve Spor*, Yaylacık Matbaası, İstanbul.
150. Yetiş Ü. (2008). *Orta Öğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Eğilimlerinin Farklı Değişkenlere Göre Belirlenmesi*, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2 (3), 193-205.

151. Yüncü D. (2013). *Boş zaman ve Rekreasyon: Kavram ve Özellikler*, Ed: Argan M. *Rekreasyon Yönetimi*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2855, Eskişehir.

EKLER

Resmi İzin Yazıları

Evrak Tarih ve Sayısı: 20/04/2016-E.19563

I. C.
DÜMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 45295868-300-
Konu : Anket Çalışması

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 12/04/2016 tarihli ve E.1132936 sayılı yazı.

Enstitünüz Doktora programı öğrencisi Ümit Duğan ÜSTÜN'ün anket çalışmasına ilişkin Kütahya İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün ilgi yazısı sureti ve ekleri yazımız ekinde gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-İmza

Mikdat BEKTAŞ
Daire Başkanı

EK :
İlgi yazı sureti ve ekleri (4 sayfa)

Elbina Çelebi Yerleşkesi Tavşanlı Yolu 10. Km 43120 KÜTAHYA
Telefon: 274265081 - Faks: 2743552027
E-Posta: oguz@duipa.edu.tr

Acıbadem Sağlık Hizmetleri ve Eğitim Kurumu
Elektronik İmza: <http://www.dpu.edu.tr>
E-Posta: duipa@duipa.edu.tr

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 53490996-44-E.4132936
Konu : Ümit Doğan ÜSTÜN'ün
Anket Çalışması

12.04.2016

KÜTAHYA DÜMLÜPINAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : a) 22/02/2016 tarihli ve 15 sayılı yazınız.
b) 12/04/2016 tarihli ve 4106550 sayılı onay.

Üniversiteniz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında
Doktora Öğrencisi Ümit Doğan ÜSTÜN'ün " Ergenleri Rekreatif Faahiyelere Katılmaya
Motive Eden Unsurların Ciddi Boş Zaman Perspektifi Açısından İncelenmesi" konulu tez
çalışması için Valilik Makamından alınan ilgi (b) onay ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Hamdi SARIÖZ
İl Millî Eğitim Müdürü V.

Ek: ilgi (b) onay (1 sayfa)

M. Kemal DÜZMİR
V.İ.K.E.

İl Millî Eğitim Müdürlüğü KÜTAHYA
Elektronik Ağ:kutahya.meb.gov.tr
e-posta: srm@egitim.meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Fikri ÖRNEK - VHKİ
Tel: (0 274) 233674/739
Faks: (0274) 2236254

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evrak.meb.gov.tr> adresinden: 6332-c540-3D1a-bee5-fee6 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 53490996-44-P.4106548
Konu : Ümit Doğan ÜSTÜN'ün
Anket Çalışması

12/04/2016

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) MEB. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2012/13 nolu Genelgesi.
b) Dumlupınar Üniversitesi Rektörlüğü'nün 22/02/2016 tarihli ve 15 sayılı yazısı.

Bakanlığımızın ilgi (a) Genelgesi doğrultusunda, Dumlupınar Üniversitesi Rektörlüğü'nün ilgi (b) yazısında, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında Doktora Öğrencisi Ümit Doğan ÜSTÜN'ün " Ergenleri Rekreatif Faaliyetlere Katılmaya Motive Eden Unsurların Ciddi Bıy Zaman Perspektifi Açısından İncelenmesi " konulu doktora tez çalışmasını İlimiz Merkezinde bulunan Ortaokul ve Lise öğrencilerinde uygulamak istediği belirtilmektedir.

İl Millî Eğitim Müdür V. Hamdi SARIOZ'ün başkanlığında toplanan değerlendirme komisyonu yapmış olduğu inceleme sonucunda söz konusu anket çalışmasının okullarda uygulanabilir olduğuna karar vermiş olup, eğitim- öğretime aksatmadan, konunun dışına çıkmaması, bütün sorumluluğun ilgililere ve okul müdürlüğüne ait olmak üzere yukarıda belirtilen anket çalışmasının tamamlandıktan sonra bir örneğinin Müdürlüğümüze verilmesi üzere yapılmıştır;

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Hamdi SARIOZ
İl Millî Eğitim Müdür V.

OLUR
12/04/2016

Yüksel KARA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ergenler İçin Motivasyon Ölçeği (FTMS-A) orijinal Hali

<i>I DO WHAT I DO IN MY FREE TIME BECAUSE....</i>
1. I don' t know why I do free time activities, and I don' t really care
2. I don' t know, nothing much interests me
3. I don' t know, I have never really thought about it
4. I don' t know but it doesn't' t matter because I don' t do much of anything
5. I would get in trouble if I don' t
6. I am supposed to do
7. That is the rule in my house
8. So others won' t get mad at me
9. My parents expect me to
10. I will feel badly about myself if I don' t
11. I want to impress my friends
12. I want people to like me
13. I want to understand how things work
14. What I do is important to me
15. I develop skills that I can use later in life
16. The activities help me develop into the person I want to become
17. I want to have fun
18. I enjoy what I do
19. I like what I do
20. I want to

Ergenler İçin Motivasyon Ölçeği (FTMS-A) Türkçe ilk çeviri hali

SERBEST ZAMANLARIMDA YAPTIKLARIMI ŞU SEBEPTEN ÖTÜRÜ YAPARIM...
1. Serbest zaman aktivitelerini neden yaptığımı bilemiyorum çokta umursamıyorum.
2. Bilemiyorum, İlgimi çeken pek fazla bir şey yok
3. Bilemiyorum, bu konuda hiç düşünmedim
4. Bilemiyorum fakat çok da sorun değil çünkü pek fazla bir şey yapmıyorum
5. Yapmazsam sorun yaşayabilirim
6. Yapmam benden beklendiği için
7. Evin kuralları gerektirdiği için
8. Diğerleri benimle uğraşmasın diye
9. Ebeveynlerim bu şekilde beklediği için
10. Yapmazsam kendimi kötü hissedeceğim için
11. Arkadaşlarımı etkilemek istediğim için
12. İnsanların beni sevmesini istediğim için
13. İşlerin nasıl yürüdüğünü anlamak için
14. Yaptığım şeyin benim için önemli olmasından
15. Hayatımın ilerleyen bölümlerinde kullanabileceğim yeteneklerimi geliştirmek için
16. Etkinliklerin istediğim kişi olabilmeme yardımcı olabileceği için
17. Eğlenmek istediğim için
18. Yaptığım şeyden hoşlandığım için
19. Yaptığım şeyi sevdiğim için
20. Yapmak istediğim için

Ergenler İçin Motivasyon Ölçeği (FTMS-A) orijinal diline geri çevrilmiş hali

<i>I PREFER MY FREE TIME ACTIVITIES BECAUSE OF THESE REASONS:</i>
1. I don' t know why I choose these free time activities, and I really care
2. I don' t know, nothing interests me at all
3. I don' t know, I have never really thought about it
4. I don' t know, but it doesn't matter because I don' t do anything serious
5. I would get in trouble if I don' t
6. I am supposed to do
7. That is the rule in my house
8. In order avoid others taking me on
9. As my parents expect me to do so
10. I would feel badly about myself if I don' t
11. I want to impress my friends
12. I want people to like me
13. I want to understand how things work
14. What I do is important to me
15. I develop skills that I can use in my later life
16. The activities would help me to develop personality I want
17. I want to have fun
18. I enjoy what I do
19. I like what I do
20. I want to do

Ergenler İçin Motivasyon Ölçeği (FTMS-A) nihai hali ve alt boyutları

SERBEST ZAMANLARIMDA YAPTIKLARIMI ŞU SEBEPTEN ÖTÜRÜ YAPARIM...
<i>Motivasyonsuzluk</i>
1. Serbest zaman etkinliklerimi neden seçtiğimi bilemiyorum çokta umursamıyorum.
2. Bilemiyorum, İlgimi çeken pek fazla bir şey yok
3. Bilemiyorum, bu konuda hiç düşünmedim
4. Bilemiyorum fakat çok da sorun değil çünkü pek ciddi şeyler yapmıyorum
<i>Dışsal Motivasyon</i>
5. Yapmazsam sorun yaşayabilirim
6. Benden böyle beklendiği için
7. Evin kuralları gerektirdiği için
8. Diğerleri benimle uğraşmasın diye
9. Ailem bu şekilde beklediği için
<i>İçselleştirilen Motivasyon</i>
10. Yapmazsam kendimi kötü hissedeceğim için
11. Arkadaşlarımı etkilemek istediğim için
12. İnsanların beni sevmesini istediğim için
<i>Kişiselleştirilen Motivasyon</i>
13. İşlerin nasıl yürüdüğünü anlamak için
14. Yaptığım şeyin benim için önemli olmasından
15. Hayatımın ilerleyen bölümlerinde kullanabileceğim yeteneklerimi geliştirmek için
16. Etkinliklerin istediğim kişi olabilmeme yardımcı olabileceği için
<i>İçsel Motivasyon</i>
17. Eğlenmek istediğim için
18. Yaptığım şeyden hoşlandığım için
19. Yaptığım şeyi sevdiğim için
20. Yapmak istediğim için

Çalışmada Kullanılan Veri Toplama Aracı

a- Kişisel bilgi formu

Sayın katılımcı;

Elinizde bulunan bu anket formu serbest zamanlarınızda yaptıklarınızı ve bir nevi bu etkinlikleri neden yaptığınızı araştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Verdiğiniz cevaplar bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Sorulara içtenlikle ve samimi cevaplar vermeniz beklenmektedir.

Araştırmacı **Ümit Doğan ÜSTÜN**

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1.Yaşınız:	2.Cinsiyetiniz:	Kadın ()	Erkek ()
3. Sınıfınız:			

4. Okul sporlarına katıldınız mı?

Evet	Hayır
------	-------

5.Düzenli olarak spor yapıyor musunuz? (haftada 3 gün veya daha fazla)

Evet	Hayır
------	-------

6.Ailenizde düzenli olarak spor yapan var mı? (haftada 3 gün veya daha fazla)

Evet	Hayır
------	-------

7-Meşgul olduğunuz serbest zaman etkinlikleri en çok hangi alanda toplanır?

Eğitim	Sanat ve Genel Kültür
Spor	Yaratıcılık
Aileye bir cemiyete veya kulübe yapılan hizmetler	Diğer

8-Serbest zamanlarda kitap okur musunuz?

Sık sık	Bazen	Okumam
---------	-------	--------

9-Televizyonda en çok hangi tür programı izliyorsunuz?

Haber	Bilim-Teknik
Spor	Çizgi Film
Müzik	Çocuk Programları
Sinema-Dizi-Tiyatro	Tartışma-Güncel
Diğer	İzlemem

10-Kullandığınız müzik aleti var mı?

Evet	Hayır
------	-------

11-Serbest zamanlarınızda kütüphaneye gidip çalışıyor musunuz?

Evet	Hayır
------	-------

b- Ciddi ve kayıtsız serbest zaman perspektifi

Ciddi ve Kayıtsız Serbest zaman Perspektifi

- Aşağıdaki tanımı lütfen dikkatli bir şekilde okuyunuz.

Ciddi Serbest zaman Katılımı;

- Bilgi, beceri ve yetenek geliştirmek için **kayda değer bir çaba/emek** harcamayı gerektirir.
- Zorluklarla, engellerle ya da bir takım problemlerle **başta çıkmayı ve mücadele etmeyi** gerektirir.
- Katılımı sağlanan aktivitede **aşamalı olarak ilerleme** kaydedilir, **gelişme** gözlenir.
- Katılım sonucunda kendini gerçekleştirme, arkadaşlıklar kurma, fiziksel ürün ortaya koyma (yemek, heykel, fotoğraf, resim, koreografi, sergi vb.) gibi **sürekli faydalar** sağlanır.
- Katılım sonucunda ortak fikir, düşünce ve inançlara sahip **sosyal bir gruba dâhil olmayı** gerektirir.
- Katılımcının aktiviteye **tutkuyla ve gönülden bağlanmasını** gerektirir.

Örneğin; Serbest zamanınızda bir spor dalıyla uğraşıp ve bu spor dalını öğrenmek için çaba, zaman ve para harcıyorsanız, mücadele ederek, bir takım engellerle başa çıkarak sabırla ilerliyor, bu spor dalında yetenek ve bilgi sahibiyse, bu spor dalı sayesinde çeşitli faydalar sağladıysanız ciddi serbest zaman katılımcısıdır. Fakat müzik dinleme, futbol maçı izleme, seyahat etme, TV izleme, şans oyunları ve bahis oynama, arkadaşlarla dolaşma gibi etkinlikler gayri ciddi serbest zaman etkinlikleridir.

Yukarıdaki tanıma göre kendinizi değerlendirdiğinizde, siz ciddi bir serbest zaman katılımcısı mısınız?

Evet

Hayır

Kendinizi en bağlı hissettiğiniz, en sık katıldığınız, en çok çaba harcadığınız ve yukarıdaki tanıma göre en ciddi olduğunuz aktiviteyi seçiniz ve yazınız (Lütfen sadece 1 etkinlik yazınız)

.....

Kendinizi ciddi bir serbest zaman katılımcısı olarak görmediğinize göre, sadece keyifli vakit geçirmek için katıldığınız, eğlence ve zevk aldığınız, fakat bunun için özel bir çalışma ve çaba harcamadığınız bir aktiviteyi seçiniz ve yazınız.

c- Ergenler için serbest zaman motivasyon ölçeği

ERGENLER İÇİN SERBEST ZAMAN MOTİVASYON ÖLÇEĞİ		Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Serbest zamanlarımda Yaptıklarımı Şu Sebepden Ötürü Yapıyorum...						
1.	Serbest zaman etkinliklerimi neden seçtiğimi bilemiyorum çokta umursamıyorum.	1	2	3	4	5
2.	Bilemiyorum, İlgimi çeken pek fazla bir şey yok	1	2	3	4	5
3.	Bilemiyorum, bu konuda hiç düşünmedim	1	2	3	4	5
4.	Bilemiyorum fakat çok da sorun değil çünkü pek ciddi şeyler yapmıyorum	1	2	3	4	5
5.	Yapmazsam sorun yaşayabilirim	1	2	3	4	5
6.	Benden böyle beklendiği için	1	2	3	4	5
7.	Evin kuralları gerektirdiği için	1	2	3	4	5
8.	Diğerleri benimle uğraşmasın diye	1	2	3	4	5
9.	Ailem bu şekilde beklediği için	1	2	3	4	5
10.	Yapmazsam kendimi kötü hissedeceğim için	1	2	3	4	5
11.	Arkadaşlarımı etkilemek istediğim için	1	2	3	4	5
12.	İnsanların beni sevmesini istediğim için	1	2	3	4	5
13.	İşlerin nasıl yürüdüğünü anlamak için	1	2	3	4	5
14.	Yaptığım şeyin benim için önemli olmasından	1	2	3	4	5
15.	Hayatımın ilerleyen bölümlerinde kullanabileceğim yeteneklerimi geliştirmek için	1	2	3	4	5
16.	Etkinliklerin istediğim kişi olabilmeme yardımcı olabileceği için	1	2	3	4	5
17.	Eğlenmek istediğim için	1	2	3	4	5
18.	Yaptığım şeyden hoşlandığım için	1	2	3	4	5
19.	Yaptığım şeyi sevdiğim için	1	2	3	4	5
20.	Yapmak istediğim için	1	2	3	4	5

SPSS ÇIKTILARI

1. Pilot çalışmaya ait bulgular

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	110	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	110	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,832	20

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
s1	57,1000	149,192	,399	,825
s2	56,8182	149,196	,408	,825
s3	56,8091	152,009	,345	,828
s4	56,9636	148,476	,443	,823
s5	56,7273	149,374	,434	,824
s6	56,8000	148,217	,454	,823
s7	57,0182	150,990	,339	,828
s8	56,9818	148,880	,426	,824
s9	56,8909	148,502	,444	,823
s10	56,4364	148,083	,477	,822
s11	57,0818	151,819	,342	,828
s12	56,9455	149,997	,377	,827
s13	56,7364	152,196	,353	,827
s14	56,1182	152,582	,325	,829
s15	55,9727	151,238	,341	,828
s16	56,2273	149,700	,398	,825
s17	56,0818	145,837	,501	,820
s18	55,8000	144,840	,512	,820
s19	55,8273	149,429	,373	,827
s20	55,8545	146,309	,419	,825

2. Esas Uygulamaya Ait Sonuçlar

2.1. Katılımcıların genel özellikleri

a2

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid kadın	358	67,4	67,4	67,4
erkek	173	32,6	32,6	100,0
Total	531	100,0	100,0	

bolunmusyas

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 14-15	251	47,3	47,3	47,3
16-18	280	52,7	52,7	100,0
Total	531	100,0	100,0	

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
a1	531	14	18	15,62	,819
Valid N (listwise)	531				

2.2. 20 maddeye ilişkin uyum indeks değerleri

Degrees of Freedom = 159
 Minimum Fit Function Chi-Square = 382.98 (P = 0.0)
 Normal Theory Weighted Least Squares Chi-Square = 364.89 (P = 0.0)
 Estimated Non-centrality Parameter (NCP) = 205.89
 90 Percent Confidence Interval for NCP = (154.14 ; 265.37)
 Minimum Fit Function Value = 0.72
 Population Discrepancy Function Value (F0) = 0.39
 90 Percent Confidence Interval for F0 = (0.29 ; 0.50)
 Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.049
 90 Percent Confidence Interval for RMSEA = (0.043 ; 0.056)
 P-Value for Test of Close Fit (RMSEA < 0.05) = 0.55
 Expected Cross-Validation Index (ECVI) = 0.88
 90 Percent Confidence Interval for ECVI = (0.78 ; 0.99)
 ECVI for Saturated Model = 0.79
 ECVI for Independence Model = 14.75
 Chi-Square for Independence Model with 190 Degrees of Freedom = 7780.08
 Independence AIC = 7820.08
 Model AIC = 466.89
 Saturated AIC = 420.00
 Independence CAIC = 7925.58
 Model CAIC = 735.91
 Saturated CAIC = 1527.70
 Normed Fit Index (NFI) = 0.95
 Non-Normed Fit Index (NNFI) = 0.96
 Parsimony Normed Fit Index (PNFI) = 0.80
 Comparative Fit Index (CFI) = 0.97
 Incremental Fit Index (IFI) = 0.97
 Relative Fit Index (RFI) = 0.94
 Critical N (CN) = 282.49
 Root Mean Square Residual (RMR) = 0.12
 Standardized RMR = 0.074
 Goodness of Fit Index (GFI) = 0.94
 Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.91
 Parsimony Goodness of Fit Index (PGFI) = 0.71

2.3. 19 maddeye ilişkin uyum indeks değerleri

Degrees of Freedom = 142
 Minimum Fit Function Chi-Square = 308.65 (P = 0.00)
 Normal Theory Weighted Least Squares Chi-Square = 299.00 (P = 0.00)
 Estimated Non-centrality Parameter (NCP) = 157.00
 90 Percent Confidence Interval for NCP = (111.16 ; 210.60)
 Minimum Fit Function Value = 0.58
 Population Discrepancy Function Value (F0) = 0.30
 90 Percent Confidence Interval for F0 = (0.21 ; 0.40)
 Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.046
 90 Percent Confidence Interval for RMSEA = (0.038 ; 0.053)
 P-Value for Test of Close Fit (RMSEA < 0.05) = 0.83
 Expected Cross-Validation Index (ECVI) = 0.75
 90 Percent Confidence Interval for ECVI = (0.66 ; 0.85)
 ECVI for Saturated Model = 0.72
 ECVI for Independence Model = 14.17
 Chi-Square for Independence Model with 171 Degrees of Freedom = 7470.82
 Independence AIC = 7508.82
 Model AIC = 395.00
 Saturated AIC = 380.00
 Independence CAIC = 7609.04
 Model CAIC = 648.19
 Saturated CAIC = 1382.20
 Normed Fit Index (NFI) = 0.96
 Non-Normed Fit Index (NNFI) = 0.97
 Parsimony Normed Fit Index (PNFI) = 0.80
 Comparative Fit Index (CFI) = 0.98
 Incremental Fit Index (IFI) = 0.98
 Relative Fit Index (RFI) = 0.95
 Critical N (CN) = 317.16
 Root Mean Square Residual (RMR) = 0.098
 Standardized RMR = 0.060
 Goodness of Fit Index (GFI) = 0.94
 Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.92
 Parsimony Goodness of Fit Index (PGFI) = 0.71

□

2.4. Güvenirlik Sonuçları

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	530	99,8
	Excluded ^a	1	,2
	Total	531	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,842	4

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	530	99,8
	Excluded ^a	1	,2
	Total	531	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,755	5

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	531	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	531	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,794	2

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	531	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	531	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	531	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	531	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,900	4

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	529	99,6
	Excluded ^a	2	,4
	Total	531	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,767	19

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	530	99,8
	Excluded ^a	1	,2
	Total	531	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	.722
		N of Items	2 ^a
	Part 2	Value	.711
		N of Items	2 ^b
	Total N of Items		4
Correlation Between Forms			.740
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		.851
	Unequal Length		.851
Guttman Split-Half Coefficient			.851

a. The items are: m1, m3.

b. The items are: m2, m4.

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	530	99,8
	Excluded ^a	1	,2
	Total	531	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	.609
		N of Items	3 ^a
	Part 2	Value	.515
		N of Items	2 ^b
	Total N of Items		5
Correlation Between Forms			.664
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		.798
	Unequal Length		.803
Guttman Split-Half Coefficient			.774

a. The items are: d1, d3, d5.

b. The items are: d5, d2, d4.

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	531	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	531	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	1,000
		N of Items	1 ^a
	Part 2	Value	1,000
		N of Items	1 ^b
	Total N of Items		2
Correlation Between Forms			.658
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		.794
	Unequal Length		.794
Guttman Split-Half Coefficient			.794

a. The items are: i3

b. The items are: i4

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	531	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	531	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	.495
		N of Items	2 ^a
	Part 2	Value	.601
		N of Items	2 ^b
	Total N of Items		4
Correlation Between Forms			.622
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		.767
	Unequal Length		.767
Guttman Split-Half Coefficient			.767

a. The items are: k1, k3.

b. The items are: k2, k4.

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	531	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	531	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	.799
		N of Items	2 ^a
	Part 2	Value	.808
		N of Items	2 ^b
	Total N of Items		4
Correlation Between Forms			.841
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		.914
	Unequal Length		.914
Guttman Split-Half Coefficient			.913

a. The items are: ic1, ic3.

b. The items are: ic2, ic4.

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	529	99,6
	Excluded ^a	2	,4
	Total	531	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	.620
		N of Items	11 ^a
	Part 2	Value	.632
		N of Items	11 ^b
	Total N of Items		22
Correlation Between Forms			.796
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		.886
	Unequal Length		.886
Guttman Split-Half Coefficient			.886

a. The items are: m1, m3, d1, d3, d5, i2, i4, k1, k3, ic1, ic3.

b. The items are: m2, m4, d2, d4, i1, i3, i5, k2, k4, ic2, ic4.

2.5. Madde ayırıcılığa ilişkin %27' lik gruplar arası t testi

Group Statistics

	altustgruplar	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
VAR00001	1,00	64	1,6762	,54535	,06817
	2,00	86	-1,5190	,59889	,06458

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-Test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
VAR00001	Equal variances assumed	,122	,727	33,562	148	,000	3,19527	,09521	3,00714	3,38341
	Equal variances not assumed			34,028	142,033	,000	3,19527	,09390	3,00965	3,38090

2.6. Ölçüt Bağımlı Geçerliğe ilişkin Bulgular

Correlations

		motivasyonsuzluk	dissal_mot	icselleştirilen_mot	kiselleştirilen_n_mot	icsele_mot	davranissal
motivasyonsuzluk	Pearson Correlation	1	,286**	,246**	-,096*	-,072	-,095*
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,027	,097	,028
	N	531	531	531	531	531	531
dissal_mot	Pearson Correlation	,286**	1	,525**	,104*	-,207**	,114**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,017	,000	,009
	N	531	531	531	531	531	531
icselleştirilen_mot	Pearson Correlation	,246**	,525**	1	,088*	-,127**	,106*
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,042	,003	,015
	N	531	531	531	531	531	531
kiselleştirilen_mot	Pearson Correlation	-,096*	,104*	,088*	1	,572**	,274**
	Sig. (2-tailed)	,027	,017	,042		,000	,000
	N	531	531	531	531	531	531
icsele_mot	Pearson Correlation	-,072	-,207**	-,127**	,572**	1	,228**
	Sig. (2-tailed)	,097	,000	,003	,000		,000
	N	531	531	531	531	531	531
davranissal	Pearson Correlation	-,095*	,114**	,106*	,274**	,228**	1
	Sig. (2-tailed)	,028	,009	,015	,000	,000	
	N	531	531	531	531	531	531

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

3. 3. uygulamaya –hipotezlerin sınanması- ait Sonuçlar

3.1. Katılımcıların Genel Özelliklerinin Dağılımları

Statistics				
bolunmusyas				
N	Valid			295
	Missing			0

bolunmusyas					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	123	41,7	41,7	41,7
	2,00	172	58,3	58,3	100,0
	Total	295	100,0	100,0	

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
yas	295	14	18	15,63	,681
Valid N (listwise)	295				

cinsiyet					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	kadın	161	54,6	54,6	54,6
	erkek	134	45,4	45,4	100,0
	Total	295	100,0	100,0	

sınıf					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	9.sınıf	140	47,5	47,5	47,5
	10.sınıf	155	52,5	52,5	100,0
	Total	295	100,0	100,0	

okul_sportlarına_katıldınızı					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	evet	133	45,1	45,1	45,1
	hayır	162	54,9	54,9	100,0
	Total	295	100,0	100,0	

düzenli_olarak_spor_yapıyormusunuz					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	evet	131	44,4	44,4	44,4
	hayır	164	55,6	55,6	100,0
	Total	295	100,0	100,0	

aileizde_düzenli_olarak_spor_yapan_varmı					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	evet	73	24,7	24,7	24,7
	hayır	222	75,3	75,3	100,0
	Total	295	100,0	100,0	

mesgul_oldugunuz_bos_zaman_aktiviteleri					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	eğitim	57	19,3	19,3	19,3
	sanat ve genel kültür	69	23,4	23,4	42,7
	spor	92	31,2	31,2	73,9
	yaratıcılık	34	11,5	11,5	85,4
	aileye yapılan hizmetler	8	2,7	2,7	87,1
	diğer	38	12,9	12,9	100,0
	Total	295	100,0	100,0	

kitap_okumusunuz					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sık sık	71	24,1	24,1	24,1
	bazen	169	57,3	57,3	81,4
	okumam	55	18,6	18,6	100,0
	Total	295	100,0	100,0	

izlediginiz_tv_programları					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	haber	28	9,5	9,5	9,5
	bilim-teknik	35	11,9	11,9	21,4
	spor	48	16,3	16,3	37,6
	gizli-film	14	4,7	4,7	42,4
	müzik	34	11,5	11,5	53,9
	sinema-dizi	86	29,2	29,2	83,1
	güncel-tartışma	8	2,7	2,7	85,8
	diğer	21	7,1	7,1	92,9
	izlemem	21	7,1	7,1	100,0
	Total	295	100,0	100,0	

kullandığınız_muzik_aleti					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	evet	77	26,1	26,1	26,1
	hayır	218	73,9	73,9	100,0
	Total	295	100,0	100,0	

kütüphaneye_gidermisiniz					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	evet	41	13,9	13,9	13,9
	hayır	254	86,1	86,1	100,0
	Total	295	100,0	100,0	

ciddi_bos_zaman_katılımcısısınız					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	evet	111	37,6	37,6	37,6
	hayır	184	62,4	62,4	100,0
	Total	295	100,0	100,0	

		cbz_etkinlikleriniz			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hiçbirşey	184	62,4	62,4	62,4
	spor	74	25,1	25,1	87,5
	müzik	12	4,1	4,1	91,5
	resim ve güzel sanatlar	15	5,1	5,1	96,6
	bilgi teknolojileri	10	3,4	3,4	100,0
	Total	295	100,0	100,0	

3.2. Üçüncü uygulama Güvenirliliğe Ait Sonuçlar

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	295	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	295	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,836	4

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	295	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	295	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,800	5

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	295	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	295	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,808	2

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	295	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	295	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,736	4

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	295	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	295	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,925	4

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	295	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	295	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,771	19

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	295	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	295	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	,676
		N of Items	
	Part 2	Value	,727
		N of Items	
	Total N of Items		4
Correlation Between Forms			,740
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		,851
	Unequal Length		,851
Guttman Split-Half Coefficient			,851

a. The items are: m1, m3.

b. The items are: m2, m4.

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	295	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	295	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	,621
		N of Items	
	Part 2	Value	,646
		N of Items	
	Total N of Items		5
Correlation Between Forms			,749
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		,857
	Unequal Length		,861
Guttman Split-Half Coefficient			,837

a. The items are: d1, d3, d5.

b. The items are: d5, d2, d4.

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	295	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	295	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	1,000
		N of Items	
	Part 2	Value	1,000
		N of Items	
	Total N of Items		2
Correlation Between Forms			,677
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		,808
	Unequal Length		,808
Guttman Split-Half Coefficient			,808

a. The items are: i3

b. The items are: i4

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	295	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	295	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	,397
		N of Items	
	Part 2	Value	,623
		N of Items	
	Total N of Items		4
Correlation Between Forms			,656
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		,793
	Unequal Length		,793
Guttman Split-Half Coefficient			,791

a. The items are: k1, k3.

b. The items are: k2, k4.

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	295	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	295	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	,814
		N of Items	
	Part 2	Value	,878
		N of Items	
	Total N of Items		4
Correlation Between Forms			,885
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		,939
	Unequal Length		,939
Guttman Split-Half Coefficient			,939

a. The items are: im1, im3.

b. The items are: im2, im4.

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	295	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	295	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	,590
		N of Items	
	Part 2	Value	,539
		N of Items	
	Total N of Items		19
Correlation Between Forms			,832
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		,908
	Unequal Length		,909
Guttman Split-Half Coefficient			,905

a. The items are: m1, m3, d1, d3, d5, i3, k1, k3, im1, im3.

b. The items are: im3, m2, m4, d2, d4, i4, k2, k4, im2, im4.

3.3. Üçüncü uygulama ölçek maddelerine verilen cevapların dağılımları

m1				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	98	33,2	33,2	33,2
katılmıyorum	98	33,2	33,2	66,4
kararsızım	27	9,2	9,2	75,6
katılıyorum	27	9,2	9,2	84,8
kesinlikle katılıyorum	25	8,5	8,5	93,3
Total	295	100,0	100,0	100,0
m2				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	77	26,1	26,1	26,1
katılmıyorum	52	17,4	17,4	43,5
kararsızım	71	24,1	24,1	67,6
katılıyorum	34	11,5	11,5	79,1
kesinlikle katılıyorum	21	7,1	7,1	86,2
Total	295	100,0	100,0	100,0
m3				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	93	31,5	31,5	31,5
katılmıyorum	69	23,4	23,4	54,9
kararsızım	69	23,4	23,4	78,3
katılıyorum	48	16,3	16,3	94,6
kesinlikle katılıyorum	23	7,8	7,8	100,0
Total	295	100,0	100,0	100,0
m4				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	80	27,1	27,1	27,1
katılmıyorum	72	24,4	24,4	51,5
kararsızım	64	21,7	21,7	73,2
katılıyorum	53	18,0	18,0	91,2
kesinlikle katılıyorum	26	8,8	8,8	100,0
Total	295	100,0	100,0	100,0
k1				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	65	22,0	22,0	22,0
katılmıyorum	33	11,2	11,2	33,2
kararsızım	61	20,7	20,7	53,9
katılıyorum	69	23,4	23,4	77,3
kesinlikle katılıyorum	32	10,8	10,8	88,1
Total	295	100,0	100,0	100,0
k2				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	78	26,4	26,4	26,4
katılmıyorum	79	26,4	26,4	52,8
kararsızım	37	12,5	12,5	65,3
katılıyorum	27	9,2	9,2	74,5
kesinlikle katılıyorum	21	7,1	7,1	81,6
Total	295	100,0	100,0	100,0
k3				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	119	40,0	40,0	40,0
katılmıyorum	33	11,2	11,2	51,2
kararsızım	47	15,9	15,9	67,1
katılıyorum	26	8,8	8,8	75,9
kesinlikle katılıyorum	21	7,1	7,1	83,0
Total	295	100,0	100,0	100,0
k4				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	77	26,1	26,1	26,1
katılmıyorum	33	11,2	11,2	37,3
kararsızım	29	9,8	9,8	47,1
katılıyorum	24	8,1	8,1	55,2
kesinlikle katılıyorum	29	9,8	9,8	65,0
Total	295	100,0	100,0	100,0
k5				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	113	38,3	38,3	38,3
katılmıyorum	29	9,8	9,8	48,1
kararsızım	44	14,9	14,9	63,0
katılıyorum	27	9,2	9,2	72,2
kesinlikle katılıyorum	26	8,6	8,6	80,8
Total	295	100,0	100,0	100,0
k6				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	85	28,8	28,8	28,8
katılmıyorum	66	22,4	22,4	51,2
kararsızım	38	12,9	12,9	64,1
katılıyorum	28	9,5	9,5	73,6
kesinlikle katılıyorum	26	8,8	8,8	82,4
Total	295	100,0	100,0	100,0
k7				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	116	39,3	39,3	39,3
katılmıyorum	33	11,2	11,2	50,5
kararsızım	52	17,6	17,6	68,1
katılıyorum	27	9,2	9,2	77,3
kesinlikle katılıyorum	19	6,4	6,4	83,7
Total	295	100,0	100,0	100,0
k8				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	70	23,7	23,7	23,7
katılmıyorum	60	20,3	20,3	44,0
kararsızım	33	11,2	11,2	55,2
katılıyorum	54	18,3	18,3	73,5
kesinlikle katılıyorum	33	11,2	11,2	84,7
Total	295	100,0	100,0	100,0
k9				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	32	10,8	10,8	10,8
katılmıyorum	24	8,1	8,1	18,9
kararsızım	65	21,9	21,9	40,8
katılıyorum	33	11,2	11,2	52,0
kesinlikle katılıyorum	102	34,6	34,6	86,6
Total	295	100,0	100,0	100,0
k3				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	26	8,8	8,8	8,8
katılmıyorum	24	8,1	8,1	16,9
kararsızım	25	8,5	8,5	25,4
katılıyorum	68	23,1	23,1	48,5
kesinlikle katılıyorum	123	41,7	41,7	90,2
Total	295	100,0	100,0	100,0
k4				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	24	8,1	8,1	8,1
katılmıyorum	40	13,5	13,5	21,6
kararsızım	57	19,3	19,3	40,9
katılıyorum	72	24,4	24,4	65,3
kesinlikle katılıyorum	102	34,6	34,6	100,0
Total	295	100,0	100,0	100,0
m1				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	29	9,8	9,8	9,8
katılmıyorum	23	7,8	7,8	17,6
kararsızım	71	24,1	24,1	41,7
katılıyorum	63	21,3	21,3	63,0
kesinlikle katılıyorum	127	43,3	43,3	100,0
Total	295	100,0	100,0	100,0
m2				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	17	5,8	5,8	5,8
katılmıyorum	32	10,8	10,8	16,6
kararsızım	72	24,4	24,4	41,0
katılıyorum	145	49,2	49,2	90,2
kesinlikle katılıyorum	29	9,8	9,8	100,0
Total	295	100,0	100,0	100,0
m3				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	18	6,1	6,1	6,1
katılmıyorum	25	8,5	8,5	14,6
kararsızım	29	9,8	9,8	24,4
katılıyorum	79	26,8	26,8	51,2
kesinlikle katılıyorum	144	48,9	48,9	100,0
Total	295	100,0	100,0	100,0
m4				
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
kesinlikle katılmıyorum	16	5,4	5,4	5,4
katılmıyorum	29	9,8	9,8	15,2
kararsızım	73	24,7	24,7	39,9
katılıyorum	149	50,5	50,5	90,4
kesinlikle katılıyorum	28	9,5	9,5	100,0
Total	295	100,0	100,0	100,0

3.4. Üçüncü Uygulama normallik dağılıma ait bulgular

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
motivasyonsuzluk	,084	295	,000	,953	295	,000
dissal_mot	,109	295	,000	,948	295	,000
icsellestirilen	,173	295	,000	,883	295	,000
kisisellestirilen	,109	295	,000	,956	295	,000
icsele	,189	295	,000	,829	295	,000

a. Lilliefors Significance Correction

3.5. Hipotez 1' e ait bulgular

Ranks

	bolunmusyas	N	Mean Rank	Sum of Ranks
motivasyonsuzluk	14-15	123	143,74	17680,00
	16-18	172	151,05	25980,00
	Total	295		
dissal_mot	14-15	123	147,75	18173,00
	16-18	172	148,18	25487,00
	Total	295		
icsellestirilen	14-15	123	154,09	18953,50
	16-18	172	143,64	24706,50
	Total	295		
kisisellestirilen	14-15	123	151,54	18639,50
	16-18	172	145,47	25020,50
	Total	295		
icsele	14-15	123	155,28	19099,00
	16-18	172	142,80	24561,00
	Total	295		

Test Statistics^a

	motivasyonsuzluk	dissal_mot	icsellestirilen	kisisellestirilen	icsele
Mann-Whitney U	10054,000	10547,000	9828,500	10142,500	9683,000
Wilcoxon W	17680,000	18173,000	24706,500	25020,500	24561,000
Z	-,728	-,043	-1,063	-,605	-1,275
Asymp. Sig. (2-tailed)	,467	,966	,288	,545	,202

a. Grouping Variable: bolunmusyas

3.6. Hipotez 2' e ait bulgular

Ranks				
	cinsiyet	N	Mean Rank	Sum of Ranks
motivasyonsuzluk	kadın	161	142,47	22937,00
	erkek	134	154,65	20723,00
	Total	295		
dissal_mot	kadın	161	134,98	21732,50
	erkek	134	163,64	21927,50
	Total	295		
icselleştirilen	kadın	161	128,09	20622,50
	erkek	134	171,92	23037,50
	Total	295		
kisiselleştirilen	kadın	161	156,07	25128,00
	erkek	134	138,30	18532,00
	Total	295		
icsele	kadın	161	161,11	25939,00
	erkek	134	132,25	17721,00
	Total	295		

Test Statistics ^a					
	motivasyonsuzluk	dissal_mot	icselleştirilen	kisiselleştirilen	icsele
Mann-Whitney U	9896,000	8691,500	7581,500	9487,000	8676,000
Wilcoxon W	22937,000	21732,500	20622,500	18532,000	17721,000
Z	-1,226	-2,881	-4,503	-1,789	-2,979
Asymp. Sig. (2-tailed)	,220	,004	,000	,074	,003

a. Grouping Variable: cinsiyet

3.7. Hipotez 3' e ait bulgular

Ranks				
	sınıf	N	Mean Rank	Sum of Ranks
motivasyonsuzluk	9.sınıf	140	148,86	20840,50
	10.sınıf	155	147,22	22819,50
	Total	295		
dissal_mot	9.sınıf	140	143,84	20137,00
	10.sınıf	155	151,76	23523,00
	Total	295		
icselleştirilen	9.sınıf	140	147,02	20582,50
	10.sınıf	155	148,89	23077,50
	Total	295		
kisiselleştirilen	9.sınıf	140	154,00	21560,00
	10.sınıf	155	142,58	22100,00
	Total	295		
icsele	9.sınıf	140	163,25	22855,50
	10.sınıf	155	134,22	20804,50
	Total	295		

Test Statistics ^a					
	motivasyonsuzluk	dissal_mot	icselleştirilen	kisiselleştirilen	icsele
Mann-Whitney U	10729,500	10267,000	10712,500	10010,000	8714,500
Wilcoxon W	22819,500	20137,000	20582,500	22100,000	20804,500
Z	-,165	-,799	-,193	-1,153	-3,004
Asymp. Sig. (2-tailed)	,869	,424	,847	,249	,003

a. Grouping Variable: sınıf

3.8. Hipotez 4' e ait bulgular

Ranks

	okul_sporlarına_katıldınız mı	N	Mean Rank	Sum of Ranks
motivasyonsuzluk	evet	133	135,26	17989,00
	hayır	162	158,46	25671,00
	Total	295		
dissal_mot	evet	133	149,58	19893,50
	hayır	162	146,71	23766,50
	Total	295		
icselleştirilen	evet	133	151,77	20185,50
	hayır	162	144,90	23474,50
	Total	295		
kisiselleştirilen	evet	133	143,44	19077,00
	hayır	162	151,75	24583,00
	Total	295		
icsele	evet	133	150,52	20019,00
	hayır	162	145,93	23641,00
	Total	295		

Test Statistics^a

	motivasyonsu zluk	dissal_mot	icselleştirilen	kisiselleştirile n	icsele
Mann-Whitney U	9078,000	10563,500	10271,500	10166,000	10438,000
Wilcoxon W	17989,000	23766,500	23474,500	19077,000	23641,000
Z	-2,334	-,288	-,705	-,836	-,473
Asymp. Sig. (2-tailed)	,020	,773	,481	,403	,636

a. Grouping Variable: okul_sporlarına_katıldınız

3.9. Hipotez 5' e ait bulgular

Ranks

	düzenli_olarak_spor_yapı yormusunuz	N	Mean Rank	Sum of Ranks
motivasyonsuzluk	evet	131	131,50	17226,00
	hayır	164	161,18	26434,00
	Total	295		
dissal_mot	evet	131	160,95	21085,00
	hayır	164	137,65	22575,00
	Total	295		
icselleştirilen	evet	131	164,69	21574,00
	hayır	164	134,67	22086,00
	Total	295		
kisiselleştirilen	evet	131	152,02	19914,00
	hayır	164	144,79	23746,00
	Total	295		
icsele	evet	131	142,40	18654,00
	hayır	164	152,48	25006,00
	Total	295		

Test Statistics^a

	motivasyonsu zluk	dissal_mot	icselleştirilen	kisiselleştirile n	icsele
Mann-Whitney U	8580,000	9045,000	8556,000	10216,000	10008,000
Wilcoxon W	17226,000	22575,000	22086,000	23746,000	18654,000
Z	-2,981	-2,338	-3,077	-,726	-1,038
Asymp. Sig. (2-tailed)	,003	,019	,002	,468	,299

a. Grouping Variable: düzenli_olarak_spor_yapıyormusunuz

3.10. Hipotez 6' ya ait bulgular

Ranks

ciddi_bos_zaman_katılım cismisiniz		N	Mean Rank	Sum of Ranks
motivasyonsuzluk	evet	111	129,45	14369,00
	hayır	184	159,19	29291,00
	Total	295		
dissal_mot	evet	111	154,09	17104,50
	hayır	184	144,32	26555,50
	Total	295		
icselleştirilen	evet	111	159,59	17715,00
	hayır	184	141,01	25945,00
	Total	295		
kisiselleştirilen	evet	111	169,95	18864,50
	hayır	184	134,76	24795,50
	Total	295		
icseI	evet	111	159,18	17669,50
	hayır	184	141,25	25990,50
	Total	295		

Test Statistics^a

	motivasyonsu zIuk	dissal_mot	icselleştirilen	kisiselleştirile n	icseI
Mann-Whitney U	8153,000	9535,500	8925,000	7775,500	8970,500
Wilcoxon W	14369,000	26555,500	25945,000	24795,500	25990,500
Z	-2,912	-,956	-1,858	-3,447	-1,800
Asymp. Sig. (2-tailed)	,004	,339	,063	,001	,072

a. Grouping Variable: ciddi_bos_zaman_katılımcismisiniz